

**ΑΝΟΙΚΤΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΚΥΠΡΟΥ**

**ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ
ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΚΑΙ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ**

**ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΠΟΥΔΩΝ
«ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ»**

ΔΙΑΤΡΙΒΗ ΕΠΙΠΕΔΟΥ ΜΑΣΤΕΡ

Η Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση στην οικονομική κρίση: Μελέτη της επίπτωσής της στις παρεχόμενες σπουδές στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο και προτάσεις για τη διαχείρισή της.

ΟΝΟΜΑ ΦΟΙΤΗΤΡΙΑΣ: Γιατράκου Άννα

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ: Ιωάννης Μπίλιας

ΛΕΥΚΩΣΙΑ: Ιούνιος 2013

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ	1
Περίληψη.....	4
Abstract	5
Ευχαριστίες	6
Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή.....	7
1.1. Ο προσδιορισμός του προβλήματος	7
1.2. Σχετική διεθνής εμπειρία στην προσέγγιση και λύση του προβλήματος	8
1.3. Σκοπός της διατριβής.....	8
1.4. Η θέση της διατριβής.....	8
1.5. Περιγραφή γενικής μεθοδολογίας	9
1.6. Συνοπτική παρουσίαση των κεφαλαίων	9
Κεφάλαιο 2: Η σημασία και η πορεία εξέλιξης της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Ορισμοί – χαρακτηριστικά.....	11
2.1. Η Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Ένα μέσο για την πραγμάτωση της δια βίου μάθησης.....	11
2.2. Προσδιορισμός εννοιών	12
2.3. Ορισμός της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης	15
2.4. Χαρακτηριστικά της.....	17
Κεφάλαιο 3: Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.....	19
3.1. Ο Ιδρυτικός του Νόμος και το θεσμικό του πλαίσιο.....	19
3.1.1. Η οικονομική συμμετοχή στις δαπάνες σπουδών	20
3.1.2. Η χορήγηση υποτροφιών.....	23
3.2. Όργανα Διοίκησης.....	26
3.3. Η Διάρθρωση του Ε.Α.Π.	27
3.4. Προσφερόμενα Π.Σ.	27
3.5. Το Ε.Α.Π. σήμερα	30
3.5.1. Τμήμα Προσωπικού	30
3.5.2. Τμήμα Μητρώου Φοιτητών	31
3.5.3. Τμήμα Εκπαίδευσης.....	31
3.5.4. Τμήμα Ακαδημαϊκών Οργάνων	32
3.5.5. Τμήμα Εγκαταστάσεων και Εκτέλεσης Έργων	32
3.5.6. Τμήμα Οικονομικών Υποθέσεων.....	33
3.5.7. Τμήμα Διαχείρισης Ειδικού Λογαριασμού	33

3.5.8 Τμήμα Δημοσίων και Διεθνών Σχέσεων.....	33
3.5.9. Εξ Αποστάσεως Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης.....	34
3.5.10. Μονάδα Διακίνησης Διδακτικού Υλικού.....	34
3.5.11. Γραφείο Διασύνδεσης	34
3.5.12. Δομή Απασχόλησης και Σταδιοδρομίας (Δ.Α.ΣΤΑ.).....	34
3.5.13. Εργαστήριο Εκπαιδευτικού Υλικού και Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας (Ε.Ε.Υ.Ε.Μ.)	35
3.5.14. Μονάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης και Επιμόρφωσης (Μ.Ε.Α.Ε.)	35
Κεφάλαιο 4: Η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην οικονομική κρίση.....	36
Κεφάλαιο 5: Καταγραφή στοιχείων για τα Προσφερόμενα Π.Σ. του Ε.Α.Π.	39
5.1. Παρουσίαση του αριθμού των αιτήσεων για κάθε ακαδ. έτος ανά Π.Σ.....	40
5.1.1. Αριθμός αιτήσεων στα Προπτυχιακά Π.Σ.	40
5.1.2. Αριθμός αιτήσεων στα Μεταπτυχιακά Π.Σ.	42
5.1.3. Αριθμός αιτήσεων για το σύνολο των Προπτυχιακών και το σύνολο των Μεταπτυχιακών Π.Σ.....	51
5.1.4. Αριθμός αιτήσεων για όλα τα Π.Σ.	52
5.2. Αριθμός φοιτητών σε προσωρινή διακοπή τα τελευταία 6 ακαδ. έτη.....	54
5.3. Αριθμός φοιτητών που διεγράφησαν τα τελευταία 6 ακαδ. έτη.....	56
5.4. Μέσος όρος Θ.Ε. τα τελευταία 6 ακαδ. έτη	57
5.5.Μελέτη στοιχείων για το Π.Σ. «ΔΕΟ»	59
5.5.1. Αριθμός φοιτητών σε προσωρινή διακοπή στη «ΔΕΟ».....	59
5.5.2. Αριθμός φοιτητών που διεγράφη από τη «ΔΕΟ».....	61
5.5.3. Μέσος όρος Θ.Ε. ανά φοιτητή στο Π.Σ. «ΔΕΟ»	62
5.5.4. Σειρά κατάταξης εγγραφής πρώτου και τελευταίου εισακτέου στο Π.Σ. «ΔΕΟ». 63	
Κεφάλαιο .6: Σχεδιασμός και πραγματοποίηση της έρευνας	65
6.1. Μεθοδολογία της έρευνας	65
6.2.: Ανάλυση Αποτελεσμάτων Έρευνας.....	67
Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα	81
Κεφάλαιο 8: Προτάσεις για τη διαχείριση του προβλήματος.....	84
Παράρτημα Ι	85
Πίνακας 1: Δια βίου μάθηση, 2005 και 2010	86
Πίνακας 2: Λόγοι συμμετοχής σε μη τυπική εκπαίδευση και κατάρτιση, 2007, ...	87
Παράρτημα ΙΙ	89
Πίνακας 3: Αριθμός ενεργών φοιτητών ανά Π.Σ.	90

Παράρτημα ΙΙΙ.....	91
Ερωτηματολόγιο.....	91
Γλωσσάριο	96
Βιβλιογραφία.....	97
Διαδικτυακοί τόποι.....	100

Περίληψη

Η Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, είναι μια φιλοσοφία και μεθοδολογία παροχής εκπαίδευσης διαφορετική από τη συμβατική, που συνεχώς εξελίσσεται και μεγάλο μέρος του πληθυσμού συμμετέχει και τη χρησιμοποιεί σαν μέσο για την επανεκπαίδευσή του και επανακατάρτισή του, προκειμένου να ανταποκριθεί στις νέες ανάγκες που προκύπτουν λόγω των συνεχών κοινωνικοοικονομικών μεταβολών.

Το Ε.Α.Π. είναι το μοναδικό Τριτοβάθμιο Ίδρυμα στην Ελλάδα που κάνει πράξη την ΑεξΑΕ. Οι ενδιαφερόμενοι για φοίτηση στα Προγράμματα Σπουδών ξεπερνούν κάθε έτος κατά πολύ το σύνολο των προσφερόμενων θέσεων λόγω των διευκολύνσεων που προσφέρει αυτή η μέθοδος σπουδών, καθώς η πλειοψηφία των αιτούντων καλείται να ανταποκριθεί σε επιπλέον ρόλους στην καθημερινή του ζωή, εκτός από αυτόν του σπουδαστή. Απαραίτητη προϋπόθεση για τη φοίτηση στο Ε.Α.Π. είναι η καταβολή οικονομικής συμμετοχής όπως ορίζεται στον ιδρυτικό του Νόμο. Λόγω της ιδιαιτερότητας αυτής, η παρούσα μελέτη εξετάζει το κατά πόσο η οικονομική κρίση, που έχει επιπτώσεις σε κρατικό επίπεδο αλλά και σε προσωπικό στη ζωή των πολιτών, έχει επιδράσει στις παρεχόμενες σπουδές στο Ε.Α.Π.

Στο πλαίσιο αυτό, παρατίθενται στοιχεία που τηρούνται στο Ίδρυμα για το σύνολο των Π.Σ. αλλά και συγκεκριμένα για το Προπτυχιακό Π.Σ. «Διοίκηση Επιχειρήσεων και Οργανισμών» (ΔΕΟ), εξετάζοντας συγκεκριμένα πεδία από τα οποία αντλούνται στοιχεία για την αντίδραση του φοιτητικού πληθυσμού στην πορεία των σπουδών τους. Τα πεδία αυτά εξετάζει και το ερωτηματολόγιο που διανεμήθηκε σε ενεργούς φοιτητές της ΔΕΟ, προσαρμοσμένα κατάλληλα προκειμένου να συλλεγούν χρήσιμα στοιχεία και να εξαχθούν συμπεράσματα για τους τομείς τους οποίους έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση στο Ε.Α.Π. και σε ποιο βαθμό, ώστε να οδηγήσουν το Ίδρυμα στη λήψη των απαραίτητων αποφάσεων.

Abstract

Open and Distance Learning is an educational philosophy and methodology which presents differences to conventional education, and which is constantly evolving, so that a considerable part of the population uses it as a medium of restudying and retraining, in order to meet the needs that arise, due to continuous socioeconomic changes.

The Hellenic Open University is the sole Academic Institution in Greece that fully implements Open and Distance Learning. Those interested in applying for the offered Programs of Study annually greatly surpass the number of positions offered, due to the convenience of the specific mode of study, given that the majority of students have to live up to multiple roles in everyday reality, besides being a student. A necessary precondition in order to study at the Hellenic Open University is the deposit of financial participation, as defined by the institution's founding law. Owing to this particularity, the present study examines the degree to which the economic crisis, which has affected the lives of citizens on a public and private level, has influenced their course of study at H.O.U.

In this context, the study draws on administrative records kept by the University in relation to all the Programs of Study and, more specifically, regarding the Undergraduate Program 'Business and Organization Management' (ΔΕΟ), and attempts to examine specific parameters that provide evidence on the reaction of the population of students in the course of their studies. The same parameters are investigated by the questionnaire that was specially designed and disseminated to the current students of ΔΕΟ, properly adjusted to collect useful data so as to extract conclusions in regard to the domains affected by the economic crisis in the H.O.U. and the degree to which this has taken place. Taking into account the research conclusions, there follow suggestions about appropriate measures to manage the problem that could potentially contribute to the decision making of the Institution.

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον Γενικό Γραμματέα του Ε.Α.Π. κ. Χαράλαμπο Ροδόπουλο αφενός για την έγκρισή του ώστε να μου παραχωρηθούν τα απαραίτητα στοιχεία για τη διεξαγωγή της έρευνας και αφετέρου για την ανεκτίμητη, έμπρακτη βοήθειά του.

Ένα μεγάλο ευχαριστώ στον κ. Χρήστο Παναγιωτακόπουλο, Αν. Καθηγητή του Πανεπιστημίου Πατρών και μέλος Σ.Ε.Π. του Ε.Α.Π. για τις πολύτιμες συμβουλές του.

Ευχαριστώ τους κ.κ. Άγγελο Ανδρουλιδάκη και Μάκη Βονιτσάνο, συναδέλφους μου στο Ε.Α.Π., στο Τμήμα Εγκαταστάσεων και Εκτέλεσης Έργων, για την άντληση των στοιχείων από τη βάση δεδομένων του Ιδρύματος.

Και τέλος, όσους ανθρώπους είχαν την ίδια αγωνία με μένα για το τελικό αποτέλεσμα.

Κεφάλαιο 1: Εισαγωγή

1.1. Ο προσδιορισμός του προβλήματος

Η Ελληνική οικονομία τα τελευταία χρόνια βρίσκεται αντιμέτωπη με τη μεγαλύτερη χρηματοοικονομική κρίση μετά του τέλους του Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Η παράταση της κρίσης αυτή, η οποία έχει επιβραδύνει σημαντικά το ρυθμό ανάπτυξης της χώρας, έχει επηρεάσει τη καθημερινότητα των πολιτών, καθώς παρατηρείται μεγάλη αύξηση της ανεργίας και μειώσεις μισθών και κατά συνέπεια, αδυναμία ανταπόκρισης μεγάλου μέρους του πληθυσμού στις καθημερινές ανάγκες. Η επικρατούσα κατάσταση έχει επηρεάσει σε σημαντικό βαθμό την ψυχολογία των πολιτών, καθώς έχουν αναγκαστεί να μεταβάλουν τον τρόπο ζωής τους και να ιεραρχούν τις ανάγκες τους με διαφορετικό τρόπο από πριν, καθώς αρκετοί έχουν υποστεί σημαντική μείωση των εισοδημάτων τους ή έχουν χάσει τη δουλειά τους. Δεν αισθάνονται ιδιαίτερα αισιόδοξοι για το μέλλον και δεν έχουν διάθεση για δημιουργία και προσωπική εξέλιξη. Η κυβέρνηση, λόγω του χρέους, κάνει τροποποιήσεις στην οικονομική και κοινωνική πολιτική της και φυσικά περικοπές στις δαπάνες στα δημόσια αγαθά και τις υπηρεσίες. Ένας από τους τομείς που έχει επηρεαστεί από την οικονομική κρίση είναι η εκπαίδευση σε όλες τις βαθμίδες της και φυσικά η Τριτοβάθμια εκπαίδευση όπως θα παρουσιαστεί και σε σχετικό κεφάλαιο της παρούσας μελέτης.

Η Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, είναι μια φιλοσοφία και μεθοδολογία παροχής εκπαίδευσης διαφορετική από τη συμβατική, που συνεχώς αναπτύσσεται τις τελευταίες δεκαετίες και παρόλο που έχει ένα δικό της ιδιαίτερο θεωρητικό πλαίσιο λόγω της διαφορετικότητας στον τρόπο παροχής σπουδών, ανήκει στον ευρύτερο χώρο της εκπαίδευσης. Σε Τριτοβάθμιο επίπεδο, λόγω των πλεονεκτημάτων που παρουσιάζει αυτός ο τρόπος σπουδών, αποτελεί σημαντικό κομμάτι του εκπαιδευτικού χώρου. Από τη στιγμή που η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει γενικά την Τριτοβάθμια εκπαίδευση, δε θα μπορούσε να μείνει ανεπηρέαστη η εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση.

Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο (Ε.Α.Π.), είναι το μοναδικό Τριτοβάθμιο Ίδρυμα στην Ελλάδα που παρέχει αποκλειστικά εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Η ίδρυσή του αποτέλεσε καινοτομία στο χώρο της Τριτοβάθμιας εκπαίδευσης. Σύμφωνα με τον Ιδρυτικό του Νόμο, εκτός από την ιδιαιτερότητα στον τρόπο παροχής σπουδών, παρουσιάζει και μια άλλη ιδιαιτερότητα, αυτή της καταβολής οικονομικής συμμετοχής.

Η παρούσα μελέτη εξετάζει το κατά πόσο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τις σπουδές στο Ε.Α.Π., στα πεδία ακριβώς στα οποία έχει αντίκτυπο όπως π.χ. τη συμπεριφορά των

φοιτητών κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους αλλά και πιθανές επιπτώσεις στην παροχή των εκπαιδευτικών λειτουργιών του Ιδρύματος.

1.2. Σχετική διεθνής εμπειρία στην προσέγγιση και λύση του προβλήματος

Η οικονομική κρίση δεν έχει επηρεάσει την Ελλάδα μόνο αλλά εξαπλώνεται σε Ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο. Όπως θα παρουσιαστεί σε ένα από τα επόμενα κεφάλαια, η οικονομική κρίση έχει οδηγήσει πολλές χώρες σε περικοπές των δαπανών τους για την παιδεία και συγκεκριμένα για την Τριτοβάθμια εκπαίδευση. Από την άλλη πλευρά οι πολίτες δείχνουν ιδιαίτερα συγκρατημένοι στο να δαπανήσουν χρήματα για σπουδές αφενός μεν λόγω των περικοπών που έχουν υποστεί τα εισοδήματά τους και αφετέρου λόγω της επαγγελματικής ανασφάλειας. Λόγω όμως του ότι η κρίση είναι ένα φαινόμενο του οποίου οι έντονες επιπτώσεις έχουν παρουσιαστεί τα τελευταία χρόνια, μετά από αναζήτηση σχετικής βιβλιογραφίας και αρθρογραφίας, θα λέγαμε ότι γίνεται αναφορά κυρίως στον εντοπισμό των προβλημάτων και των επιπτώσεων που έχει η οικονομική κρίση στον τομέα της εκπαίδευσης γενικά αλλά και της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης ειδικότερα. Δεν ανευρέθηκαν έρευνες που να σχετίζονται με την εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση συγκεκριμένα, παρά μόνο κάποιες που σχετίζονται με το γενικότερο πλαίσιο της δια βίου μάθησης ένας τρόπος πραγμάτωσης της οποίας είναι και η Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση.

1.3. Σκοπός της διατριβής

Η παρούσα εργασία στοχεύει σε μια αποτίμηση της επίπτωσης της οικονομικής κρίσης στην παροχή σπουδών με τη μέθοδο της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο. Συγκεκριμένα, θα αναζητήσει το αν και κατά πόσο έχει επηρεάσει τη λειτουργία του και θα εστιάσει στην ανάδειξη των κυριότερων σημείων επίδρασης στον εν δυνάμει φοιτητικό πληθυσμό, στα Προγράμματα Σπουδών και φυσικά στις επιπτώσεις που έχει το φαινόμενο στους φοιτητές κατά τη διάρκεια της φοίτησής τους και σε πιθανή επιρροή γενικά στην ποιότητα της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

1.4. Η θέση της διατριβής

Η συγκεκριμένη έρευνα κρίνεται αναγκαία για την ανάδειξη των παραμέτρων και προβλημάτων στην παροχή σπουδών με τη μέθοδο της εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης καθώς στην Ελλάδα, το προς μελέτη Εκπαιδευτικό Ίδρυμα, από τον πρώτο χρόνο ίδρυσής του,

μπήκε δυναμικά στο προσκήνιο και κέρδιζε συνεχώς «έδαφος». Είναι χρήσιμο να μελετηθεί το αν και κατά πόσο έχει επηρεαστεί η λειτουργία του από την οικονομική κρίση στο πεδίο των σπουδών, αφού είναι ένα Εκπαιδευτικό Ίδρυμα για τη φοίτηση στο οποίο απαιτείται οικονομική συμμετοχή. Επιπλέον, μέχρι στιγμής, δεν έχει γίνει άλλη μελέτη που να συνδέει την οικονομική κρίση με το Ε.Α.Π., ούτε έχουν δημοσιευτεί επίσημα στοιχεία από τη βάση δεδομένων του, που να δείχνουν π.χ. το αν οι φοιτητές αναγκάζονται να επιμηκύνουν το χρόνο σπουδών τους ή αν εγκαταλείπουν, αδυνατώντας να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους.

Το πεδίο είναι νέο και όσον αφορά τη διανομή ερωτηματολογίου που χρησιμοποιήθηκε σαν εργαλείο συλλογής πρωτογενών στοιχείων, αφού δεν έχει γίνει παρόμοια έρευνα και ειδικά με αντικείμενο μελέτης το Ε.Α.Π.

Τέλος, αφού μελετηθούν τα αποτελέσματα της έρευνας, θα βοηθηθεί το Ίδρυμα στη λήψη στρατηγικών αποφάσεων που σχετίζονται με τη διασφάλιση της ποιότητας των σπουδών, την ανάγκη που πιθανόν να προκύψει για επαναπροσδιορισμό των προσφερόμενων Π.Σ., τη μέριμνα για τη διατήρηση του φοιτητικού πληθυσμού και τον προσδιορισμό νέων προοπτικών για την τόνωση του ενδιαφέροντος υποψηφίων φοιτητών.

1.5. Περιγραφή γενικής μεθοδολογίας

Η μεθοδολογία που ακολουθείται στην παρούσα μελέτη απαρτίζεται από:

- ✚ βιβλιογραφία
- ✚ άρθρα ή άλλες επίσημες μελέτες από οργανισμούς που καταγράφουν στοιχεία για την εκπαίδευση και τα οποία ανευρέθηκαν ύστερα από εκτεταμένη έρευνα στο διαδίκτυο
- ✚ εξέταση και επεξεργασία δεδομένων από το ίδιο το Ίδρυμα
- ✚ ερωτηματολόγιο το οποίο συμπληρώθηκε από φοιτητές του Π.Σ. «ΔΕΟ» μέσα από το οποίο αναδεικνύεται σε τι βαθμό έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την ζωή τους και τις σπουδές τους και θα συντελέσει στην εξαγωγή συμπερασμάτων για τη λειτουργία του Ιδρύματος στο παρόν, αλλά και για τη μελλοντική εξέλιξη και προσαρμογή του στα νέα κοινωνικοοικονομικά δεδομένα ανάλογα με τις ανάγκες που διαμορφώνονται.

1.6. Συνοπτική παρουσίαση των κεφαλαίων

Η εργασία εκτυλίσσεται σε 8 κεφάλαια.

Στο πρώτο κεφάλαιο το οποίο αποτελεί και την εισαγωγή της παρούσας εργασίας, αναφέρονται γενικά στοιχεία για τις έννοιες που θα μελετηθούν, για το περιεχόμενο της εργασίας και πληροφορίες για την ανάγκη διεξαγωγής της παρούσας έρευνας.

Στο δεύτερο κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, στον προσδιορισμό της έννοιάς της, σύντομη αναφορά στην εξέλιξή της, στον ορισμό και τα χαρακτηριστικά της.

Το τρίτο κεφάλαιο αφορά περιγραφή του τρόπου λειτουργίας του Ε.Α.Π., το θεσμικό του πλαίσιο, τη διοικητική δομή, τις Σχολές και τα Π.Σ., γίνεται αναλυτική αναφορά στην οικονομική συμμετοχή που απαιτείται για σπουδές στον εν λόγω Ίδρυμα, στις υποτροφίες που δίνονται με οικονομικά και ακαδημαϊκά κριτήρια που οδηγούν στην απαλλαγή φοιτητών από την οικονομική συμμετοχή και τέλος δίνεται μια εικόνα για τη λειτουργία του το τρέχον ακαδ. έτος και φυσικά περιγράφονται τα τμήματα που το απαρτίζουν.

Το τέταρτο κεφάλαιο περιέχει στοιχεία από τη Eurostat, τον ΟΟΣΑ και άλλους φορείς που δείχνουν το πόσο έχει επηρεάσει η οικονομική κρίση την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση σε Ευρωπαϊκό επίπεδο και φυσικά στην Ελλάδα με περικοπή των δαπανών από τις κυβερνήσεις και αδυναμία των πολιτών να ανταπεξέλθουν σε έξοδα για σπουδές.

Στο πέμπτο κεφάλαιο παρατίθενται στοιχεία που τηρούνται στη βάση δεδομένων του Ε.Α.Π. και αφορούν την πορεία των αιτήσεων ανά ακαδ. έτος, τον αριθμό των φοιτητών σε προσωρινή διακοπή, τον αριθμό των φοιτητών που διαγράφονται και το μέσο όρο θεματικών ενοτήτων που επιλέγουν οι φοιτητές. Τα στοιχεία αυτά αφορούν: α) το σύνολο των Προγραμμάτων Σπουδών και β) το Πρόγραμμα Σπουδών «ΔΕΟ» στο οποίο επικεντρώθηκε η έρευνα για τη διανομή του ερωτηματολογίου λόγω του μεγάλου αριθμού των ενεργών φοιτητών του Ιδρύματος.

Στο έκτο κεφάλαιο παρουσιάζεται ο τρόπος με τον οποίο διαμορφώθηκε το ερωτηματολόγιο, η διαδικασία εγκυροποίησής του και η ανάλυση των αποτελεσμάτων της έρευνας.

Το έβδομο κεφάλαιο περιέχει τα συμπεράσματα της έρευνας, δηλαδή το αν και κατά πόσο η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει το Ε.Α.Π. και σε ποιους τομείς ακριβώς.

Τέλος στο όγδοο κεφάλαιο γίνονται προτάσεις για τη διαχείριση των όποιων προβλημάτων ανακύπτουν από την κρίση, όπως αναδεικνύονται από τα στοιχεία του Ιδρύματος αλλά και τα αποτελέσματα της έρευνας.

Κεφάλαιο 2: Η σημασία και η πορεία εξέλιξης της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Ορισμοί – χαρακτηριστικά

2.1.Η Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση. Ένα μέσο για την πραγμάτωση της δια βίου μάθησης

Το σημερινό εκπαιδευτικό σύστημα δεν έχει τη δυνατότητα να ανταποκριθεί στην ταχύτητα των αλλαγών που συντελούνται στη σύγχρονη κοινωνία και συνεπώς στην ανάγκη διαρκούς ενημέρωσης, συντήρησης και αναβάθμισης των γνώσεων που απαιτούνται για την προσαρμογή στις αλλαγές αυτές στον επαγγελματικό χώρο κάθε εργαζόμενου και όχι μόνο, με αποτέλεσμα να είναι απαραίτητη η δια βίου εκπαίδευση για την απόκτηση νέων γνώσεων, χρήσιμων σε όλους τους τομείς της ζωής.

Είναι κοινά αποδεκτό πλέον στις περισσότερες χώρες του κόσμου και βασικός τους στόχος θα μπορούσαμε να πούμε, το να έχει τουλάχιστον η πλειοψηφία των πολιτών πρόσβαση στη μάθηση η οποία, σύμφωνα με τον Dewey είναι ένα από τα σημαντικότερα θεμέλια μιας «πλούσιας» ζωής.

Χαρακτηριστική είναι η σημασία που δίνεται στη δια βίου μάθηση από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.). Όπως είναι εμφανές από στοιχεία που έχει δημοσιεύσει η Eurostat¹, στο στρατηγικό πλαίσιο για την Ευρωπαϊκή Συνεργασία στον τομέα της εκπαίδευσης, τίθενται στόχοι προς υλοποίηση μέχρι το 2020, ένας από τους οποίους είναι ότι κατά μέσο όρο, το 15% των ενηλίκων μεταξύ 25- 64 ετών θα πρέπει να συμμετέχει στη δια βίου μάθηση. Σε πιλοτική έρευνα που διεξήγαγε σε εθελοντική βάση μεταξύ 2005 και 2008, η πλειοψηφία των συμμετεχόντων, είχε παρακολουθήσει μη τυπική εκπαίδευση και κατάρτιση και ο λόγος σχετιζόταν με την εργασία τους, επιθυμώντας να βελτιωθούν στη δουλειά τους, να βελτιώσουν τις προοπτικές τους για καριέρα μέσα από την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων σε ενδιαφέροντα αντικείμενα, προσόντα που θα τους ήταν χρήσιμα ακόμα και στην καθημερινή τους ζωή².

Στο *Παράρτημα 1, Πίνακας 1*, παρατίθενται αποτελέσματα έρευνας της Eurostat για το ποσοστό ανδρών και γυναικών αλλά και για το μέσο όρο του πληθυσμού, ηλικίας 25-64 που συμμετείχαν σε δια βίου εκπαίδευση στα 27 κράτη-μέλη της Ε.Ε., στις 3 υπό ένταξη χώρες καθώς και σε Ισλανδία, Νορβηγία και Ελβετία. Στην Ελλάδα, το ποσοστό των ανδρών το

---

¹ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-CD-12-001

² http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-CD-12-001

2005 ήταν 1,9% και το 2010 3,1%, το ποσοστό των γυναικών 1,8% και 2,9% αντίστοιχα και ο μέσος όρος το 2005 ήταν 1,9% και το 2010, 3,0%.

Στον Πίνακα 2, στο Παράρτημα I, παρατίθενται, σε έρευνα του 2007, οι λόγοι και το ποσοστό που αντιστοιχεί σε κάθε έναν από αυτούς, για τους οποίους οι πολίτες συμμετείχαν σε μη τυπική εκπαίδευση. Αναφέροντας τους τρεις σημαντικότερους για την Ελλάδα, κρίνοντας από τα μεγαλύτερα ποσοστά που συγκέντρωσαν, ο πρώτος λόγος με ποσοστό 76,7% αφορά την απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων σε ενδιαφέροντα αντικείμενα, ο δεύτερος λόγος με ποσοστό 74,8% είναι η βελτίωση στην εργασία τους και η βελτίωση των προοπτικών καριέρας και ο τρίτος με ποσοστό 52,4% είναι η απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων χρήσιμων για την καθημερινή τους ζωή.

Η Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση αποτελεί έναν από τους τρόπους ώστε να γίνει πράξη η δια βίου εκπαίδευση.

Η Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση είναι μια εναλλακτική μορφή εκπαίδευσης, η οποία τις τελευταίες δεκαετίες αποκτά όλο και πιο ευρεία αποδοχή καλύπτοντας τις ανάγκες μάθησης ατόμων τα οποία λόγω έλλειψης χρόνου, άλλων υποχρεώσεων (επαγγελματικών ή οικογενειακών), λόγω της διαμονής τους σε απομακρυσμένες περιοχές, ή λόγω απουσίας ευελιξίας στις υπηρεσίες εκπαίδευσης³, δε δύνανται να παρακολουθούν μαθήματα με τη συμβατική μέθοδο σε μια τάξη και σε καθημερινή βάση. Άλλωστε και από μελέτη⁴ που έχει διεξαχθεί σχετικά με τα παραδοσιακά και τα Ανοικτά Πανεπιστήμια συμπεριλαμβανομένου και του Ε.Α.Π., συμπεραίνεται ότι τα Προγράμματα που προσφέρονται από τα Ανοικτά Πανεπιστήμια παρουσιάζουν ευελιξία και ανταποκρίνονται περισσότερο στις ανάγκες των φοιτητών λόγω της αυτονομίας που τους προσφέρουν.

2.2. Προσδιορισμός εννοιών

Η Ανοικτή και εξ Αποστάσεως εκπαίδευση περικλείει δύο διαφορετικούς όρους.

Ο πρώτος αφορά την Ανοικτή εκπαίδευση που, όπως υποδηλώνει και ο όρος «Ανοικτή», είναι μια φιλοσοφία βάσει της οποίας εξασφαλίζεται η δυνατότητα πρόσβασης σε πολλούς ενδιαφερόμενους για μόρφωση και καταργεί πολλά από τα εμπόδια που υπάρχουν στη συμβατική Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Δύο βασικά χαρακτηριστικά της Ανοικτής Εκπαίδευσης⁵ είναι ότι δεν προϋποθέτει εισαγωγικές εξετάσεις και ότι απευθύνονται σε

---

³ Jarvis 2003

⁴ Κουστουράκης-Παναγιωτακόπουλος 1999 σελ. 649-657

⁵ Λιοναράκης, Λυκουργιώτης, 1999, σελ. 30,31

ευρύτατο φάσμα ηλικιών, το κατώτατο όριο του οποίου είναι συνήθως στα 18 χρόνια ενώ κατά κανόνα δεν καθορίζεται ανώτατο όριο. Χαρακτηριστικά αναφέρεται ότι δίνεται η ευκαιρία με τα συστήματα ανοικτής εκπαίδευσης σε ενδιαφερόμενους να σπουδάσουν, που για κάποιους λόγους δεν τα κατάφεραν με τη συμβατική εκπαίδευση και τώρα για πολλαπλούς λόγους δε δύνανται να το χρησιμοποιήσουν.

Σύμφωνα με τον Race⁶ με την Ανοικτή Εκπαίδευση, οι σπουδαστές έχουν ελευθερία κινήσεων καθώς μπορούν να επιλέξουν το ρυθμό μελέτης, τον τόπο, το χρόνο και τις διαδικασίες, δηλαδή το πώς θα μάθουν ενώ αναφέρεται και στην ευκολότερη πρόσβαση στα Ιδρύματα που λειτουργούν με αυτή τη φιλοσοφία.

Σύμφωνα με τον Λιοναράκη⁷, οι δύο έννοιες της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση συνειρμικά ταυτίζονται ενώ είναι δύο ξεχωριστές έννοιες. Η ανοικτή εκπαίδευση χρησιμοποιήθηκε και χρησιμοποιείται για να δηλώσει τις τάσεις της εκπαιδευτικής διεύρυνσης και πρόσβασης που υιοθετείται τα τελευταία χρόνια.

Αρκετοί άλλοι συγγραφείς έχουν ορίσει την Ανοικτή Εκπαίδευση. Θα ήταν πλεονασμός να αναφερθούν όλοι και για το λόγο αυτό αναφέρθηκαν μερικοί από αυτούς. Θα μπορούσαμε να κλείσουμε, αναφέροντας μία άποψη για το ιδεώδες της Ανοικτής Εκπαίδευσης σύμφωνα με τους Λιοναράκη και Λυκουργιώτη⁸ που είναι «η υποχρέωση της κοινωνίας να προσφέρει όσο γίνεται περισσότερες εκπαιδευτικές ευκαιρίες και να διασφαλίζει την ελεύθερη πρόσβαση όλων των πολιτών στο εκπαιδευτικό σύστημα».

Ο δεύτερος όρος είναι η εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, η μέθοδος ή στρατηγική θα μπορούσαμε να πούμε για να γίνει πράξη η Ανοικτή Εκπαίδευση. Αν και άρχισε να αναπτύσσεται στην Ελλάδα και να γίνεται γνωστή σαν έννοια αργά, περίπου στο τέλος του 20^{ου} αιώνα, η ιστορία της ανά τον κόσμο αρχίζει πριν από τα μέσα του 19^{ου} αιώνα.

Οι περισσότεροι μελετητές θεωρούν ότι συγκεκριμένα ξεκίνησε γύρω στο 1840⁹. Ο Holmberg¹⁰ τοποθετεί το ξεκίνημα της στην Αγγλία όπου είχαν ξεκινήσει να παραδίδονται μαθήματα στενογραφίας με αλληλογραφία. Λίγο αργότερα διδάσκονταν ξένες γλώσσες στη Γερμανία με τον ίδιο τρόπο.¹¹

Κοινωνικές, γεωγραφικές και οικονομικές συνθήκες όπως αναφέρθηκε και παραπάνω έκαναν πιο επιτακτική την ανάγκη για τρόπους εκπαίδευσης κατά τους οποίους η παρουσία

---

⁶ Race, 1999

⁷ Λιοναράκης, 2001 σελ 35

⁸ Λιοναράκης, Λυκουργιώτης, 1999, σελ. 33

⁹ Keegan, 2000 σελ.149

¹⁰ Holmberg, 1960 σελ 3

¹¹ Keegan, 2000 σελ.149

του σπουδαστή στο Ίδρυμα δε θα ήταν υποχρεωτική. Τα πρώτα Προγράμματα Σπουδών (Π.Σ.) ξεκίνησαν να παραδίδονται, χρησιμοποιώντας σαν μέθοδο επικοινωνίας τη αλληλογραφία, από το Illinois State University το 1874 και λόγω της μεγάλης ζήτησης που παρατηρήθηκε και άλλα Πανεπιστήμια ακολούθησαν το παράδειγμά του. Οι πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα σηματοδοτούνται από τη ανάπτυξη και άλλων Ιδρυμάτων με παροχή εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης που μέχρι τότε γινόταν είτε δι' αλληλογραφίας είτε με πρόσωπο με πρόσωπο επαφή που όμως διεξαγόταν σε μη τακτά χρονικά διαστήματα. Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση δε θα ήταν δυνατό να αναπτυχθεί χωρίς την εξέλιξη της τεχνολογίας, των μεταφορών και των τηλεπικοινωνιών, που ήρθαν στο προσκήνιο με τη Βιομηχανική Επανάσταση. Έτσι, πριν τα μέσα του ίδιου αιώνα και συγκεκριμένα το 1930, στο BBC στη Μεγάλη Βρετανία και το 1939 στο σχολείο για μετανάστες στη Γαλλία, αναπτύσσεται και η μέθοδος παροχής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης μέσω ραδιοφώνου. Αργότερα η τηλεόραση και το βίντεο χρησιμοποιήθηκαν για δημιουργία εκπαιδευτικού υλικού, μέθοδοι που μέχρι και σήμερα λειτουργούν υποστηρικτικά στην εκπαιδευτική διαδικασία¹².

Να σημειωθεί ότι το έντυπο υλικό αποτελούσε και εξακολουθεί να αποτελεί τη βάση του υλικού που παρέχεται για την διαδικασία της μάθησης όπως και η τηλεφωνική επικοινωνία με την εξέλιξη που παρουσίασε (σταθερή και αργότερα κινητή τηλεφωνία), που ακόμα και σήμερα, αν υπάρχει η δυνατότητα αυτή, αποτελεί έναν εύκολο και άμεσο τρόπο ανταπόκρισης του διδάσκοντα στο φοιτητή ή το αντίστροφο, αλλά και των φοιτητών μεταξύ τους, για ανταλλαγή απόψεων.

Από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα και μετά και συγκεκριμένα το 1970 επικρατούσε έντονα η άποψη ότι θα έπρεπε να δοθούν νέες ευκαιρίες μόρφωσης σε πολίτες που για διάφορους λόγους είχαν αποκλειστεί από την Τριτοβάθμια εκπαίδευση, σε μετανάστες ή σε αναλφάβητους, με αποτέλεσμα να αυξάνονται με γοργούς ρυθμούς οι θέσεις για παροχή εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης. Αξίζει να αναφερθεί στο σημείο αυτό ότι άλλωστε τα περισσότερα Πανεπιστήμια ιδρύθηκαν στο διάστημα από το 1970 – 1985¹³.

Η ταχύτατη εξέλιξη των ηλεκτρονικών υπολογιστών τις επόμενες δεκαετίες, η ηλεκτρονική Επανάσταση θα μπορούσαμε να πούμε, έπαιξε καθοριστικό ρόλο στη βελτίωση της παροχής εκπαίδευσης από απόσταση καθώς συνετέλεσε στη δυνατότητα ανεύρεσης μεγάλου όγκου έγκυρου υλικού από κάθε γωνιά του κόσμου και έδωσε τη δυνατότητα για αμφίδρομη επικοινωνία με εικόνα (τηλεδιασκέψεις, skype).

---

¹² Λιοναράκης 1999,σελ.151-152

¹³ Λιοναράκης 1999

Τα Ανοικτά Πανεπιστήμια παρέχουν αποκλειστικά τέτοιας μορφής εκπαίδευση σε όλο τον κόσμο. Στον 21^ο αιώνα, 7 από αυτά βρίσκονται στην Ευρώπη¹⁴, δύο στην Ισπανία και από ένα στο Ηνωμένο Βασίλειο, την Ολλανδία, τη Γερμανία, την Ελλάδα και την Πορτογαλία με πιο σημαντικό το Ανοικτό Πανεπιστήμιο της Μεγάλης Βρετανίας που ιδρύθηκε το 1971.

Όπως αναφέρθηκε και στην αρχή του παρόντος υποκεφαλαίου, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην Ελλάδα, άρχισε να γίνεται πράξη την τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα με το Ν.2552/97 με τον οποίο ιδρύθηκε το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο το οποίο ξεκίνησε την παροχή εξ αποστάσεως Π.Σ. το 2000 και είναι το πρώτο στο οποίο θεσπίστηκε νομοθετικά η υποχρεωτική οικονομική συμμετοχή των φοιτητών στις ιδιαίτερες δαπάνες σπουδών.

2.3. Ορισμός της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης

Από τα πρώτα χρόνια εμφάνισης αυτής της διαφορετικής μορφής εκπαίδευσης, χρησιμοποιήθηκαν πολλοί όροι για να τη χαρακτηρίσουν και να την περιγράψουν. Ένας από αυτούς είναι η «εκπαίδευση δι' αλληλογραφίας» που όμως εγκαταλείφθηκε γιατί δεν περιελάμβανε τη διδακτική δυναμική αυτής της μορφής εκπαίδευσης. Στα μέσα της δεκαετίας του 1920 χρησιμοποιήθηκε ο όρος «σπουδές κατ' οίκον» στις Η.Π.Α. Και αυτός ο ορισμός όμως δεν ήταν επαρκής καθώς ο εκπαιδευόμενος δεν είναι απαραίτητο να μελετά πάντα σπίτι του. Ο Charles A. Wedemeyer¹⁵ εισήγαγε τον όρο «ανεξάρτητες σπουδές». Το μειονέκτημα του συγκεκριμένου όρου είναι ότι ανεξαρτητοποιεί τις σπουδές από το ίδρυμα που τις παρέχει. Στην Αυστραλία χρησιμοποιήθηκε ο όρος «εξωτερικές σπουδές». Επί σειρά ετών χρησιμοποιήθηκε ο όρος «εξ αποστάσεως διδασκαλία» κυρίως από το Ανοικτό Πανεπιστήμιο της Αγγλίας ενώ τη δεκαετία του 1990 είχε απήχηση ο όρος «εξ αποστάσεως μάθηση». Ο μεν πρώτος όρος όμως έδινε έμφαση στο ρόλο του διδάσκοντα και ο μεν δεύτερος στο ρόλο του διδασκόμενου¹⁶.

Από τα μέσα του 20^{ου} αιώνα επικρατούσε ήδη ο όρος «εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση», ο οποίος περιλαμβάνει και τα δύο στοιχεία που είναι η εξ αποστάσεως διδασκαλία και η εξ αποστάσεως μάθηση, για να υποδηλώσει το βασικό χαρακτηριστικό της μορφής εκπαίδευσης κατά την οποία υπάρχει απόσταση μεταξύ του διδάσκοντα και του διδασκόμενου και τη

---

¹⁴ Keegan, (Λιοναράκης) 2001 σελ. 20

¹⁵ Wedemeyer 1977

¹⁶ Keegan 2000, σελ. 59-62

διαχωρίζει από τη συμβατική εκπαίδευση η οποία βασίζεται στον προφορικό λόγο και την ομάδα.

Για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση έχουν δοθεί αρκετοί ορισμοί. Αναφέροντας μερικούς από αυτούς, ο G. Dohmen (1967)¹⁷, ένας από τους Διευθυντές του Γερμανικού Ινστιτούτου για την εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης (DIFF) στο Tubingen όρισε την εξ αποστάσεως εκπαίδευση σαν «μια συστηματική μορφή αυτομόρφωσης κατά την οποία μια ομάδα Καθηγητών με διαφορετικές αρμοδιότητες ο καθένας αναλαμβάνει τη συμβουλευτική υποστήριξη των σπουδαστών, την παρουσίαση του διδακτικού υλικού και επιβλέπει την πρόδό τους για την εξασφάλιση της επιτυχίας τους».

Ο M. Moore (1973)¹⁸ διατύπωσε την εξ αποστάσεως εκπαίδευση ως «την κατηγορία εκείνη των εκπαιδευτικών μεθόδων, κατά τις οποίες οι διδακτικές συμπεριφορές εκδηλώνονται ανεξάρτητα από τις μαθησιακές συμπεριφορές, συμπεριλαμβανομένων των μεθόδων που θα εφαρμόζονταν σε συνθήκες συνύπαρξης διδασκόντων και διδασκόμενων στον ίδιο χώρο, έτσι ώστε η επικοινωνία ανάμεσα στις δύο πλευρές να πρέπει να διεκπεραιωθεί μέσω έντυπου υλικού, μηχανικών, ηλεκτρονικών ή άλλων μέσων».

Ένας από τους πιο πρόσφατους ορισμούς είναι αυτός των D. Garrison – D. Shale (1987)¹⁹ που θεωρούν ότι «προϋπόθεση για την εξ αποστάσεως εκπαίδευση είναι να μην πραγματοποιείται το μεγαλύτερο μέρος της εκπαιδευτικής διαδικασίας σε κοινό χώρο για το διδάσκοντα και τους διδασκόμενους». Και συνεχίζουν λέγοντας ότι «αυτού του είδους η εκπαίδευση περιλαμβάνει επομένως την αμφίδρομη επικοινωνία ανάμεσα σε διδάσκοντα και διδασκόμενους για να υποστηριχθεί και διευκολυνθεί η εκπαιδευτική διαδικασία, αλλά η επικοινωνία αυτή πραγματοποιείται με χρήση της τεχνολογίας».

Πολλοί άλλοι ορισμοί δόθηκαν ανάλογα με το πώς αντιλαμβάνονταν κάθε μελετητής την απόσταση και τα στοιχεία αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας.

Στην προσπάθεια να συνθέσουμε τον πιο περιεκτικό ορισμό για την εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση θα αναφερθούμε σε μερικούς άξονες αυτής, όπως:

- ✚ Ο σπουδαστής σχεδόν σε όλη τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας δε βρίσκεται σε μια αίθουσα διδασκαλίας κατά τη διαδικασία της μάθησης, άρα μαθαίνει χωρίς τη φυσική παρουσία του διδάσκοντα, στοιχείο που τη διαχωρίζει από τη συμβατική

---

¹⁷ Dohmen 1967

¹⁸ Moore 1973

¹⁹ Garrison – Shale 1987

εκπαίδευση. Καταργείται δηλαδή το θεμελιώδες δυαδικό σχήμα «διδάσκων – διδασκόμενος» που ίσχυε κατά την παραδοσιακή εκπαιδευτική διαδικασία²⁰

- ✚ Ο σπουδαστής είναι φυσικά ξεκομμένος από τον φορέα που χορηγεί τη μάθηση²¹
- ✚ Ο διδάσκων, παρόλο που μπορεί να βρίσκεται σε μεγάλη χιλιομετρική απόσταση από το σπουδαστή, μπορεί με τη χρήση των νέων τεχνολογιών να βρίσκεται πολύ «κοντά» του, όταν φυσικά το πρόγραμμα σπουδών είναι καλά οργανωμένο, προκειμένου να του επιλύει τις απορίες του, να τον εμπνυχώνει και να έχει γρήγορη και αποτελεσματική βοήθεια και καθοδήγηση²²
- ✚ Ο εκπαιδευτικός οργανισμός επηρεάζει το σχεδιασμό και την προετοιμασία του διδακτικού υλικού και την παροχή υπηρεσιών που σχετίζονται με την υποστήριξη των σπουδαστών
- ✚ Ο σπουδαστής μελετά το εκπαιδευτικό υλικό όπου και όποτε αυτός μπορεί
- ✚ Η χρήση τεχνικών μέσων έντυπου, ακουστικού, οπτικού υλικού και ηλεκτρονικού υπολογιστή για τη μεταφορά του περιεχομένου της εκπαίδευσης
- ✚ Η δυνατότητα μέσω της χρήσης της τεχνολογίας για αμφίδρομη επικοινωνία ανάμεσα στους φοιτητές ώστε να μπορούν να επωφελούνται από το διάλογο και την ανταλλαγή απόψεων
- ✚ Οι περιστασιακές Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις (Ο.Σ.Σ.) τόσο για διδακτικούς λόγους όσο και για κοινωνικούς

2.4. Χαρακτηριστικά της

Συνοψίζοντας τα βασικά χαρακτηριστικά της Ανοικτής και εξ αποστάσεως Εκπαίδευσης (ΑεξΑΕ) αναφέρουμε:

- ✚ Τη δυνατότητα εφαρμογής της σε όλα τα επίπεδα εκπαίδευσης
- ✚ Ότι δεν απαιτείται η φυσική παρουσία του φοιτητή σε μία αίθουσα διδασκαλίας καταργώντας έτσι τον περιορισμό του χώρου, δίνοντας τη δυνατότητα σε άτομα που είναι γεωγραφικά απομακρυσμένα να μη στερούνται τη δυνατότητα εμπλουτισμού των γνώσεών τους και να εξοικονομούν χρήματα από πιθανή διαμονή σε άλλο τόπο.
- ✚ Καταργεί τον περιορισμό του χρόνου καθώς ο σπουδαστής δύναται να επιλέξει ο ίδιος τη χρονική στιγμή της μελέτης του και να την προγραμματίσει ανάλογα με τις υποχρεώσεις του

---

²⁰ Μαρκασιώτης 2005 σελ. 99

²¹ Rumble 1989

²² Μαρκασιώτης 2005 σελ. 28-29

- ✚ Τα εξ αποστάσεως Π.Σ. απευθύνονται σε ευρύ φάσμα ηλικιών (χωρίς να παρατηρείται ανώτατο όριο), στοιχείο που αποτελεί μεγάλο πλεονέκτημα και κάνει πράξη τη διαβίου εκπαίδευση και κατάρτιση που έχει καταστεί αναγκαία λόγω των γρήγορων αλλαγών που συντελούνται
- ✚ Δεν προϋποθέτουν επιτυχείς εισαγωγικές εξετάσεις αυξάνοντας έτσι τις ευκαιρίες για εκπαίδευση σε άτομα που για διαφορετικούς ο καθένας λόγους δεν είχαν την ευκαιρία να σπουδάσουν με το παραδοσιακό σύστημα
- ✚ Ο σπουδαστής δύναται να αποφασίσει ο ίδιος το πότε θα ολοκληρώσει τις σπουδές του ανάλογα με τον αριθμό των Θεματικών Ενοτήτων (Θ.Ε.) που θα επιλέξει να παρακολουθήσει κάθε ακαδ. έτος
- ✚ Το ειδικά διαμορφωμένο εκπαιδευτικό υλικό. Λόγω του γεγονότος ότι στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση δεν διδάσκεται το υλικό τμηματικά από τον διδάσκοντα, πρέπει να είναι διαμορφωμένο με τρόπο ώστε να είναι καθορισμένοι οι στόχοι από τη μελέτη, με απλή διατύπωση, να περιέχει ασκήσεις αυτοαξιολόγησης και να είναι πολυμορφικό όπου χρειάζεται. Να παρέχεται δηλαδή η δυνατότητα εκμάθησης με τη χρήση τεχνολογικά εξελιγμένων μέσων (CD, DVD, διαδίκτυο). Θα μπορούσαμε να πούμε ότι το διδακτικό υλικό θα πρέπει να ενσωματώνει ρόλους συμβατικών εκπαιδευτικών συστημάτων όπως την καθοδήγηση της μελέτης του διδασκόμενου, την επεξήγηση δύσκολων εννοιών, την υποστήριξη του και την ανατροφοδότησή του²³
- ✚ Οι Ο.Σ.Σ. διεξάγονται σε μη εργάσιμες ημέρες και ώρες ώστε να μπορεί να παραβρεθεί ο σπουδαστής
- ✚ Η ευρεία χρήση των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας
- ✚ Η οικονομική συμμετοχή των φοιτητών

Θα ολοκληρωθεί το κεφάλαιο αυτό αναφέροντας ότι κατά το Λιοναράκη²⁴ οι 10 παράγοντες που αποτυπώνουν τα δεδομένα της εξ αποστάσεως διδασκαλίας είναι ο φοιτητής, ο διδάσκων, η μάθηση, η διδασκαλία, η επικοινωνία, το εκπαιδευτικό υλικό, ο τόπος, ο χρόνος, ο φορέας και η αξιολόγηση.

---

²³ Ματραλής 1999, σελ. 41-55

²⁴ Λιοναράκης 2001

Κεφάλαιο 3: Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο

3.1. Ο Ιδρυτικός του Νόμος και το θεσμικό του πλαίσιο

Στην Ελλάδα, την τελευταία δεκαετία του 20^{ου} αιώνα, άρχισε να γίνεται έντονη η ανάγκη για παροχή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης.

Αν και έγιναν αξιόλογες προσπάθειες από την Ένωση Ελληνικών Τραπεζών και από το Ελληνικό Κέντρο Παραγωγικότητας για τη δημιουργία διδακτικού υλικού συμβατού με παροχή εξ αποστάσεως εκπαίδευση, το καθοριστικό βήμα υλοποίησης της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως εκπαίδευσης έγινε με την ψήφιση του Ιδρυτικού Νόμου του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου (Ν. 2083/92) που αφορούσε τον εκσυγχρονισμό της Ανώτατης Εκπαίδευσης.²⁵ Ο Νόμος με βάση τον οποίο λειτουργεί το Ε.Α.Π. είναι ο Ν.2552/97 με τις τροποποιήσεις που ακολούθησαν τα επόμενα χρόνια (Ν.2817/00, Ν.3027/02, Ν.3260/04, Ν.3577/07, Ν.4115/13). Ιδρύθηκε με τη μορφή Νομικού Προσώπου Δημοσίου Δικαίου (Ν.Π.Δ.Δ.) όπως όλα τα άλλα Α.Ε.Ι. της χώρας με σκοπό να μπορέσουν τα μέλη της κοινωνίας να συμβαδίζουν, με τη συνεχή επιμόρφωση, με τις αλματώδεις τεχνολογικές εξελίξεις και να δοθεί η δυνατότητα της δεύτερης εκπαιδευτικής ευκαιρίας στους ανθρώπους που το επιθυμούν να λάβουν μόρφωση Τριτοβάθμιου επιπέδου, που με το συμβατικό τρόπο εκπαίδευσης δε θα ήταν εφικτό.

Το εγχείρημα εντάσσεται πολιτικά στη γενικότερη προσπάθεια της Ε.Ε. για την ανάπτυξη της «κοινωνίας της γνώσης» σύμφωνα με τις αποφάσεις του Συμβουλίου Κορυφής της Λισαβόνας.²⁶ Όπως αναφέρεται συγκεκριμένα στον Ν.2552/97,²⁷ με το Ε.Α.Π. θεσμοθετείται η συνεχής επιμόρφωση και μετεκπαίδευση των πολιτών με άνοιγμα προς τη μεθοδολογία της εξ αποστάσεως διδασκαλίας αφού προορίζεται να προσφέρει σπουδές που δε θα απαιτούν τη συνεχή παρακολούθηση των σπουδαστών αλλά θα μπορεί να γίνεται με τη χρήση σύγχρονων μέσων επικοινωνίας και ενημέρωσης. Με το συγκεκριμένο νόμο ρυθμίστηκαν τα αναγκαία και βασικά σημεία που αφορούν τη λειτουργία του Ιδρύματος. Το Ε.Α.Π. είναι δημόσιο Πανεπιστήμιο, αυτοτελές και αυτοδιοικούμενο και αποστολή του είναι η εξ αποστάσεως παροχή προπτυχιακής και μεταπτυχιακής εκπαίδευσης και επιμόρφωσης με την ανάπτυξη και αξιοποίηση κατάλληλου εκπαιδευτικού υλικού και μεθόδων διδασκαλίας.

Στους σκοπούς του Ε.Α.Π. εντάσσεται η προαγωγή της επιστημονικής έρευνας καθώς και η ανάπτυξη τεχνολογίας και μεθοδολογίας στο πεδίο της μετάδοσης της γνώσης από απόσταση.

---

²⁵ Λυκουργιώτης 1999,σελ. 125-138

²⁶ Κουστουράκης, Παναγιωτακόπουλος 2005

²⁷ Ν.2552/97

Με το θεσμικό πλαίσιο του Ε.Α.Π. εισάγονται εννέα (9) καινοτόμα στοιχεία:

1. Η προσφορά σπουδών αποκλειστικά με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως διδασκαλίας
2. Η εφαρμογή του αρθρωτού συστήματος αντί των εξαμηνιαίων μαθημάτων που ακολουθούν τα συμβατικά Πανεπιστήμια.
3. Η πιστοποίηση σπουδών σε πέντε (5) διαφορετικά επίπεδα (πιστοποιητικά παρακολούθησης Θ.Ε., πιστοποιητικά προπτυχιακής επιμόρφωσης, πιστοποιητικά μεταπτυχιακής επιμόρφωσης, πτυχία, μεταπτυχιακά διπλώματα ειδίκευσης και διδακτορικά διπλώματα)
4. Η ίδρυση Εργαστηρίου Εκπαιδευτικού Υλικού και Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας
5. Η ίδρυση Μονάδας Εσωτερικής Αξιολόγησης
6. Η διοικητική δομή και η διαδικασία λήψης αποφάσεων
7. Ο καθορισμός της Θ.Ε. ως βασικής λειτουργικής μονάδας του,
8. Η κλήρωση ως τρόπος εισαγωγής λόγω του ότι ο αριθμός των αιτήσεων ξεπερνάει τις προσφερόμενες θέσεις
9. Η οικονομική συμμετοχή των φοιτητών

3.1.1. Η οικονομική συμμετοχή στις δαπάνες σπουδών

Σύμφωνα με τον ιδρυτικό του νόμο, το Ε.Α.Π. διαφοροποιείται από τα συμβατικά Α.Ε.Ι. στο ότι οι φοιτητές υποχρεούνται στην καταβολή οικονομικής συμμετοχής για τις σπουδές τους που συνδέονται με την επικοινωνία για την εφαρμογή του συστήματος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης. Η οικονομική επιβάρυνση αφορά την κάλυψη των δαπανών για την απόκτηση του απαραίτητου εκπαιδευτικού και πληροφοριακού υλικού καθώς και υλικού αξιολόγησης όπως και τη συμμετοχή στις δαπάνες επικοινωνίας για τη μετάδοση της γνώσης από απόσταση. Προκειμένου να καταστεί δυνατή η δημιουργία του εκπαιδευτικού υλικού αλλά και η βελτίωσή του, καθίσταται αναγκαία η καταβολή οικονομικής συμμετοχής από τους σπουδαστές²⁸. Όπως ο Ν.2552/97 ορίζει, ποσοστό έως 10% τροφοδοτεί τον ειδικό λογαριασμό του Ιδρύματος.

Τα τελευταία χρόνια, οι κοινωνικοοικονομικές συνθήκες, λόγω της εν εξελίξει οικονομικής κρίσης, έχουν αλλάξει και οι περισσότεροι πολίτες αντιμετωπίζουν είτε μια αισθητή μείωση στο εισόδημά τους είτε ακόμα χειρότερα, το φαινόμενο της ανεργίας.

Η Διοικούσα Επιτροπή του Ε.Α.Π., στη δύσκολη αυτή περίοδο για την Ελληνική κοινωνία, για διευκόλυνση των φοιτητών, εισηγήθηκε για πρώτη φορά το 2011 στο

---

²⁸ Κουστουράκης 2006,σελ. 63

Υπουργείο Παιδείας Δια Βίου Μάθησης και Θρησκευμάτων, μείωση της οικονομικής συμμετοχής, αίτημα το οποίο έγινε δεκτό. Έτσι από το ακαδ. έτος 2011-2012 έγινε μείωση 7,1% στα Προπτυχιακά και 5,9% στα Μεταπτυχιακά Π.Σ. Το 2012, εισηγήθηκε περαιτέρω μείωση της οικονομικής συμμετοχής η οποία θα ισχύσει από το ακαδ. έτος 2013-2014. Και αυτή η εισήγηση έγινε δεκτή και η οικονομική συμμετοχή μειώθηκε κατά 15,4% στα Προπτυχιακά και 12,5% στα Μεταπτυχιακά. Έτσι, από το ακαδ. έτος 2013-2014 η οικονομική συμμετοχή θα είναι μειωμένη κατά 150€ ανά Θ.Ε. Στον Πίνακα 1 που ακολουθεί φαίνεται πως έχει διαμορφωθεί το ύψος της οικονομικής συμμετοχής από τον πρώτο χρόνο προσφοράς Π.Σ. μέχρι και τα ποσά που θα ισχύουν το επόμενο ακαδ. έτος.

Οικονομική Συμμετοχή ανά ακαδ. έτος				
A/A	Προγράμματα Σπουδών	Ακαδ. Έτη	Ύψος Οικον. Συμμετοχής	Ποσοστό Αύξησης/Μείωσης
1	Όλα τα προγράμματα	2000-2001	440,21€	-
2	Όλα τα προγράμματα	2001-2002	528,25€	20,00 %
3	Όλα τα προγράμματα	2002-2003	528,25€	
4	Όλα τα προγράμματα	2003-2004	600,00€	13,58 %
5	Προπτυχιακά προγράμματα	2004-2005	600,00€	0 %
	Μεταπτυχιακά προγράμματα		700,00€	16,67 %
6	Προπτυχιακά προγράμματα	2005-2006	700,00€	0 %
	Μεταπτυχιακά προγράμματα		850,00€	21,43%
7	Προπτυχιακά προγράμματα	2006-2007	700,00€	0 %

	Μεταπτυχιακά προγράμματα		850,00€	0 %
8	Προπτυχιακά προγράμματα	2007-2008	700,00€	0 %
	Μεταπτυχιακά προγράμματα		850,00€	0 %
9	Προπτυχιακά προγράμματα	2008-2009	700,00€	0 %
	Μεταπτυχιακά προγράμματα		850,00€	0 %
10	Προπτυχιακά προγράμματα	2009-2010	700,00€	0 %
	Μεταπτυχιακά προγράμματα		850,00€	0 %
11	Προπτυχιακά προγράμματα	2010-2011	700,00€	0 %
	Μεταπτυχιακά προγράμματα		850,00€	0 %
12	Προπτυχιακά προγράμματα	2011-2012 2012-2013	650,00€	-7,1%
	Μεταπτυχιακά προγράμματα		800,00€	-5,9%
13	Προπτυχιακά προγράμματα	2013-2014	550,00€	-15,4%

	Μεταπτυχιακά προγράμματα		700,00€	-12,5%
--	-----------------------------	--	---------	---------------

Πίνακας 1: Ύψος Οικονομικής Συμμετοχής ανά ακαδ. έτος

Πηγή: Διοικητικές Υπηρεσίες Ε.Α.Π.2013

Το συνολικό ποσοστό μείωσης διαμορφώνεται στο 21,4% στα Προπτυχιακά και στο 17,6% στα Μεταπτυχιακά.

Για επιπλέον διευκόλυνση των φοιτητών έγινε διακανονισμός και όσον αφορά τον τρόπο καταβολής της οικονομικής συμμετοχής. Ενώ μέχρι το ακαδ. έτος 2010-2011 οι φοιτητές υποχρεούνταν να την καταβάλουν άπαξ, από το ακαδ. έτος 2011-2012 δόθηκε η δυνατότητα καταβολής της σε δύο (2) δόσεις και επιπλέον από το ακαδ. έτος 2012-2013, ύστερα από συμφωνία που επετεύχθη με τραπεζικούς φορείς, δόθηκε η δυνατότητα καταβολής της και με έως πέντε (5) άτοκες μηνιαίες δόσεις με τη χρήση πιστωτικής κάρτας.

3.1.2.Η χορήγηση υποτροφιών

Στη λειτουργία του Ιδρύματος προβλέπεται και η χορήγηση υποτροφιών και με κοινωνικά κριτήρια αλλά και με κριτήρια επίδοσης που οδηγεί στη μερική ή ολική απαλλαγή των φοιτητών από την καταβολή της οικονομικής τους συμμετοχής. Και σε αυτόν τον τομέα, στην προσπάθεια προσαρμογής, στις νέες συνθήκες, το Ίδρυμα, από το ακαδ. έτος 2010- 2011 προχώρησε στην αναδιαμόρφωση των κριτηρίων χορήγησης υποτροφιών ώστε μεγαλύτερος αριθμός φοιτητών να έχει δικαίωμα σε αυτές. Στον Πίνακα 2 που ακολουθεί αποτυπώνεται ο αριθμός των υποτροφιών ανά είδος και συνολικά για κάθε ακαδ. έτος. Το ακαδ. έτος 2010-2011 ο συνολικός αριθμός των υποτροφιών αυξήθηκε, σε σχέση με το ακαδ. έτος 2009-2010, από 763 σε 850, (ποσοστιαία αύξηση 11,4%), με την αύξηση των υποτροφιών με κοινωνικά κριτήρια από 651 σε 715 (ποσοστιαία μεταβολή 9,8%) λόγω της αναπροσαρμογής. Το ακαδ. έτος 2011-2012, ο συνολικός αριθμός των υποτρόφων αυξήθηκε κατά 22% με χαρακτηριστική την αύξηση των κοινωνικών κριτηρίων από 715 σε 899 (ποσοστιαία μεταβολή κατά 25,7%).

Από το ακαδ. έτος 2008-2009 που άρχισαν να φαίνονται έντονες επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης, το Ε.Α.Π. αποφάσισε και πραγματοποίησε τη χορήγηση υποτροφιών αριστείας. Οι υποτροφίες αριστείας χορηγούνται σε φοιτητές που επιλέγουν τον ανώτατο αριθμό Θ.Ε. κάθε έτος (3 στα Προπτυχιακά και 2 στα Μεταπτυχιακά) και η βαθμολογία τους

είναι 8,5 και άνω σε κάθε Θ.Ε. Όπως είναι εμφανές από τον πίνακα που ακολουθεί και οι υποτροφίες αριστείας αυξάνονται κάθε ακαδ. έτος.

ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ ΜΕ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΡΙΤΗΡΙΑ			ΥΠΟΤΡΟΦΙΕΣ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ				ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΤΡΟΦΩΝ (ΚΑΙ ΑΠΟ ΤΙΣ 2 ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ)
ΑΚΑΔ. ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΑΙΤΗΣΕΩΝ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΟΤΡΟΦΩΝ	ΑΚΑΔ. ΕΤΟΣ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΟΤΡΟΦΩΝ ΣΕ ΠΡΟΠΤΥΧΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	ΑΡΙΘΜΟΣ ΥΠΟΤΡΟΦΩΝ ΣΕ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ	ΣΥΝΟΛΟ ΥΠΟΤΡΟΦΩΝ ΑΡΙΣΤΕΙΑΣ	
1998-1999	–	11	1998-1999	–	–	–	11
1999-2000	–	30	1999-2000	–	–	–	30
2000-2001	–	142	2000-2001	–	–	–	142
2001-2002	1536	334	2001-2002	–	–	–	334
2002-2003	1853	467	2002-2003	–	–	–	467
2003-2004	2231	274	2003-2004	–	–	–	274
2004-2005	2198	266	2004-2005	–	–	–	266
2005-2006	2553	317	2005-2006	–	–	–	317
2006-2007	2852	370	2006-2007	–	–	–	370
2007-2008	2885	631	2007-2008	–	–	–	631
2008-2009	2900	647	2008-2009	43	44	87	734
2009-2010	2868	651	2009-2010	61	51	112	763
2010-2011	3231	715	2010-2011	58	77	135	850
2011-2012	2961	899	2011-2012	73	65	138	1037
ΣΥΝΟΛΟ	28068	5.754	ΣΥΝΟΛΟ	235	237	472	6.226

Αύξηση 11,4%

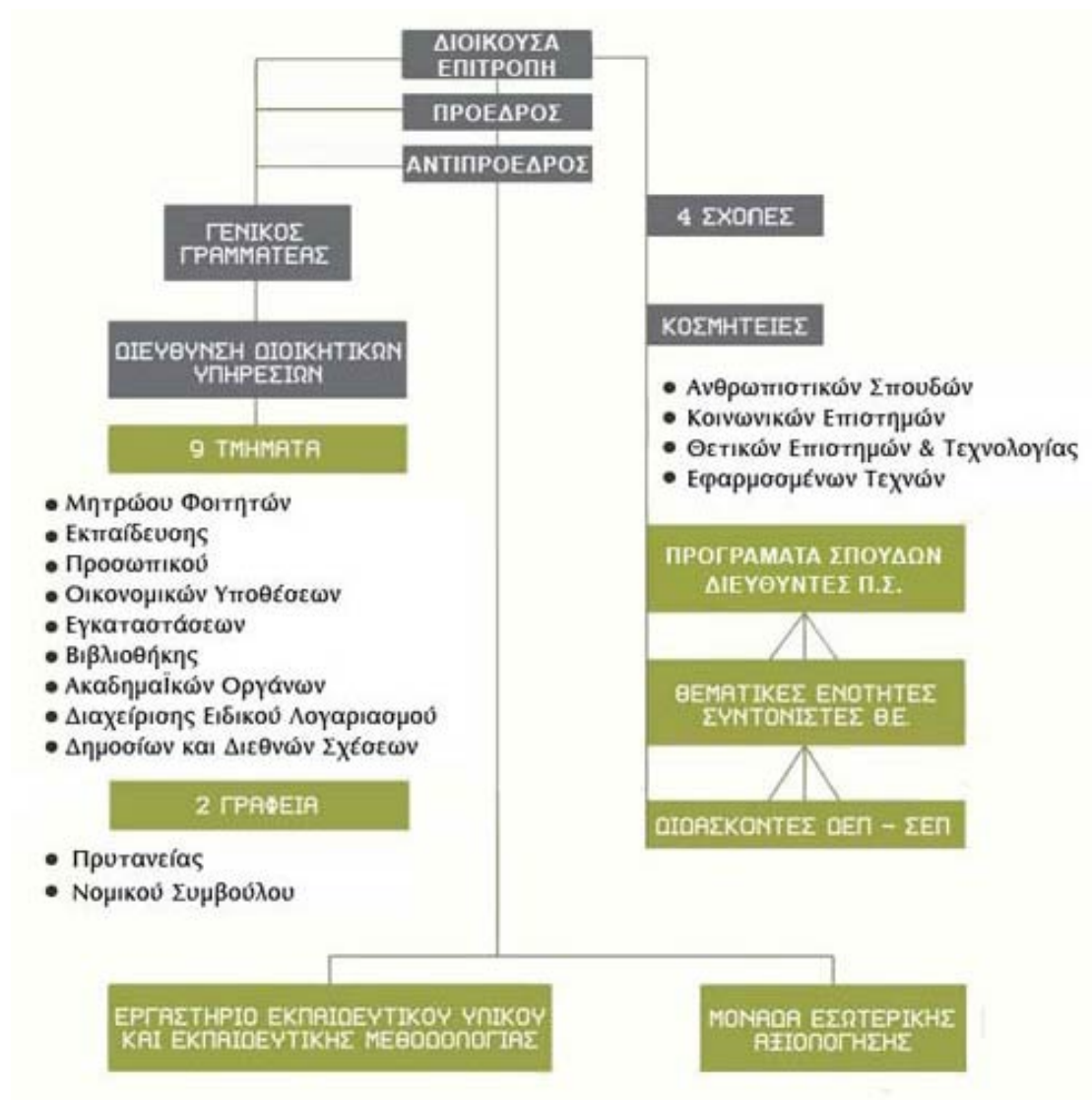
Αύξηση 22%

Πίνακας 2: Πίνακας Υποτροφιών , **Πηγή :** Διοικητικές Υπηρεσίες Ε.Α.Π. 2013

3.2 Όργανα Διοίκησης

Τα όργανα διοίκησης του Ε.Α.Π. είναι η Σύγκλητος, (προς το παρόν υπάρχει Διοικούσα Επιτροπή), ο Πρύτανης, ο Αντιπρύτανης, οι Κοσμητείες και οι Κοσμήτορες.

Στο σχεδιάγραμμα που ακολουθεί απεικονίζεται η δομή του Ε.Α.Π.

Διάγραμμα 1: Οργανόγραμμα Ε.Α.Π.

Πηγή: Ιστοσελίδα Ε.Α.Π. (www.eap.gr)

3.3. Η Διάρθρωση του Ε.Α.Π.

Το Ε.Α.Π. αποτελείται από τις ακόλουθες τέσσερις (4) Σχολές:

- ✚ Κοινωνικών Επιστημών
- ✚ Ανθρωπιστικών Σπουδών
- ✚ Θετικών Επιστημών και Τεχνολογίας
- ✚ Εφαρμοσμένων Τεχνών

Οι Σχολές παρέχουν Προπτυχιακά και Μεταπτυχιακά Π.Σ. εκτός από αυτή των Εφαρμοσμένων Τεχνών που μέχρι σήμερα παρέχει μόνο Μεταπτυχιακά Π.Σ. Τα Π.Σ. συγκροτούνται από συνδυασμούς Θ.Ε. οι οποίες σχεδιάζονται με τέτοιο τρόπο ώστε να καλύπτουν πλήρως ένα γνωστικό αντικείμενο. Η ύλη που περιλαμβάνει μια Θ.Ε. αντιστοιχεί σε διδακτέα ύλη τριών (3) εξαμηνιαίων μαθημάτων και διαρκεί ένα ακαδημαϊκό έτος (περίπου 10 μήνες συμπεριλαμβανομένων και των εξετάσεων, πρώτων και επαναληπτικών). Με το αρθρωτό σύστημα, οι σπουδαστές έχουν τη δυνατότητα να επιλέγουν κάποιες από τις Θ.Ε. του Π.Σ. που παρακολουθούν (εκτός από τις υποχρεωτικές) ή/και να συνδυάζουν Θ.Ε. από διαφορετικά Π.Σ. και να διαμορφώνουν έτσι κατά κάποιο τρόπο το αντικείμενο των Σπουδών τους ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους²⁹.

3.4. Προσφερόμενα Π.Σ.

Τα Π.Σ. που προσφέρει το Ε.Α.Π. αναφέρονται στη συνέχεια:

Η Σχολή Κοινωνικών Επιστημών προσφέρει ένα (1) προπτυχιακό και πέντε (5) μεταπτυχιακά Π.Σ:

Προπτυχιακά

Διοίκηση Επιχειρήσεων και Οργανισμών (ΔΕΟ)

Μεταπτυχιακά

Διοίκηση Μονάδων Υγείας (ΔΜΥ)

Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων (ΔΠΜ)

Τραπεζική (ΤΡΑ)

Διοίκηση Επιχειρήσεων (ΜΒΑ)

Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων (ΔΤΕ)

---

²⁹ Λυκουργιώτης 1999

Η Σχολή Ανθρωπιστικών Σπουδών προσφέρει τρία (3) προπτυχιακά και έξι (6) μεταπτυχιακά Π.Σ.:

Προπτυχιακά

Σπουδές στον Ελληνικό Πολιτισμό (ΕΛΠ)

Σπουδές στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό (ΕΠΟ)

Ισπανική Γλώσσα και Πολιτισμό (ΙΣΠ)

Μεταπτυχιακά

Μεταπτυχιακή Ειδίκευση Καθηγητών Αγγλικής Γλώσσας (ΑΓΓ)

Μεταπτυχιακή Ειδίκευση Καθηγητών Γαλλικής Γλώσσας (ΓΑΛ)

Μεταπτυχιακή Ειδίκευση Καθηγητών Γερμανικής Γλώσσας (ΓΕΡ)

Σπουδές στην Εκπαίδευση (ΕΚΠ)

Εκπαίδευση Ενηλίκων (ΕΚΕ)

Σπουδές στην Ορθόδοξη Θεολογία (ΟΡΘ)

Η Σχολή Θετικών Επιστημών και Τεχνολογίας προσφέρει ένα (1) προπτυχιακό και δώδεκα (12) μεταπτυχιακά Π.Σ.:

Προπτυχιακά

Πληροφορική (ΠΛΗ)

Σπουδές στις Φυσικές Επιστήμες (ΦΥΕ)

Μεταπτυχιακά

Διαχείριση Αποβλήτων (ΔΙΑ)

Διασφάλιση Ποιότητας (ΔΠ)

Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων και Κτιρίων (ΠΣΠ)

Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Έργων Υποδομής (ΠΣΕ)

Διαχείριση Τεχνικών Έργων (ΔΧΤ)

Σεισμική Μηχανική και Αντισεισμικές Κατασκευές (ΣΜΑ)

Προχωρημένες Σπουδές στη Φυσική (ΠΣΦ)

Κατάλυση και Προστασία του Περιβάλλοντος (ΚΠΠ)

Μεταπτυχιακές Σπουδές στα Μαθηματικά (ΜΣΜ)

Μεταπτυχιακή Εξειδίκευση στα Πληροφοριακά Συστήματα (ΠΛΣ)

Μεταπτυχιακή Ειδίκευση Καθηγητών των Φυσικών Επιστημών (ΚΦΕ)

Τεχνολογία Υλικού και Λογισμικού: Σχεδίαση και Ανάπτυξη Διάχυτων Συστημάτων Υπολογισμού (ΣΔΥ)

Η Σχολή Εφαρμοσμένων Τεχνών προσφέρει δύο (2) μεταπτυχιακά Π.Σ.:

Μεταπτυχιακά

Γραφικές Τέχνες – Πολυμέσα (ΓΤΠ)

Σχεδιασμός Φωτισμού – Πολυμέσα (ΣΦΠ)

3.5. Το Ε.Α.Π. σήμερα

Το Ε.Α.Π., το τρέχον ακαδ. έτος³⁰, έχει σαράντα ένα (41) μέλη Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού (Δ.Ε.Π.) και 1.317 μέλη Συνεργαζόμενου Εκπαιδευτικού Προσωπικού (Σ.Ε.Π.). Έχει 26.461 ενεργούς φοιτητές και 76 υποψήφιους διδάκτορες. Προσφέρει 31 Π.Σ. (6 Προπτυχιακά και 25 Μεταπτυχιακά) και έχουν εκδοθεί από το Ίδρυμα 727 βιβλία καλύπτοντας τις ανάγκες διδακτικού υλικού βασισμένο στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

Από το 1998, το Ε.Α.Π. έχει χορηγήσει 6.226 υποτροφίες με κοινωνικά κριτήρια και κριτήρια επίδοσης.

Η εγγραφή στα Π.Σ. γίνεται χωρίς εισαγωγικές εξετάσεις. Για την εισαγωγή στα Π.Σ., οι ενδιαφερόμενοι υποβάλουν μια φορά το χρόνο (από 1^η Νοεμβρίου μέχρι τη 10^η Δεκεμβρίου) ηλεκτρονική αίτηση στην ιστοσελίδα του Ιδρύματος (www.eap.gr). Λόγω του μεγάλου αριθμού των αιτήσεων σε σχέση με τον αριθμό των προσφερόμενων θέσεων σε κάθε Π.Σ., διεξάγεται δημόσια ηλεκτρονική κλήρωση, που εξασφαλίζει όλες τις προϋποθέσεις διαφάνειας και αντικειμενικότητας. Προηγούνται οι υποψήφιοι που έχουν συμπληρώσει το 23^ο έτος της ηλικίας τους.

Οι Ο.Σ.Σ. διεξάγονται σε εννέα (9) πόλεις (Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Πάτρα, Ηράκλειο, Ιωάννινα, Κομοτηνή, Ξάνθη, Πειραιά, Λάρισα).

Οι υπηρεσίες του Ε.Α.Π. στεγάζονται σε 10 κτίρια συνολικού εμβαδού 10.565,14 τ.μ.. Τα εννέα (9) από αυτά τα κτίρια βρίσκονται στην Πάτρα, τρία εξ αυτών είναι ιδιόκτητα (στην Πανεπιστημιούπολη), και επτά (7) μισθωμένα, σε ένα εκ των οποίων λειτουργεί το Παράρτημα στην Αθήνα. Οι διοικητικές υπηρεσίες του απαρτίζονται από 9 τμήματα που λειτουργούν στην Πανεπιστημιούπολη και παρουσιάζονται συνοπτικά στη συνέχεια.

3.5.1. Τμήμα Προσωπικού

Το Τμήμα Προσωπικού³¹ είναι υπεύθυνο για την εύρυθμη λειτουργία του Ιδρύματος όσον αφορά τα μέλη Δ.Ε.Π., τα μέλη Σ.Ε.Π. και το διοικητικό προσωπικό του. Συγκεκριμένα:

- ✚ Διαχειρίζεται θέματα που αφορούν την υπηρεσιακή κατάσταση των μελών Δ.Ε.Π.
- ✚ Τις προκηρύξεις και τις αιτήσεις εκδήλωσης ενδιαφέροντος που αφορούν πρόσληψη διοικητικού προσωπικού
- ✚ Διαχειρίζεται θέματα που αφορούν την υπηρεσιακή κατάσταση των μελών Σ.Ε.Π.
- ✚ Συλλέγει τις αιτήσεις των υποψηφίων μελών Σ.Ε.Π., και συντονίζει το διοικητικό κομμάτι που αφορά τη διαδικασία πρόσληψής τους.

---

³⁰ <http://www.eap.gr/view.php?artid=1173>

³¹ <http://www.eap.gr/view.php?artid=393>

- ✚ Διαχειρίζεται θέματα του διοικητικού προσωπικού (μόνιμου, επί συμβάσει και αποσπάσεις μονίμων ή Ι.Δ.Α.Χ. από άλλους φορείς)

3.5.2. Τμήμα Μητρώου Φοιτητών

Το Τμήμα Μητρώου Φοιτητών³² είναι αρμόδιο για τη διεκπεραίωση θεμάτων που σχετίζονται με τις εγγραφές και επανεγγραφές των φοιτητών, με τον καθορισμό τμημάτων, με την τήρηση των προσωπικών στοιχείων τους και τις Θ.Ε. που έχουν επιλέξει, τις βαθμολογίες εργασιών και εξετάσεων και ανακοίνωσης αυτών, με την ενημέρωση του μητρώου, με τη δρομολόγηση διαδικασιών για τη διεξαγωγή ορκωμοσιών, με την έκδοση πτυχίων και αντιγράφων των τίτλων σπουδών, με τη χορήγηση βεβαιώσεων ή άλλων πιστοποιητικών, με την τήρηση του αρχείου των θεμάτων του και την τήρηση πρωτοκόλλου εισερχομένων και εξερχομένων εγγράφων και με τη διακίνηση όλης της απαιτούμενης αλληλογραφίας για την επίλυση θεμάτων των φοιτητών.

3.5.3. Τμήμα Εκπαίδευσης

Το Τμήμα Εκπαίδευσης³³ είναι αρμόδιο για το συντονισμό όλων των εκπαιδευτικών θεμάτων.

Συγκεκριμένα:

- ✚ Για το περιεχόμενο των Π.Σ.
- ✚ Για τις Θ.Ε. από τις οποίες θα απαρτίζονται αυτά
- ✚ Ορίζει την ύλη των Θ.Ε. και προσδιορίζει τη βιβλιογραφία τους
- ✚ Υλοποιεί αποφάσεις για τη δημιουργία νέων Π.Σ. ή νέων Θ.Ε.
- ✚ Συντονίζει και προγραμματίζει το ακαδημαϊκό ημερολόγιο
- ✚ Επιμελείται των προβλημάτων που καταγράφονται στις αναφορές των Ο.Σ.Σ. που λαμβάνονται ηλεκτρονικά από κάθε πόλη στην οποία διεξάγονται
- ✚ Ορίζει τον αριθμό των τμημάτων
- ✚ Ορίζει τις ανάγκες σε εκπαιδευτικό υλικό για κάθε ακαδ. έτος
- ✚ Διαχειρίζεται θέματα που αφορούν εγγραφές, μετεγγραφές και μητρώα φοιτητών
- ✚ Ασχολείται με την κινητικότητα και τις ανταλλαγές φοιτητών, διδακτικού και διοικητικού προσωπικού
- ✚ Υποστηρίζει διοικητικά και τηρεί το μητρώο των υποψηφίων διδασκόντων
- ✚ Οργανώνει τις ορκωμοσίες των φοιτητών

---

³² <http://www.eap.gr/view.php?artid=405>

³³ <http://www.eap.gr/view.php?artid=398>

- ✚ Συντάσσει τον Οδηγό Σπουδών
- ✚ Φροντίζει για τη δημοσίευση στον τύπο (έντυπο και ηλεκτρονικό) ανακοινώσεων και προκηρύξεων που αφορούν δράσεις και λειτουργίες του Ε.Α.Π.
- ✚ Διαχειρίζεται και επικαιροποιεί συνεχώς την ιστοσελίδα του Ιδρύματος
- ✚ Συμβάλει στο διοικητικό μέρος σε θέματα που αφορούν τη σύναψη συνεργασιών με άλλα Πανεπιστήμια εσωτερικού και εξωτερικού

3.5.4. Τμήμα Ακαδημαϊκών Οργάνων

Το Τμήμα Ακαδημαϊκών Οργάνων³⁴ παρέχει διοικητική και γραμματειακή υποστήριξη στη Σύγκλητο (Διοικούσα Επιτροπή) και τις Κοσμητείες. Συγκεκριμένα, συγκεντρώνει και επεξεργάζεται τα θέματα που πρόκειται να συζητηθούν σε κάθε συνεδρίαση της Δ.Ε. Συντάσσει την ημερήσια διάταξη της εκάστοτε συνεδρίασης και την κοινοποιεί στα αντίστοιχα τμήματα, τηρεί τα πρακτικά των συνεδριάσεων και τα αρχεία των πρακτικών αυτών και κοινοποιεί τα αποσπάσματα των αποφάσεων στα αντίστοιχα τμήματα.

3.5.5. Τμήμα Εγκαταστάσεων και Εκτέλεσης Έργων

Το Τμήμα Εγκαταστάσεων και Εκτέλεσης Έργων³⁵ είναι αρμόδιο και υπεύθυνο για την κτιριακή, πληροφοριακή και τηλεπικοινωνιακή υποδομή του Ιδρύματος.

Αναλυτικότερα, σε ότι αφορά την κτιριακή υποδομή:

- ✚ Έχει την ευθύνη της συντήρησης των κτιρίων
- ✚ Της ομαλής λειτουργίας αυτών
- ✚ Τη γενικότερη επίβλεψη σε ότι αφορά τη φύλαξη και την καθαριότητα
- ✚ Τον προγραμματισμό και τη διεκπεραίωση αποφάσεων σχετικά με την κτιριακή ανάπτυξη του Ιδρύματος
- ✚ Την επίβλεψη εκτελούμενων έργων και εκπόνησης μελετών
- ✚ Συμβάλει στην οργάνωση εκδηλώσεων και στην παροχή του απαιτούμενου εξοπλισμού για αυτές
- ✚ Συμβάλει στη διεξαγωγή των Ο.Σ.Σ. μέσω της εξασφάλισης της καλής λειτουργίας της υλικοτεχνικής υποδομής

Σε ότι αφορά την υποδομή σε πληροφοριακά συστήματα έχει την ευθύνη:

- ✚ Της ανάπτυξης και διαχείρισης πληροφοριακών συστημάτων και της καλής λειτουργίας αυτών

---

³⁴ <http://www.eap.gr/view.php?artid=401>

³⁵ <http://www.eap.gr/view.php?artid=404>

- ✚ Τεχνικής υποστήριξης των χρηστών του
- ✚ Της εξαγωγής απαραίτητων στοιχείων-δεδομένων για τη διεκπεραίωση θεμάτων που αφορούν το Ίδρυμα
- ✚ Της ασφάλειας των προγραμμάτων και την αναβάθμιση αυτών
- ✚ Της μηχανογράφησης και της εκπαίδευσης των διαχειριστών των υπολογιστικών συστημάτων
- ✚ Καλής λειτουργίας των δικτύων και τη σύνδεση με άλλα δίκτυα απαραίτητα για το Ίδρυμα

Και τέλος, σε σχέση με τις τηλεπικοινωνίες:

- ✚ Είναι αρμόδιο για την ομαλή λειτουργία τους και τη βελτίωση τους

3.5.6. Τμήμα Οικονομικών Υποθέσεων

Το Τμήμα Οικονομικών Υποθέσεων³⁶ είναι υπεύθυνο για τη χρηστή και αποτελεσματική διαχείριση των πόρων που απορρέουν από τις κρατικές επιχορηγήσεις αλλά και όποιους άλλους πόρους συμπεριλαμβάνονται στον τακτικό προϋπολογισμό του Ιδρύματος. Είναι αρμόδιο επίσης για τον προγραμματισμό των οικονομικών δράσεων του Πανεπιστημίου.

Ειδικότερα, το εν λόγω τμήμα διαχειρίζεται την οικονομική συμμετοχή που καταβάλλουν οι φοιτητές, τις πληρωμές του διδακτικού προσωπικού (Δ.Ε.Π., Σ.Ε.Π.) καθώς και του μόνιμου και Ιδιωτικού Δικαίου Αορίστου Χρόνου διοικητικού προσωπικού, την πληρωμή συνδρομών με ευρωπαϊκούς και διεθνείς οργανισμούς στους οποίους είναι μέλος το Ε.Α.Π. και τα κονδύλια που σχετίζονται με τους Δημόσιους φορείς.

3.5.7 Τμήμα Διαχείρισης Ειδικού Λογαριασμού

Σκοπός του τμήματος διαχείρισης Ειδικού Λογαριασμού είναι η διαχείριση των κοινοτικών κονδυλίων αλλά και άλλων που προέρχονται από διαφορετικές πηγές χρηματοδότησης προκειμένου να καλυφθούν ερευνητικές, εκπαιδευτικές, επιμορφωτικές και αναπτυξιακές ανάγκες του Ιδρύματος³⁷.

3.5.8 Τμήμα Δημοσίων και Διεθνών Σχέσεων

Σκοπός του Τμήματος Δημοσίων και Διεθνών Σχέσεων³⁸ είναι η οργάνωση εκδηλώσεων του Πανεπιστημίου και των απαραίτητων διαδικασιών για την προβολή αυτών, η προβολή

---

³⁶ <http://www.eap.gr/view.php?artid=397>

³⁷ <http://www.eap.gr/view.php?artid=403>

³⁸ <http://www.eap.gr/view.php?artid=400>

του Πανεπιστημίου στο ευρύ κοινό, η διατήρηση εποικοδομητικών σχέσεων και συνεργασιών με άλλα Πανεπιστήμια της Ελλάδας και του εξωτερικού, η οργάνωση συμμετοχής σε ευρωπαϊκές και διεθνείς εκθέσεις και η επίβλεψη των διαδικασιών οι οποίες σχετίζονται με Ελληνικούς και διεθνείς οργανισμούς στους οποίους είναι μέλος το Ίδρυμα.

3.5.9. Εξ Αποστάσεως Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης

Η εξ Αποστάσεως Βιβλιοθήκη και Κέντρο Πληροφόρησης³⁹ έχει σκοπό την υποστήριξη των διαδικασιών της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και της έρευνας στο Ε.Α.Π. και την οργάνωση και διάθεση του παντός είδους υλικού της (έντυπο, ψηφιακό, νόμιμης πρόσβασης σε υπηρεσίες δικτύου, κ.λ.π.) και των υπηρεσιών της ώστε να αποτελεί κέντρο συλλογής και διάχυσης της πληροφορίας με σύγχρονα μέσα. Παρέχει τις υπηρεσίες της από απόσταση αλλά και δια ζώσης. Επιπλέον, αποτελεί τόπο συλλογής ψηφιακού και έντυπου υλικού που αφορά στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση.

3.5.10. Μονάδα Διακίνησης Διδακτικού Υλικού

Στις αρμοδιότητες της⁴⁰ έγκαιρα η έγκαιρη αποστολή του διδακτικού και εναλλακτικού υλικού σε διδακτικό προσωπικό και φοιτητές για κάθε Θ.Ε. Επιπλέον καταγράφει και ταξινομεί το αποθηκευμένο υλικό.

3.5.11. Γραφείο Διασύνδεσης

Κύρια αποστολή του Γραφείου Διασύνδεσης⁴¹ είναι η υποστήριξη και καθοδήγηση των φοιτητών και αποφοίτων προκειμένου να πετύχουν τους επαγγελματικούς τους στόχους και για το σκοπό αυτό δημιουργεί διαύλους επικοινωνίας με οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς της κοινωνίας. Συχνά οργανώνει συναντήσεις συμβουλευτικού χαρακτήρα σε πόλεις που διεξάγονται Ο.Σ.Σ. ώστε να δίνεται η δυνατότητα συμμετοχής όσο το δυνατόν μεγαλύτερου μέρους του φοιτητικού πληθυσμού.

3.5.12. Δομή Απασχόλησης και Σταδιοδρομίας (Δ.Α.ΣΤΑ.)

Σκοπός της Δ.Α.ΣΤΑ.⁴² είναι να παρέχει τη δυνατότητα απόκτησης χρήσιμων γνώσεων και δεξιοτήτων και παράλληλα τη συνεχή πρόσβαση σε πληροφόρηση σε φοιτητές και

---

³⁹ <http://lib.eap.gr/kanonismos.html>

⁴⁰ <http://www.eap.gr/view.php?artid=2828>

⁴¹ <http://career.eap.gr/>

⁴² <http://www.eap.gr/view.php?artid=2590>

αποφοίτους του Ιδρύματος, εφόδια που κρίνονται απαραίτητα για την παρούσα και μελλοντική επαγγελματική απασχόλησή τους.

3.5.13. Εργαστήριο Εκπαιδευτικού Υλικού και Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας (Ε.Ε.Υ.Ε.Μ.)

Σημαντική καινοτομία για το Ε.Α.Π. αποτελεί η ίδρυση του Ε.Ε.Υ.Ε.Μ.⁴³ έργο του οποίου είναι η συνεχής παραγωγή εξ αποστάσεως μεθοδολογίας μέσα από την προώθηση της επιστημονικής έρευνας και της ανάπτυξης καινοτόμου διδακτικού υλικού κυρίως εναλλακτικού διδακτικού υλικού (Ε.Δ.Υ.) καθώς και υλικού αξιολόγησης. Η παραγωγή εκπαιδευτικού υλικού περιλαμβάνει τη συγγραφή, επιλογή, μετάφραση και προσαρμογή βιβλίων, την παραγωγή λογισμικού και πολυμέσα και οποιοδήποτε άλλου μέσου μετάδοσης πληροφοριών.

3.5.14. Μονάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης και Επιμόρφωσης (Μ.Ε.Α.Ε.)

Στους στόχους της Μονάδας Εσωτερικής Αξιολόγησης και Επιμόρφωσης⁴⁴ συμπεριλαμβάνεται η συμβολή στη συνεχή βελτίωση της ποιότητας της εκπαίδευσης που παρέχεται από το Ε.Α.Π. και η συμβολή στη διαδικασία αξιολόγησης της διδακτικής διαδικασίας και του παρεχόμενου διδακτικού υλικού. Τα πορίσματά της υποβάλλονται στη Σύγκλητο και τις Κοσμητείες των Σχολών.

---

⁴³ <http://www.eap.gr/view.php?artid=1265>

⁴⁴ <http://www.eap.gr/view.php?artid=1266>

Κεφάλαιο 4: Η Τριτοβάθμια Εκπαίδευση στην οικονομική κρίση

Η εκπαίδευση, η επαγγελματική κατάρτιση και γενικότερα η δια βίου μάθηση παίζουν ζωτικό ρόλο στο οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση δίνει πολλές ευκαιρίες στους πολίτες της για εκπαίδευση και πάνω από ένα εκατομμύριο πολίτες της ετησίως επωφελούνται από χρηματοδοτούμενα προγράμμάτα της για εκπαίδευση και κατάρτιση. Η Ε.Ε. υποστηρίζει και συμπληρώνει τις δράσεις των κρατών – μελών με τη χρηματοδότηση προγραμμάτων όπως το Lifelong Learning Programme (LLP).⁴⁵ Σύμφωνα με την ίδια πηγή, οι περισσότεροι Ευρωπαίοι, «δαπανούν» περισσότερα χρόνια για εκπαίδευση από αυτά που απαιτούνται σύμφωνα με το νόμο. Έτσι εξηγείται και η μεγάλη συμμετοχή στη δια βίου μάθηση, καθώς πολλοί επιστρέφουν στην εκπαίδευση για να επανεκπαιδευτούν και επανακαταρτιστούν για να αλλάξουν σταδιοδρομία.

Το ποσοστό των συνολικών χρηματοδοτικών πόρων που διατίθενται για την εκπαίδευση είναι μια από τις βασικές επιλογές των κυβερνήσεων σε κάθε χώρα της Ε.Ε. Ένα μέρος του ποσοστού του Α.Ε.Π., σε κάποιες χώρες μεγαλύτερο, σε κάποιες άλλες μικρότερο, διατίθεται για την παιδεία καθώς η μόρφωση μπορεί να συμβάλει στην ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης, της παραγωγικότητας, στην προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη των ανθρώπων και με αυτόν τον τρόπο στη μείωση των κοινωνικών ανισοτήτων.

Η Ανώτατη Εκπαίδευση διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στην κοινωνία, μέσα από τη μεταφορά γνώσης και την προώθηση της καινοτομίας. Ωστόσο, η χρηματοπιστωτική κρίση έχει επηρεάσει την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση με διαφορετικούς τρόπους σε κάθε χώρα, με κάποιες από αυτές να επενδύουν περισσότερα και άλλες να κάνουν ριζικές περικοπές στα έξοδα στον τομέα αυτό⁴⁶. Σε έρευνα που διεξήγαγε το δημογραφικό ινστιτούτο της Βιέννης για τις επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην Ευρώπη⁴⁷, χρησιμοποιώντας στοιχεία του ΟΟΣΑ, της Unesco και της Eurostat, αναφέρεται ότι υπάρχει μια συνολική αύξηση της ζήτησης για εγγραφή στην Τριτοβάθμια Εκπαίδευση. Άλλωστε, σύμφωνα πάντα με την ίδια έρευνα, αυτή είναι μια λογική και εναλλακτική αντίδραση στην κρίση και στην ανεργία που αυξάνεται καθώς θεωρείται ότι ένας μορφωμένος άνθρωπος θα υποστεί λιγότερες συνέπειες από την οικονομική κρίση. Αυτό όμως δε σημαίνει ότι δεν υπάρχουν πολλές περιπτώσεις στις οποίες τα άτομα αυτά αναγκάζονται να διακόψουν προσωρινά, να αναβάλλουν ή να

---

⁴⁵ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-CD-12-001 σελ 196

⁴⁶ http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-CD-12-001 σελ. 212

⁴⁷ http://www.oeaw.ac.at/vid/download/WP2010_06.pdf σελ. 7-8

εγκαταλείψουν τα σχέδιά τους για ολοκλήρωση της Ανώτατης Εκπαίδευσης λόγω των οικονομικών δυσκολιών που προκύπτουν από την κρίση είτε σε αυτούς προσωπικά, είτε στις οικογένειές τους. Άλλωστε και η πρόσβαση πλέον σε φοιτητικά δάνεια είναι πιο δύσκολη στο πλαίσιο των περιοριστικών πολιτικών δανεισμού. Αν λοιπόν σύμφωνα πάντα με την έρευνα αυτή, η αύξηση του αριθμού των φοιτητών προκύπτει από την καθυστέρηση των ήδη εγγεγραμμένων να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους τότε φυσικά αυτό σε καμία περίπτωση δε μπορεί να θεωρηθεί θετικό αποτέλεσμα.

Έρευνα της Unesco⁴⁸ που διεξήχθη το 2009, προμήνυε μερικά από τα προβλήματα που επρόκειτο να προκαλέσει η οικονομική κρίση στην εκπαίδευση. Συγκεκριμένα στην έρευνα αυτή αναφέρεται ότι ήδη μέχρι το 2009, η κρίση είχε επηρεάσει την εκπαίδευση α) όσον αφορά τις προοπτικές απασχόλησης των αποφοίτων, β) στη χρηματοδότησή της από τις Κυβερνήσεις, καθώς θα είχε πτωτική πορεία τα επόμενα χρόνια και επιπλέον η ικανότητα των νοικοκυριών να επενδύσουν στην εκπαίδευση των παιδιών τους θα είχε τάση μείωσης στο πλαίσιο της απώλειας θέσεων εργασίας και των μειωμένων επιπέδων εισοδημάτων, γ) στις επενδύσεις πολλών Πανεπιστημίων που είχαν ήδη χάσει τις επενδύσεις τους και δ) στα συστήματα στήριξης των φοιτητών που φαινόταν ότι θα πληγούν σοβαρά.

Σύμφωνα με την ίδια έρευνα, στο Βερολίνο, το 2008, (On- line Educa Berlin, 2008) διεξήχθη άλλη εκπαιδευτική έρευνα η οποία έδειξε ότι η οικονομική κρίση δίνει ώθηση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση και στην άτυπη εκπαίδευση. Επίσης, λόγω του ότι η κρίση οδηγεί πολλές Κυβερνήσεις σε συρρικνωμένους προϋπολογισμούς στον τομέα της εκπαίδευσης, διευρύνεται η χρήση της τεχνολογίας σαν μέσο μάθησης.

Σύμφωνα με την Ένωση Ευρωπαϊκών Πανεπιστημίων [(European University Association) EUA], η οποία παρακολουθεί την εξέλιξη της οικονομικής κρίσης και των επιπτώσεών της στα Τριτοβάθμια Εκπαιδευτικά συστήματα στην Ευρώπη από την έναρξη του 2008 και η οποία έχει δημοσιεύσει μια σειρά από σύντομες εκθέσεις σχετικά με τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης στην ανώτατη εκπαίδευση στην Ευρώπη⁴⁹, σε μια συνολική εικόνα για το διάστημα 2008 – 2012, πολλές χώρες όπως η Τσεχία, η Ουγγαρία, η Ισλανδία, η Ιταλία, η Πορτογαλία, η Ισπανία η Λετονία και ανάμεσά τους και η Ελλάδα, παρουσιάζονται με αρνητική προοπτική, σαν περιπτώσεις στο «κόκκινο», “red cases”, έχοντας κάνει περικοπές μεγαλύτερες του 10%. Δύο είναι οι χώρες που έχουν ακόμα σταθερό προϋπολογισμό, το Βέλγιο και η Φιλανδία, ενώ κάποιες έχουν αυξήσει τις χρηματοδοτήσεις τους για την

⁴⁸ <http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001864/186428E.pdf> σελ.23-24

⁴⁹ http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&sqi=2&ved=0CDAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.eua.be%2FLibraries%2FFunding_Forum%2FEconMonitoringPresentation.sflb.ashx&ei=zGFYUdXHA-SI0QXSioDYDw&usg=AFQjCNGw0Cg7K8p72oGv_gMF8giTLlLFQQ&bvm=bv.44442042,d.d2k

ανώτατη εκπαίδευση. Οι περικοπές δεν αποτελούν έκπληξη καθώς σύμφωνα με τη Eurostat⁵⁰ η οικονομική ανάπτυξη στην Ε.Ε. έχει υποστεί πλήγμα από την παγκόσμια χρηματοπιστωτική και οικονομική κρίση του 2008, με την Ελλάδα να είναι το μόνο κράτος – μέλος στο οποίο η ύφεση βάθυνε, καθώς το Α.Ε.Π. συρρικνώθηκε γύρω στο 2,0% το 2009 και 4,5% το 2010. Το 2011 καταγράφηκε έλλειμμα, ως ποσοστό του Α.Ε.Π., (-9,1%). Στην Ελλάδα επίσης παρατηρήθηκε η μεγαλύτερη αύξηση του χρέους (20,4 ποσοστιαίες μονάδες) από το 2010 στο 2011. Επίσης, κατά το 2010, το ποσοστό των καταναλωτικών δαπανών των νοικοκυριών ήταν το μεγαλύτερο στην Ε.Ε. με ποσοστό 75,4% και το ποσοστό εθνικής αποταμίευσης το μικρότερο με ποσοστό 4,0%.

Λόγω του ότι η κρίση είναι φαινόμενο εν εξελίξει και παρόλο που η εξ αποστάσεως εκπαίδευση με το πέρασμα των χρόνων αποκτά όλο και περισσότερους υποστηρικτές, δεν υπάρχουν στοιχεία που να παρουσιάζουν την αλληλεπίδραση τους, παρά τη σχετική έρευνα που έγινε στο διαδίκτυο. Για το λόγο αυτό παρατέθηκαν τα στοιχεία στο παρόν κεφάλαιο που αφορούν γενικά την Τριτοβάθμια Εκπαίδευση ή/και τη δια βίου μάθηση και τις επιπτώσεις που έχουν από την οικονομική κρίση. Άλλωστε η εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, όπως αναφέρθηκε σε προηγούμενο κεφάλαιο, αποτελεί μέρος της Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης και καλό είναι να μελετάται στο πλαίσιο αυτής.

Το κεφάλαιο που ακολουθεί εστιάζει στη μελέτη στοιχείων που αφορούν το Ε.Α.Π. προκειμένου να εξαχθούν χρήσιμα συμπεράσματα.

---

⁵⁰http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-CD-12-001 σελ. 30-33, 56-57

Κεφάλαιο 5: Καταγραφή στοιχείων για τα Προσφερόμενα Π.Σ. του Ε.Α.Π.

Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενο κεφάλαιο της παρούσας εργασίας, η επένδυση στην εκπαίδευση και την κατάρτιση μετά την αρχική εκπαίδευση, είναι απαραίτητη για την αναβάθμιση των δεξιοτήτων των ανθρώπων σαν εργατικό δυναμικό αλλά και για τη ζωή τους στο σύνολο. Η παγκοσμιοποίηση και η ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών έχουν διευρύνει τη διεθνή αγορά για τα αγαθά και τις υπηρεσίες. Ως αποτέλεσμα, ο ανταγωνισμός είναι έντονος, ιδιαίτερα σε τομείς υψηλής ανάπτυξης και αγορές υψηλής τεχνολογίας. Ένα όλο και μεγαλύτερο τμήμα του πληθυσμού, για να λειτουργήσει αποτελεσματικά σε αυτό το πλαίσιο, θα πρέπει να είναι σε θέση να προσαρμοστεί στις μεταβαλλόμενες τεχνολογίες, να μάθει και να εφαρμόσει ένα νέο σύνολο δεξιοτήτων, στοιχεία που θεωρούνται ζωτικής σημασίας για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της οικονομικής ανταγωνιστικότητας και της δημογραφικής αλλαγής, αλλά και για την καταπολέμηση της ανεργίας, της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού, που περιθωριοποιούν σημαντικό αριθμό ατόμων σε όλες τις χώρες.⁵¹

Το Ε.Α.Π. ξεκίνησε να λειτουργεί στο πλαίσιο αυτό, α) με στόχο την προετοιμασία του εργατικού δυναμικού για την «κοινωνία της γνώσης» λόγω των κοινωνικοοικονομικών εξελίξεων και τη ραγδαία ανάπτυξη της επιστήμης και της τεχνολογίας και λόγω της μαζικής εισόδου των γυναικών στην αγορά εργασίας που αύξησε τις ανάγκες για την παροχή ευκαιριών συνέχισης των σπουδών στην ανώτατη εκπαίδευση και β) για τη δημιουργία ενός ανοικτού συστήματος πρόσβασης που θα ενισχύσει την ισότητα των ευκαιριών.⁵²

Από τον πρώτο χρόνο προσφοράς Π.Σ. (ακαδ. 2000-2001), η ζήτηση για τη φοίτηση στο Ε.Α.Π. είναι υψηλή καθώς ο αριθμός των αιτήσεων είναι πολλαπλάσιος των προσφερόμενων θέσεων. Στα 7 πρώτα χρόνια λειτουργίας του είχε εξελιχθεί σε ένα από τα μεγαλύτερα Πανεπιστημιακά Ιδρύματα στην Ελλάδα, ως προς τον αριθμό των φοιτητών μετά το Ε.Κ.Π.Α. και το Α.Π.Θ.⁵³

Στη συνέχεια παρατίθεται διαγραμματικά το πλήθος των αιτήσεων ανά Π.Σ. από τον πρώτο χρόνο που καθένα ξεκίνησε να προσφέρεται. (Πηγή: Διοικητικές Υπηρεσίες Ε.Α.Π.,2013). Απεικονίζονται πρώτα τα Προπτυχιακά και ακολουθούν τα Μεταπτυχιακά Π.Σ., ομαδοποιημένα ανά Σχολή.

⁵¹ <http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/oeecd-eag-2012-en.pdf> σελ. 408

⁵² Σιάνου – Κύργιου 2007 σελ. 555-556

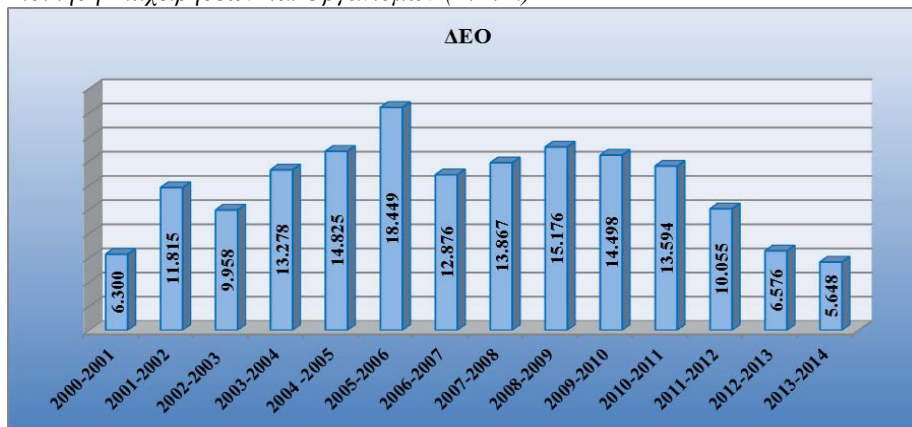
⁵³ Σιάνου – Κύργιου 2007 σελ. 556

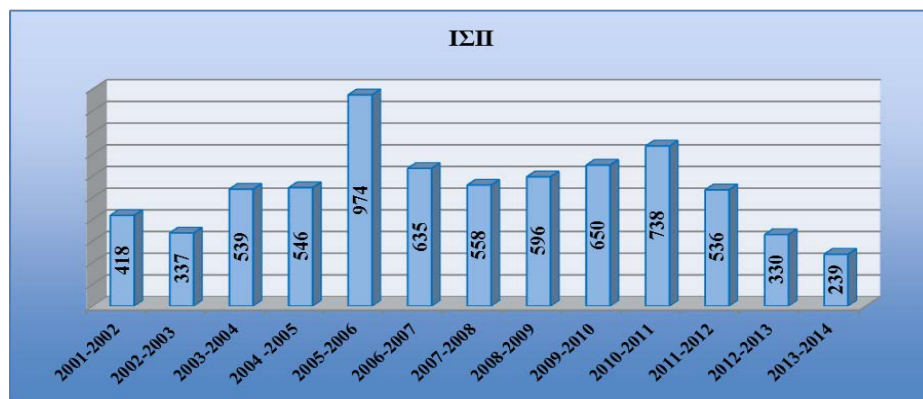
5.1. Παρουσίαση του αριθμού των αιτήσεων για κάθε ακαδ. έτος ανά Π.Σ.

5.1.1. Αριθμός αιτήσεων στα Προπτυχιακά Π.Σ.

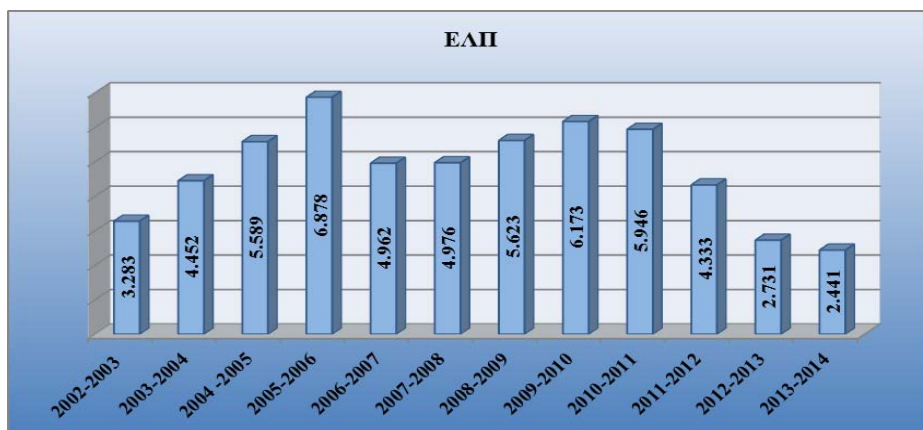
Διοίκηση Επιχειρήσεων και Οργανισμών (Σ.Κ.Ε.)

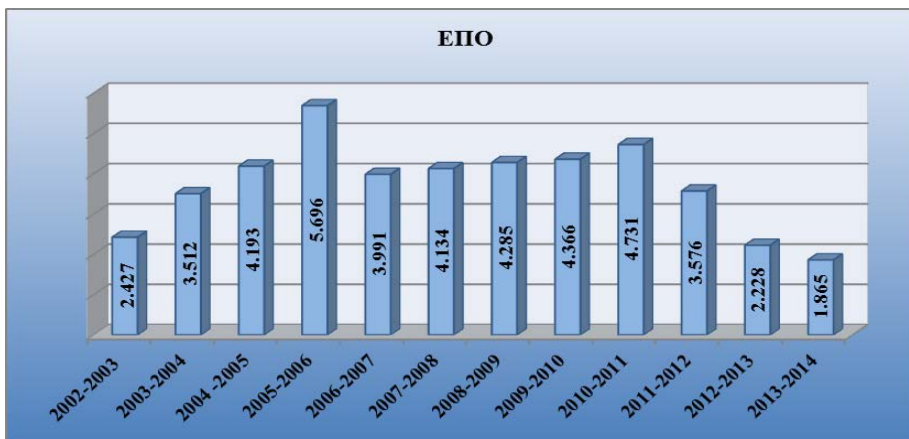
Ισπανική Γλώσσα και Πολιτισμός (Σ.Α.Σ.)

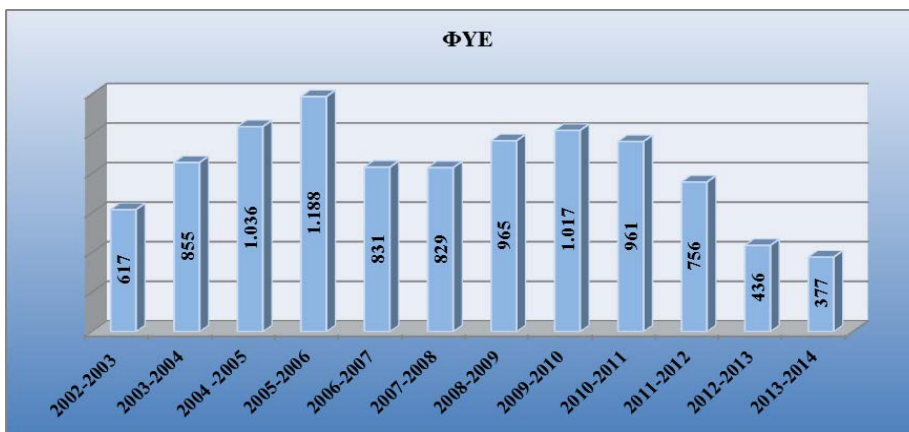
Σπουδές στον Ελληνικό Πολιτισμό (Σ.Α.Σ.)

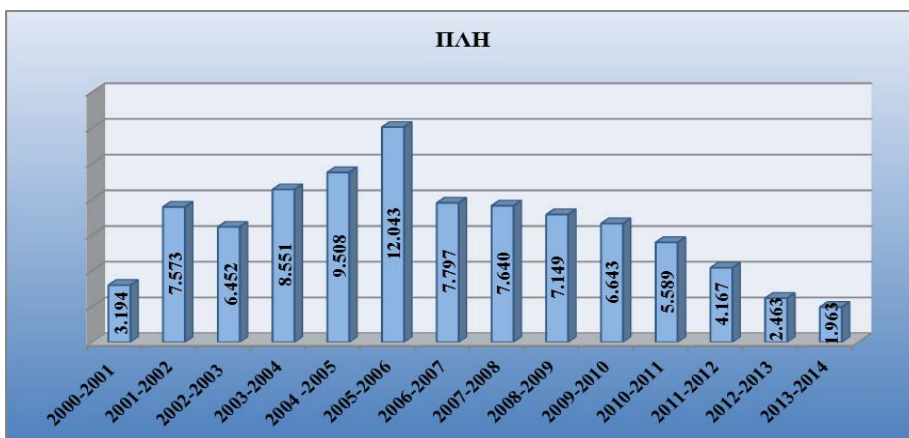
Σπουδές στον Ευρωπαϊκό Πολιτισμό (Σ.Α.Σ.)

Σπουδές στις Φυσικές Επιστήμες (Σ.Θ.Ε.Τ.)

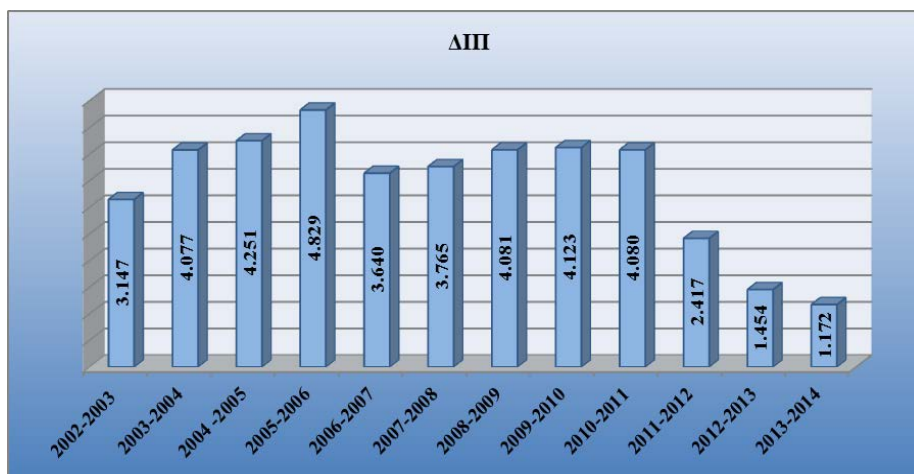

Πληροφορική (Σ.Θ.Ε.Τ.)

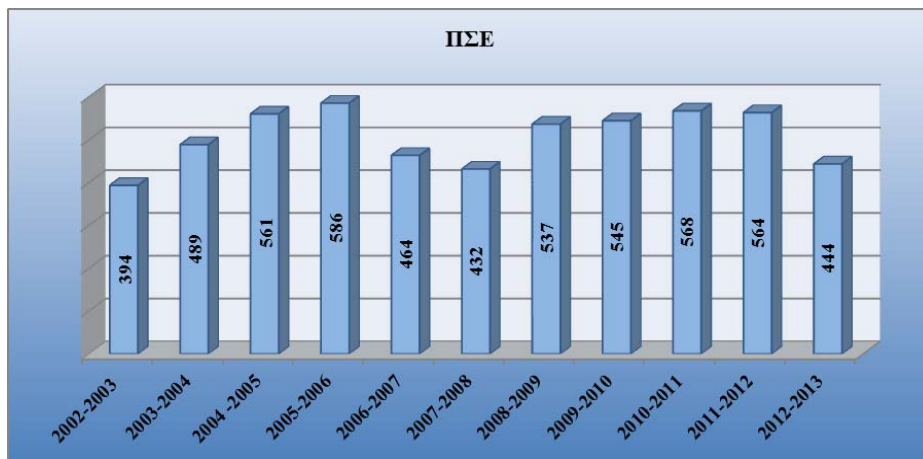

5.1.2. Αριθμός αιτήσεων στα Μεταπτυχιακά Π.Σ.

Διασφάλιση Ποιότητας (Σ.Θ.Ε.Τ.)

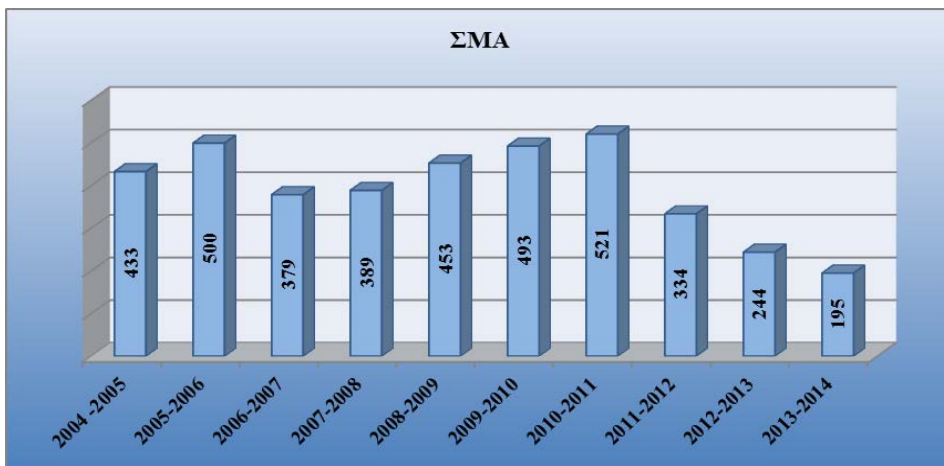
Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Έργων Υποδομής (Σ.Θ.Ε.Τ.)

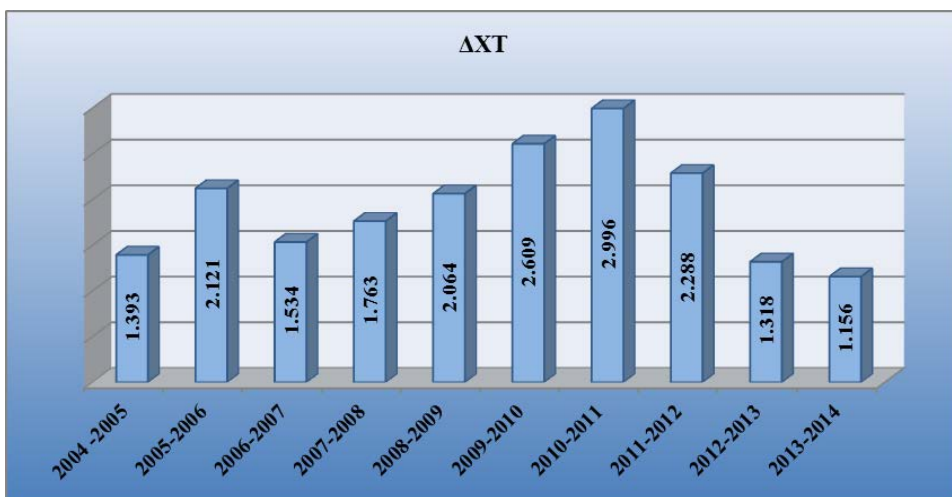
Περιβαλλοντικός Σχεδιασμός Πόλεων και Κτιρίων (Σ.Θ.Ε.Τ.)

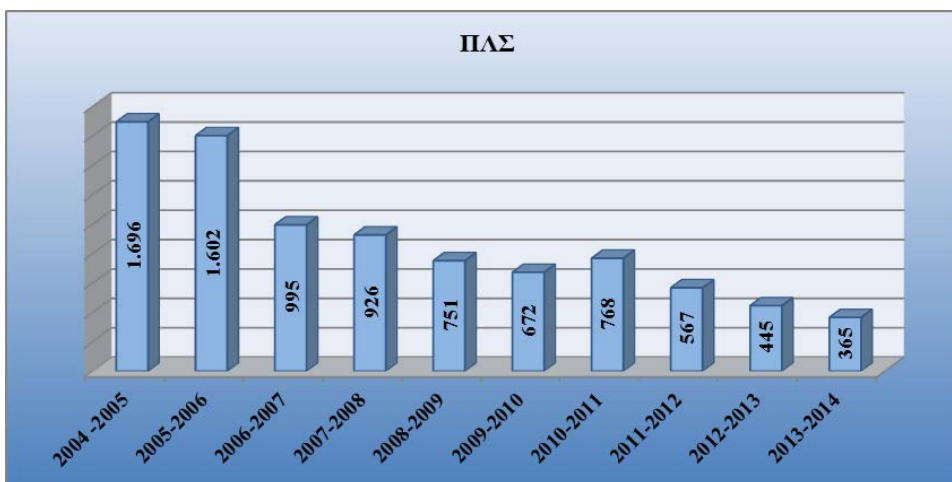
Σεισμική Μηχανική και Αντισεισμικές Κατασκευές (Σ.Θ.Ε.Τ.)

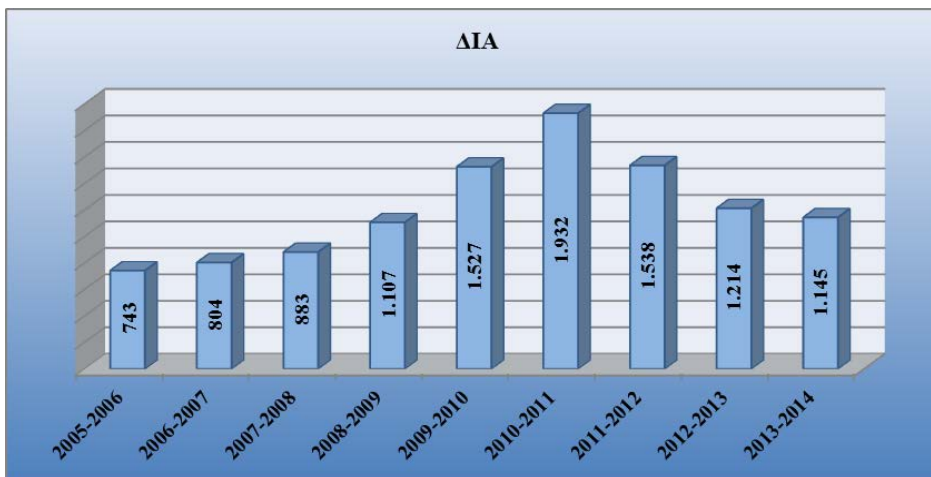
Διαχείριση Τεχνικών Έργων (Σ.Θ.Ε.Τ.)

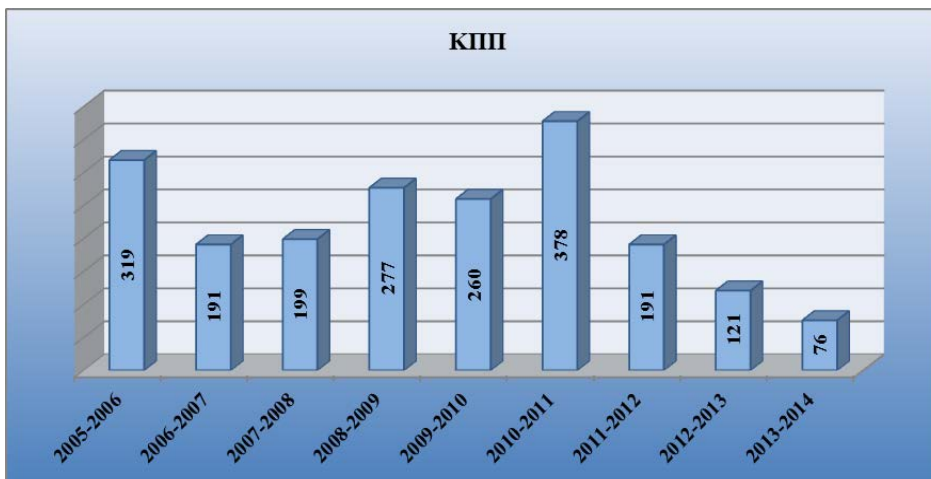
Μεταπτυχιακή Εξειδίκευση στα Πληροφοριακά Συστήματα (Σ.Θ.Ε.Τ.)

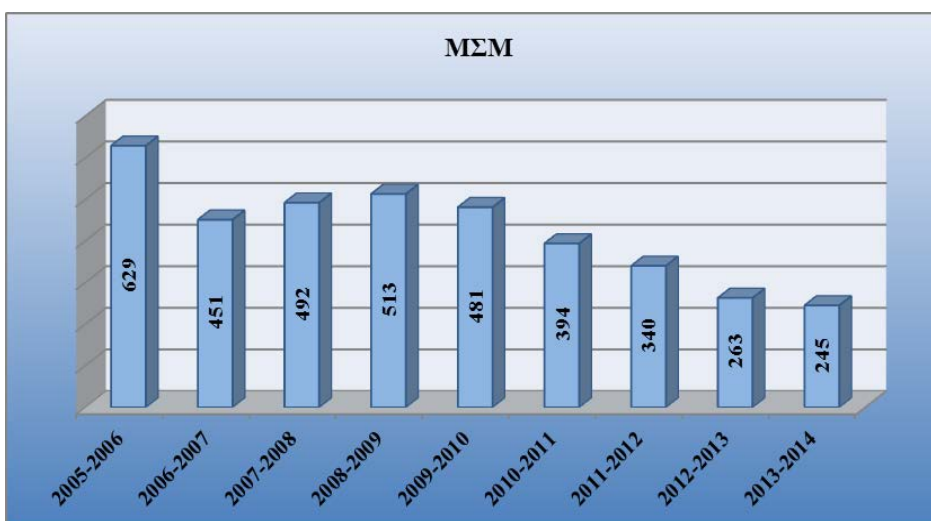
Διαχείριση Αποβλήτων (Σ.Θ.Ε.Τ.)

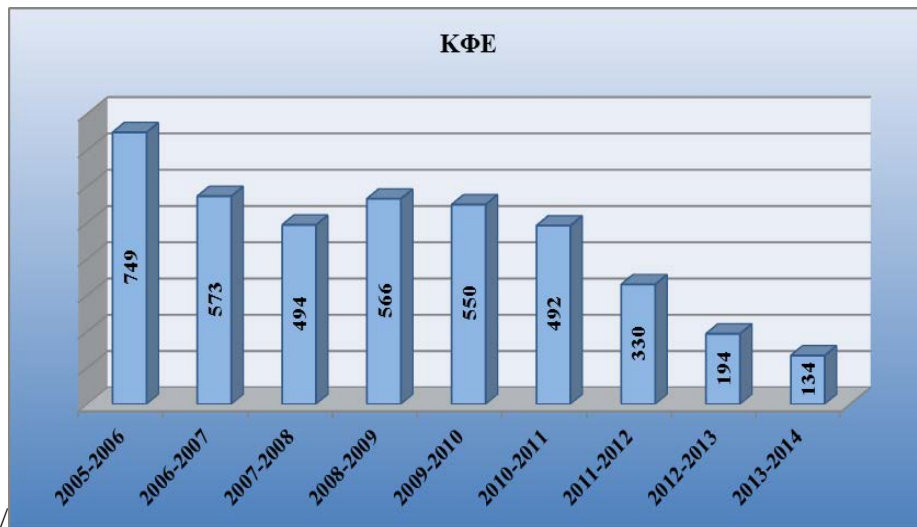
Κατάλυση και Προστασία του Περιβάλλοντος (Σ.Θ.Ε.Τ.)

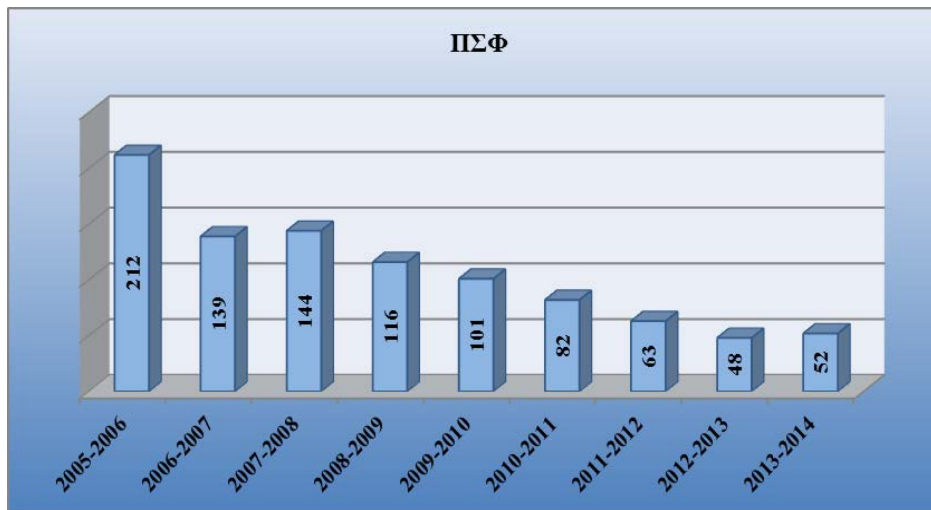
Μεταπτυχιακές Σπουδές στα Μαθηματικά (Σ.Θ.Ε.Τ.)

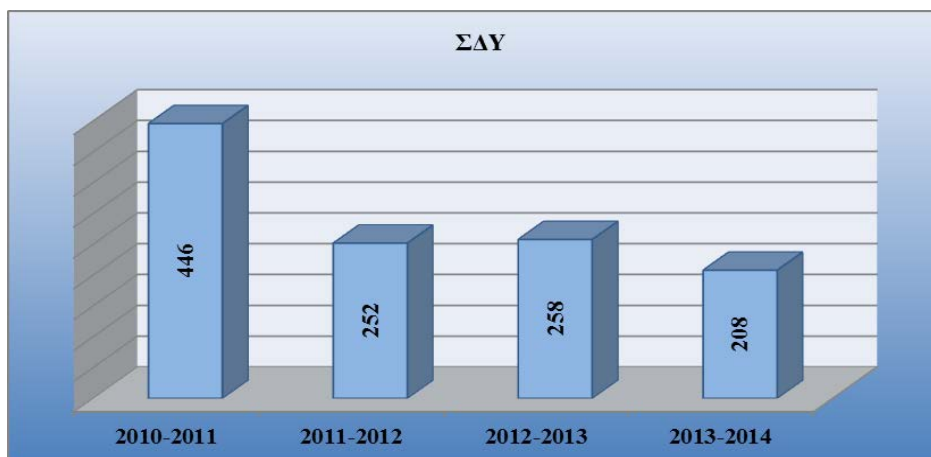
Μεταπτυχιακή Ειδίκευση Καθηγητών Φυσικών Επιστημών (Σ.Θ.Ε.Τ.)

Προχωρημένες Σπουδές στη Φυσική (Σ.Θ.Ε.Τ.)

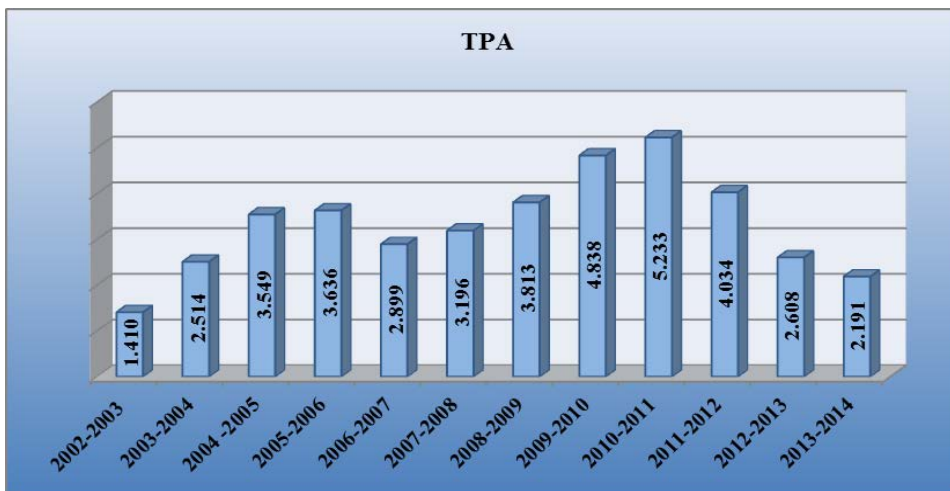

Τεχνολογία Υλικού και Λογισμικού: Σχεδίαση και Ανάπτυξη Διάχυτων Συστημάτων Υπολογισμού (Σ.Θ.Ε.Τ.)

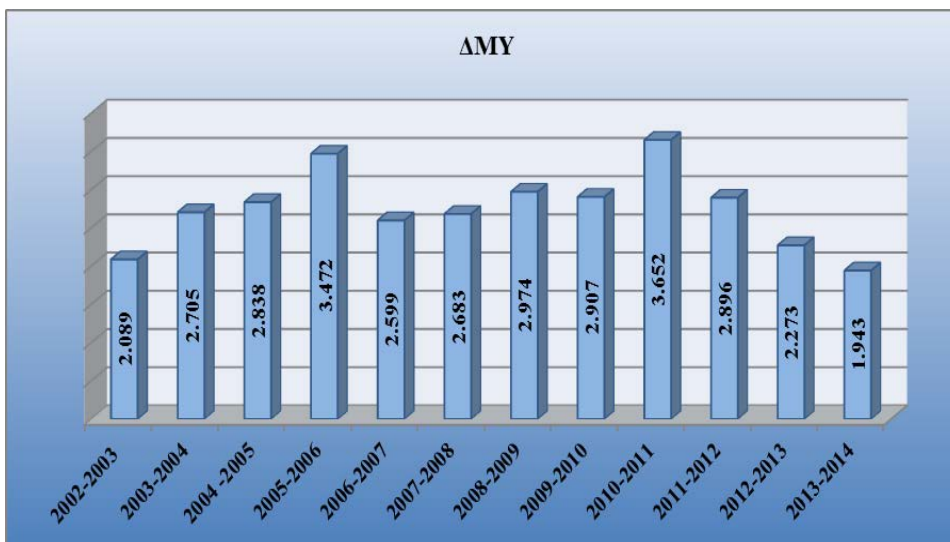

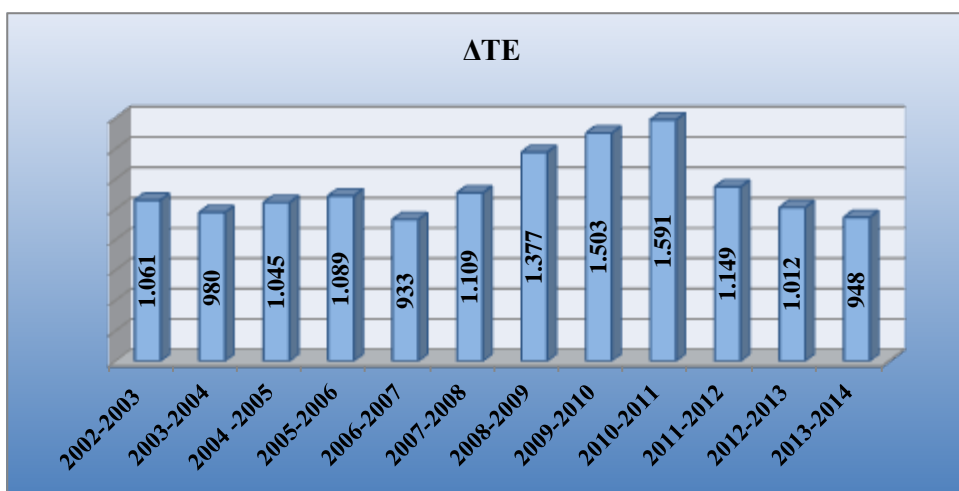
Τραπεζική (Σ.Κ.Ε.)

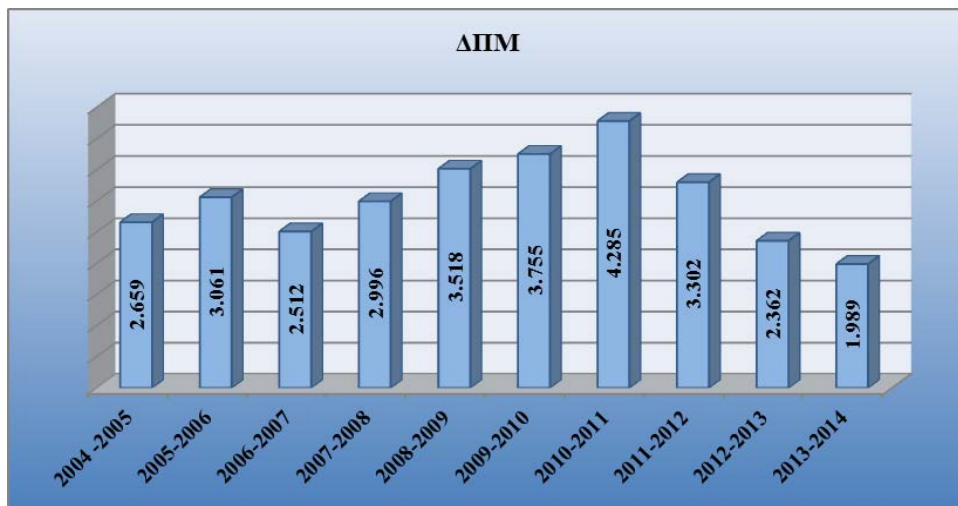
Διοίκηση Μονάδων Υγείας (Σ.Κ.Ε.)

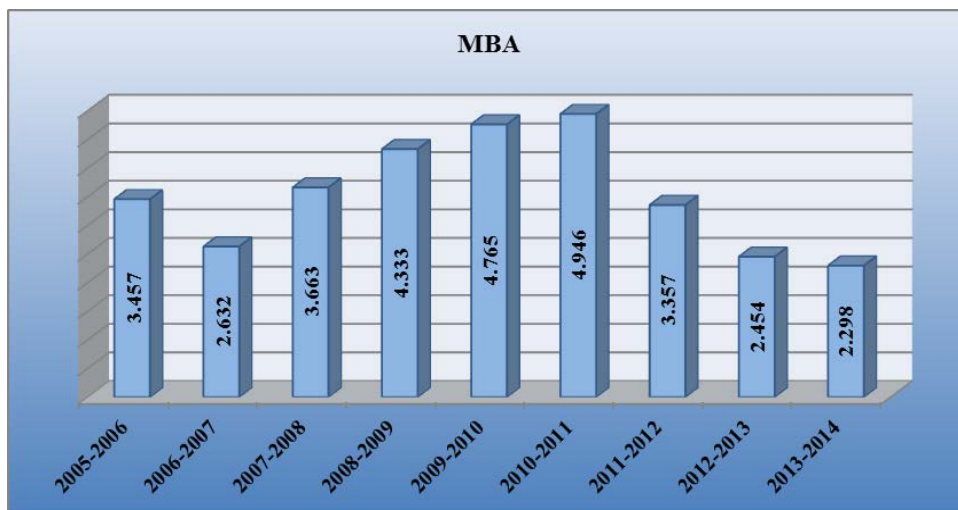
Διοίκηση Τουριστικών Επιχειρήσεων (Σ.Κ.Ε.)

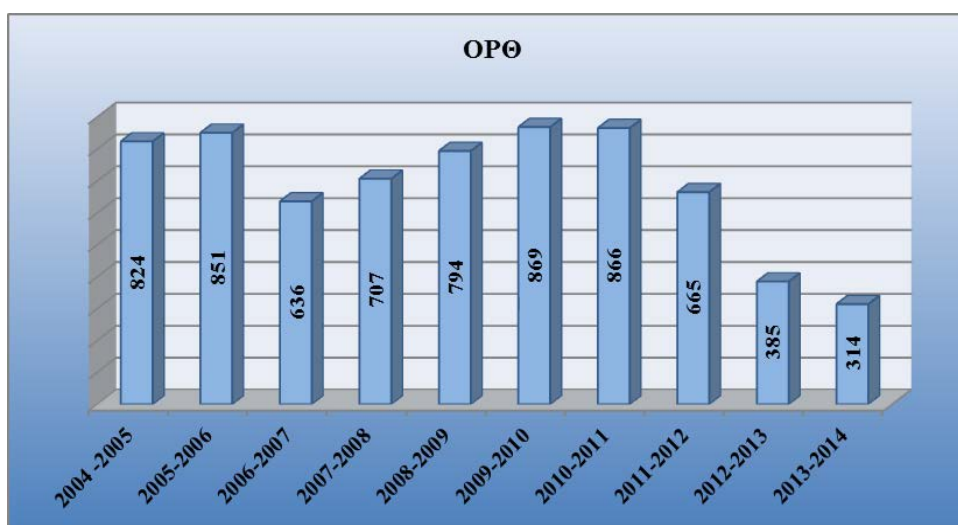
Διοίκηση Πολιτισμικών Μονάδων (Σ.Κ.Ε.)

Διοίκηση Επιχειρήσεων (Μ.Β.Α.) (Σ.Κ.Ε.)

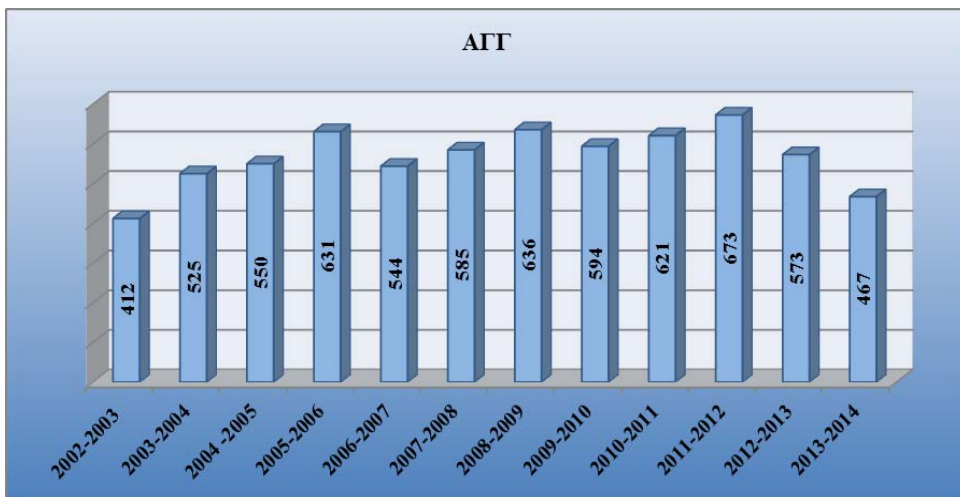

Σπουδές στην Ορθόδοξη Θεολογία (Σ.Α.Σ.)

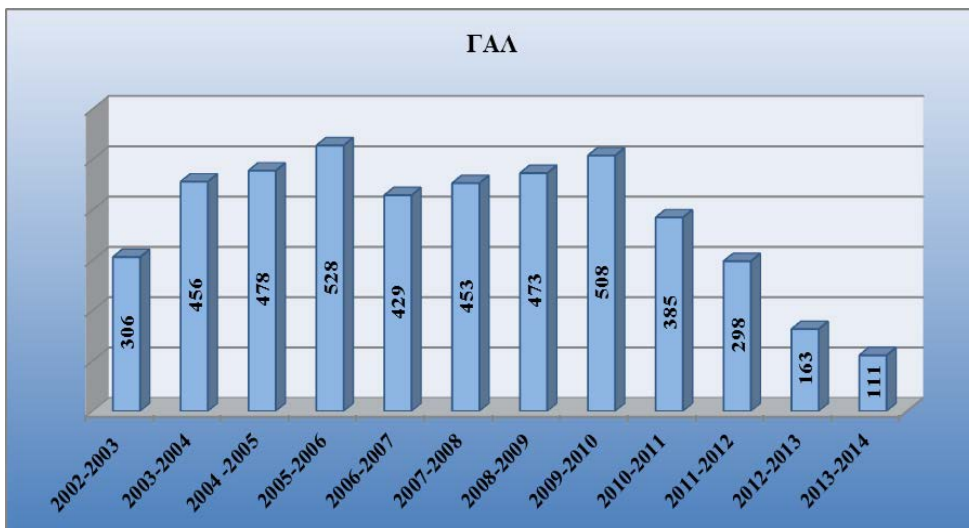

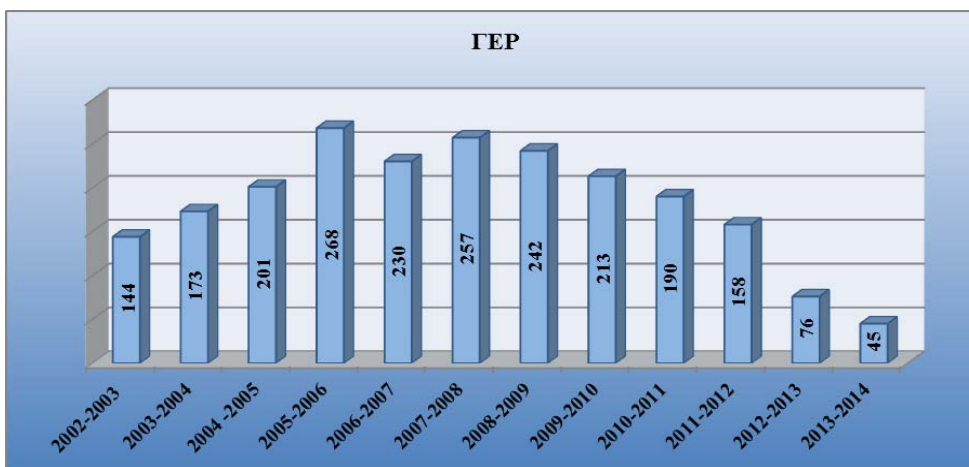
Μεταπτυχιακή Ειδίκευση Καθηγητών Αγγλικής Γλώσσας (Σ.Α.Σ.)

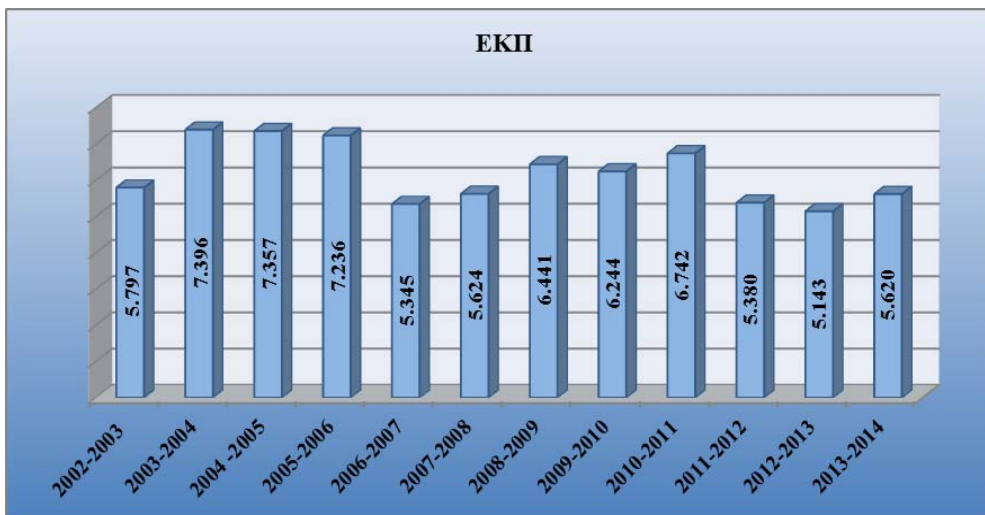
Μεταπτυχιακή Ειδίκευση Καθηγητών Γαλλικής Γλώσσας (Σ.Α.Σ.)

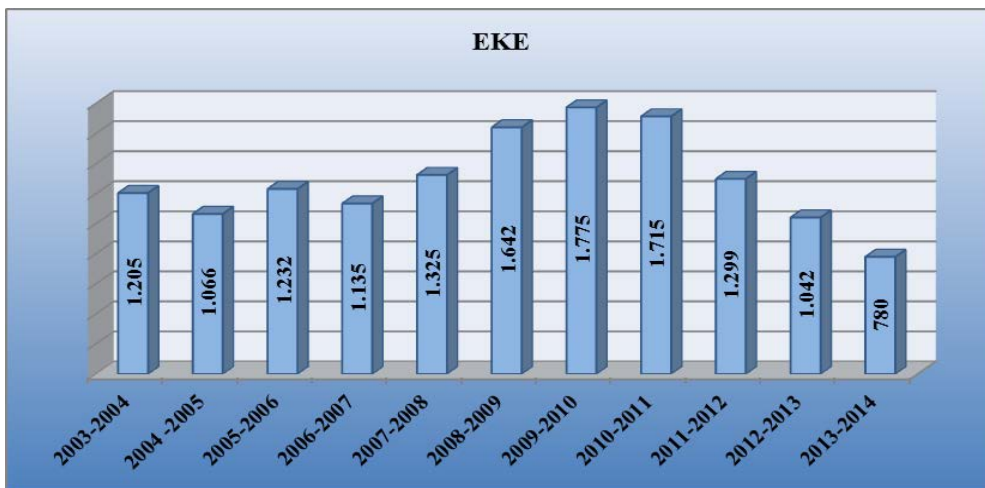
Μεταπτυχιακή Ειδίκευση Καθηγητών Γερμανικής Γλώσσας (Σ.Α.Σ.)

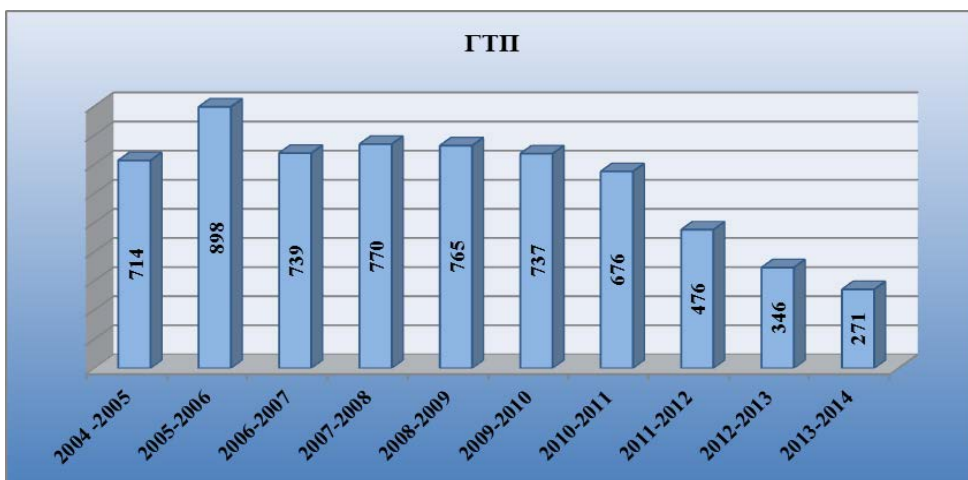
Σπουδές στην Εκπαίδευση (Σ.Α.Σ.)

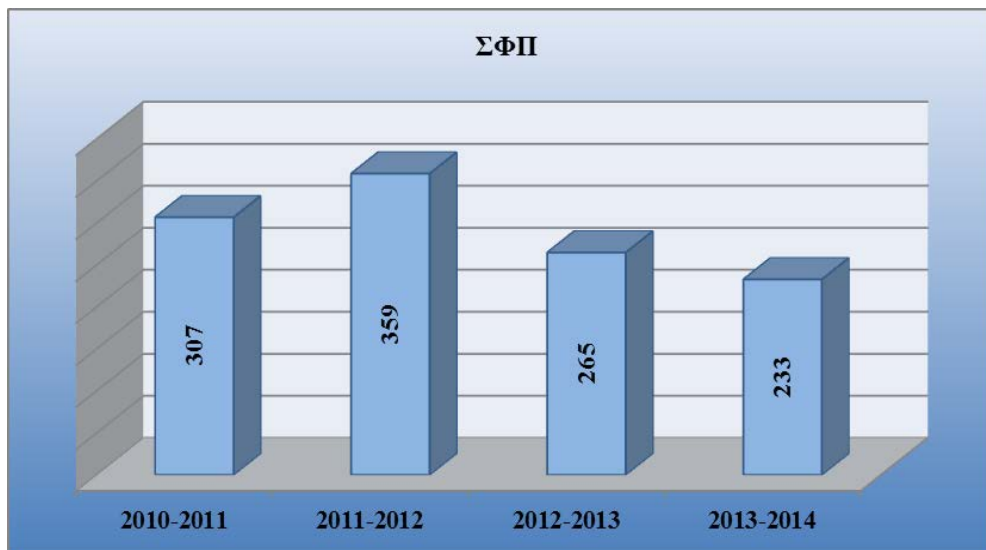
Εκπαίδευση Ενηλίκων (Σ.Α.Σ.)

Γραφικές Τέχνες – Πολυμέσα (Σ.Ε.Τ.)

Σχεδιασμός Φωτισμού – Πολυμέσα (Σ.Ε.Τ.)

Ειδικότερα, από την παρατήρηση των επιμέρους διαγραμμάτων, είναι εμφανές ότι η πλειοψηφία των Π.Σ. όπως ΙΣΠ, ΕΛΠ, ΕΠΟ, ΔΠ, ΣΜΑ, ΔΧΤ, ΔΙΑ, ΚΠΠ, και τα Μεταπτυχιακά της Σχολής Κοινωνικών Επιστημών που σχετίζονται με διοίκηση, όπως ΔΜΥ, ΔΤΕ, ΔΠΜ, ΜΒΑ αλλά και η ΤΡΑ, παρουσιάζουν μεγάλη πτώση στις αιτήσεις που υπεβλήθησαν από 01.11.2010-10.12.2010 για το ακαδ. έτος 2011-2012. Το 2010 σύμφωνα με τα στοιχεία που παρατέθηκαν στο προηγούμενο κεφάλαιο ήταν πιο έντονες οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης στην Ελληνική κοινωνία. Ακόμα και Προγράμματα που παρουσιάζουν πτώση από προηγούμενα ακαδ. έτη, όπως ΔΕΟ, ΦΥΕ, ΠΛΗ και ΚΦΕ, το 2011-2012 παρουσιάζουν ακόμα μεγαλύτερη πτώση. Τα Π.Σ. ΠΣΠ, ΠΣΕ και ΑΓΓ είναι τα μοναδικά που εξακολούθησαν να έχουν ελαφρώς ανοδική πορεία ακόμα και το 2011-2012 αλλά και αυτά παρουσίασαν πτώση το ακαδ. έτος 2012-2013. Μια ακόμα σημαντική παρατήρηση είναι ότι η πτωτική πορεία συνεχίζεται σε όλα τα Π.Σ. για τα ακαδ. έτη 2012-2013 και 2013-2014 εκτός από το «Σπουδές στην Εκπαίδευση» που παρουσίασε μία μικρή αύξηση 9,3% στις αιτήσεις που υπεβλήθησαν για το ακαδ. έτος 2013-2014.

Μελετώντας συγκεκριμένα το Π.Σ. ΔΕΟ, παρατηρούμε ότι η πτώση των αιτήσεων έχει ξεκινήσει από το ακαδ. έτος 2009-2010 με 4,5% και με 6,2% για το ακαδ. έτος 2010-2011 αλλά η μεγάλη πτώση παρατηρείται όπως και στην πλειονότητα των Π.Σ. στο ακαδ. έτος 2011-2012 με πτώση 26,0%. Η πτώση συνεχίζεται με ποσοστό 34,6% το ακαδ. έτος 2012-2013. Η πτωτική πορεία των αιτήσεων για τη ΔΕΟ συνεχίστηκε και στις υποβληθείσες για το επόμενο ακαδ. έτος, όπως άλλωστε συνέβη και στην πλειοψηφία των Π.Σ., αλλά με ποσοστό 14,1%.

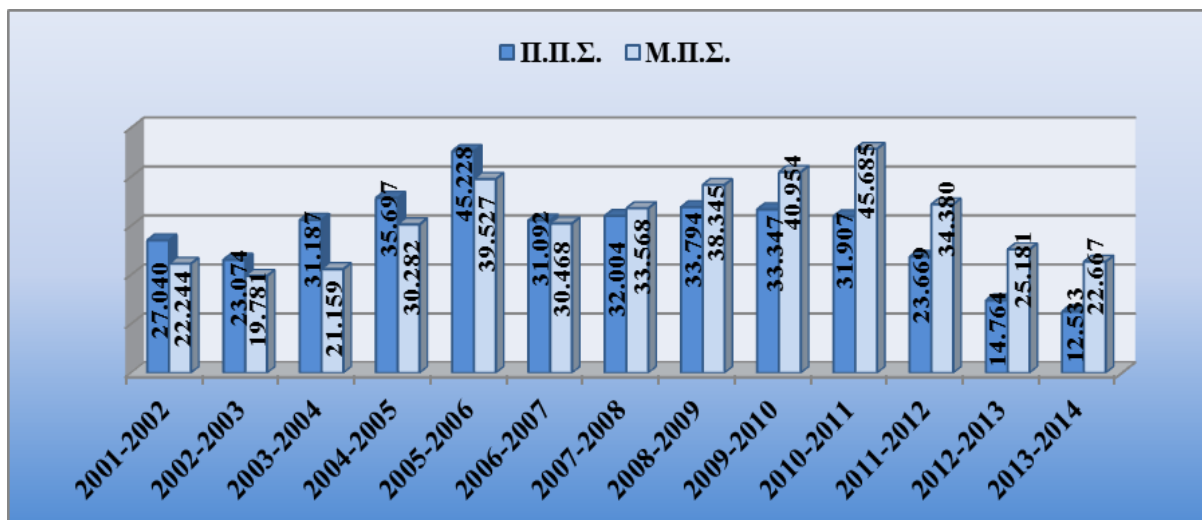
5.1.3. Αριθμός αιτήσεων για το σύνολο των Προπτυχιακών και το σύνολο των Μεταπτυχιακών Π.Σ.

Στον Πίνακα 3 και το Διάγραμμα 2 που ακολουθεί, καταγράφεται το πλήθος των αιτήσεων για τα Προπτυχιακά και τα Μεταπτυχιακά Π.Σ. από τον πρώτο χρόνο που προσφέρθηκαν.

Συγκριτικά στοιχεία αριθμού αιτήσεων σε Προπτυχιακά και Μεταπτυχιακά Π.Σ.		
Ακαδ. έτος	Αιτήσεις σε Προπτυχιακά	Αιτήσεις σε Μεταπτυχιακά
2000-2001	27.040	22.244
2001-2002	23.074	19.781
2002-2003	31.287	21.159
2003-2004	35.697	30.282
2004-2005	45.228	39.527
2005-2006	31.092	30.468
2006-2007	32.004	33.568
2007-2008	33.794	38.345
2008-2009	33.347	40.954
2009-2010	31.907	45.685
2010-2011	23.669	34.380
2011-2012	14.764	25.181
2012-2013	12.533	22.667

Πίνακας 3: Συνολικός αριθμός αιτήσεων σε Π.Π.Σ. και Μ.Π.Σ.

Πηγή: Διοικητικές υπηρεσίες Ε.Α.Π.2013

Διάγραμμα 2: Συνολικός αριθμός αιτήσεων σε Π.Π.Σ. και Μ.Π.Σ.

Πηγή: Διοικητικές Υπηρεσίες Ε.Α.Π. , 2013

Παρατηρείται ότι, από το πρώτο έτος προσφοράς Π.Σ., οι αιτήσεις που γίνονται στα Προπτυχιακά είναι περισσότερες από αυτές στα Μεταπτυχιακά. Βέβαια, οι θέσεις που προσφέρονταν εξ αρχής για τα Προπτυχιακά ήταν περισσότερες. Οι προσφερόμενες θέσεις αυξάνονταν με το πέρασμα των χρόνων γιατί αυξάνονταν αφενός ο αριθμός των Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων και αφετέρου ο συνολικός αριθμός των αιτήσεων. Από το ακαδ. έτος 2007-2008 παρατηρείται μία μεταστροφή στις προτιμήσεις των αιτούντων, καθώς αυξάνονται οι αιτήσεις για τα Μεταπτυχιακά Π.Σ. Ειδικά από το ακαδ. έτος 2009-2010 ο αριθμός των αιτήσεων που υποβάλλονται για τα μεταπτυχιακά Π.Σ. συνεχώς μεγαλώνει γεγονός που ενδέχεται να οφείλεται στην ανάγκη των αιτούντων να πλουτίσουν τις γνώσεις τους προκειμένου να διασφαλίσουν τις θέσεις εργασίας τους ή να ανοίξουν νέες προοπτικές καριέρας σαν τρόπο αντιμετώπισης της κρίσης. Άλλος ένας παράγοντας που ίσως να πρέπει να ληφθεί υπόψη είναι ότι τα Μ.Π.Σ. έχουν λιγότερες Θ.Ε. κατά συνέπεια διαρκούν λιγότερο.

5.1.4. Αριθμός αιτήσεων για όλα τα Π.Σ.

Ακολουθεί διαγραμματικά το πλήθος των αιτήσεων για το σύνολο των Π.Σ. (Διάγραμμα 3). Να επισημανθεί ότι, επίσημα, Π.Σ. προσφέρθηκαν για πρώτη φορά από το Ε.Α.Π. το ακαδ. έτος 2000-2001. Στο διάγραμμα όμως καταγράφεται το πλήθος των αιτήσεων από το ακαδ. έτος 2001-2002 λόγω του ότι από τη συγκεκριμένη περίοδο προσφέρθηκε μεγάλος αριθμός Π.Σ. Ήδη από το 2002-2003 προσφέρονταν όλα τα Προπτυχιακά Π.Σ., 6 στον αριθμό, τα αντίστοιχα προσφέρονται μέχρι και σήμερα, ενώ προσφέρονταν 11 Μεταπτυχιακά

και 5 πιστοποιητικά μεταπτυχιακής επιμόρφωσης, τα οποία αργότερα ενσωματώθηκαν με τη μορφή Θ.Ε. στο Π.Σ. «Σπουδές στην Εκπαίδευση».

Το 2003-2004 προσφέρθηκαν συνολικά 18 Π.Σ., αυξήθηκαν δηλαδή κατά 7 τα Μεταπτυχιακά ενώ το ακαδ. έτος 2004-2005 προσφέρονταν 24 Π.Σ. δηλαδή προσφέρθηκαν επιπλέον 6 Μεταπτυχιακά. Το 2005-2006 συνολικά προσφέρθηκαν 30 Π.Σ. και είναι ένας λόγος που εξηγεί και τη μεγάλη αύξηση των αιτήσεων για το συγκεκριμένο ακαδ. έτος. Τα επόμενα 4 ακαδ. έτη, ο αριθμός των προσφερόμενων Π.Σ. παρέμεινε ο ίδιος και παρατηρούμε ότι με εξαίρεση το ακαδ. έτος 2006-2007 που παρατηρείται μεγάλη πτώση, ο αριθμός των αιτήσεων έχει αυξητική πορεία. Το ακαδ. έτος 2010-2011 προσφέρθηκαν δύο επιπλέον Π.Σ. (σύνολο 32) και οι αιτήσεις αυξήθηκαν κατά 4,4% επιπλέον.

Οι αιτήσεις που έγιναν Νοέμβριο και Δεκέμβριο του 2010 για το ακαδ. έτος 2011-2012 μειώθηκαν κατά 25,2% με την ταυτόχρονη αύξηση των αιτήσεων στα Μεταπτυχιακά όπως αναφέρθηκε νωρίτερα. Μεγάλη πτώση των αιτήσεων παρατηρήθηκε και στο ακαδ. έτος 2012-2013 της τάξης του 30,5%. Η συνολική πτώση δηλαδή από τις αιτήσεις που υπεβλήθησαν το 2010 και το 2011, είναι 48,0%. Ο αριθμός των αιτήσεων μειώθηκε περίπου στο μισό. Η πτώση συνεχίστηκε και στις αιτήσεις που υπεβλήθησαν το Νοέμβριο του 2012 για το ακαδ. έτος 2013-2014 αλλά με σημαντικά μικρότερο ποσοστό, 12,7%.

Διάγραμμα 3: Πλήθος αιτήσεων για όλα τα Π.Σ.

Πηγή: Διοικητικές Υπηρεσίες Ε.Α.Π. , 2013

5.2. Αριθμός φοιτητών σε προσωρινή διακοπή τα τελευταία 6 ακαδ. έτη

Κατά τη διάρκεια των σπουδών τους οι φοιτητές έχουν το δικαίωμα να διακόψουν προσωρινά τις σπουδές τους. Ο συνολικός χρόνος της προσωρινής διακοπής, δεν πρέπει σύμφωνα με το κανονισμό σπουδών να ξεπερνάει συνολικά τα 3 χρόνια και μπορεί να γίνει χρήση του δικαιώματος αυτού είτε συνεχόμενα είτε διακεκομμένα.

Στον Πίνακα 4 καταγράφεται, από το ακαδ. έτος 2007-2008 και μετά, ο αριθμός των φοιτητών σε προσωρινή διακοπή και ο αριθμός των ενεργών φοιτητών (Το άθροισμα των ενεργών και όσων είναι σε προσωρινή διακοπή αποτελεί τον αριθμό των εγγεγραμμένων φοιτητών του Ε.Α.Π.). Στον αριθμό που προκύπτει σύμφωνα με τα στοιχεία που παραχωρήθηκαν από τη βάση δεδομένων του Ε.Α.Π. συμπεριλαμβάνονται και σπουδαστές που ενδέχεται να αποφοίτησαν τα επόμενα χρόνια καθώς και φοιτητές που μπορεί να διαγράφησαν.

Το ακαδ. έτος 2010-2011 ο αριθμός των φοιτητών που έκαναν χρήση του δικαιώματος της προσωρινής διακοπής ξεπέρασε το διπλάσιο αφού αυξήθηκε με ποσοστό 129,0%. Το 2011-2012, ο αριθμός των φοιτητών που σε σχέση με το προηγούμενο ακαδ. έτος έκαναν χρήση του δικαιώματος της αναβολής ήταν 78,8%. Το τρέχον ακαδ. έτος βρίσκονται σε προσωρινή διακοπή συνολικά 4.751 φοιτητές, δηλαδή ποσοστό 41,3% σε σχέση με το προηγούμενο ακαδ. έτος.

Συνολικά, δηλαδή το ποσοστό των φοιτητών που ζήτησαν αναβολή των σπουδών τους για τα ακαδ. έτη 2010-2011 και 2011-2012 τριπλασιάστηκε (309,6%). Να αναφερθεί στο σημείο αυτό ότι το επόμενο ακαδ. έτος δεν καταγράφεται στον πίνακα καθώς οι αιτήσεις για χρήση του δικαιώματος αναβολής σπουδών δεν έχει ολοκληρωθεί.

Στο Διάγραμμα 4 απεικονίζονται τα στοιχεία που αναφέρθηκαν παραπάνω.

Αριθμός φοιτητών σε προσωρινή διακοπή από όλα τα Π.Σ.		
Ακαδ. έτος	Φοιτητές σε προσωρινή διακοπή	Πλήθος ενεργών φοιτητών
2007-2008	563	22.797
2008-2009	608	24.018
2009-2010	822	25.183
2010-2011	1.881	26.200
2011-2012	3.363	26.303
2012-2013	4.751	26.407

Πίνακας 4: Αριθμός φοιτητών σε προσωρινή διακοπή από όλα τα Π.Σ.

Πηγή: Διοικητικές υπηρεσίες Ε.Α.Π.2013

Διάγραμμα 4: Πλήθος φοιτητών σε προσωρινή διακοπή από όλα τα Π.Σ.

Πηγή: Διοικητικές Υπηρεσίες Ε.Α.Π. , 2013

5.3. Αριθμός φοιτητών που διεγράφησαν τα τελευταία 6 ακαδ. έτη

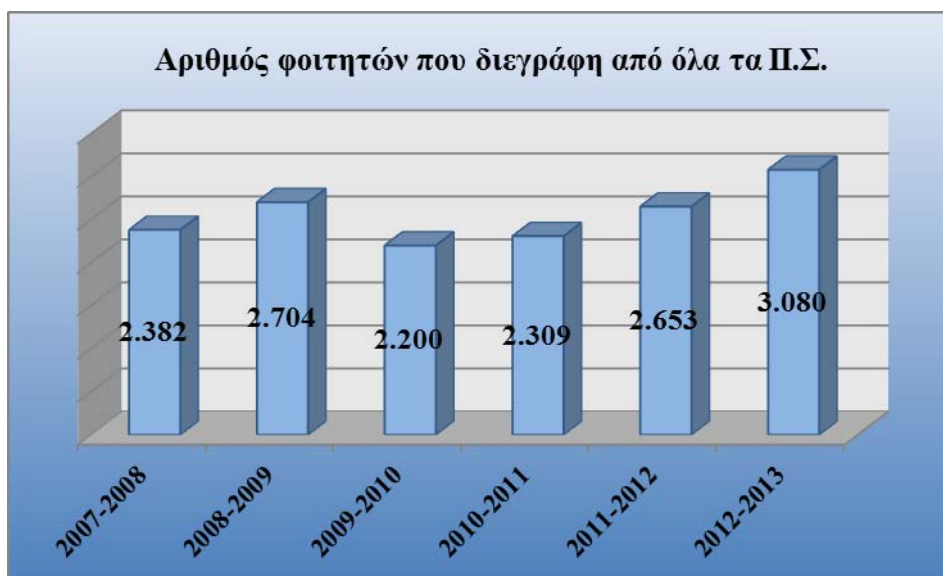
Σύμφωνα με τον κανονισμό σπουδών του Ε.Α.Π., οι εγγεγραμμένοι φοιτητές υποχρεούνται κάθε ακαδ. έτος είτε να δηλώνουν τουλάχιστον μία Θ.Ε. προκειμένου να συνεχίσουν τις σπουδές τους, είτε να υποβάλουν αίτηση για προσωρινή διακοπή έως ότου εξαντλήσουν το συνολικό διάστημα των τριών ετών που έχουν δικαίωμα.

Στον Πίνακα 5 καταγράφεται το πλήθος των φοιτητών που διεγράφη τα τελευταία 6 ακαδ. έτη. Στους διαγραφέντες σύμφωνα με το Τμήμα Μητρώου Φοιτητών συμπεριλαμβάνονται σπουδαστές που α) με υπεύθυνη δήλωση ζήτησαν τη διαγραφή τους από το Π.Σ. τους και β) διεγράφησαν αυτόματα από το πληροφοριακό σύστημα του Ιδρύματος λόγω του ότι εξάντλησαν το δικαίωμα αναβολής σπουδών και δεν επέλεξαν Θ.Ε. το επόμενο ακαδ. έτος.

Αριθμός φοιτητών που διεγράφη από όλα τα Π.Σ.	
Ακαδ. έτος	Αριθμός φοιτητών που διεγράφη
2007-2008	2.382
2008-2009	2.704
2009-2010	2.200
2010-2011	2.309
2011-2012	2.653
2012-2013	3.080

Πίνακας 5: Αριθμός φοιτητών που διεγράφη από όλα τα Π.Σ.

Πηγή: Διοικητικές υπηρεσίες Ε.Α.Π.2013

Διάγραμμα 5 : Αριθμός φοιτητών που διεγράφη από όλα τα Π.Σ.

Πηγή: Διοικητικές Υπηρεσίες Ε.Α.Π. , 2013

Όπως είναι εμφανές από τον Πίνακα 5 και το Διάγραμμα 5 ο αριθμός των διαγραφέντων φοιτητών τα τρία τελευταία χρόνια αυξάνεται συνεχώς. Συγκεκριμένα, το ακαδ. έτος 2010-2011 οι διαγραφές αυξήθηκαν σε σχέση με το προηγούμενο ακαδ. έτος με ποσοστό 4,9%, το 2011-2012 αυξήθηκαν με ποσοστό 14,9% και το 2012-2013 με ποσοστό 16,1%.

5.4. Μέσος όρος Θ.Ε. τα τελευταία 6 ακαδ. έτη

Κάθε φοιτητής του Ε.Α.Π. δικαιούται να επιλέξει μέχρι 3 Θ.Ε. ανά ακαδ. έτος στα Προπτυχιακά Π.Σ. και μέχρι 2 στα Μεταπτυχιακά.

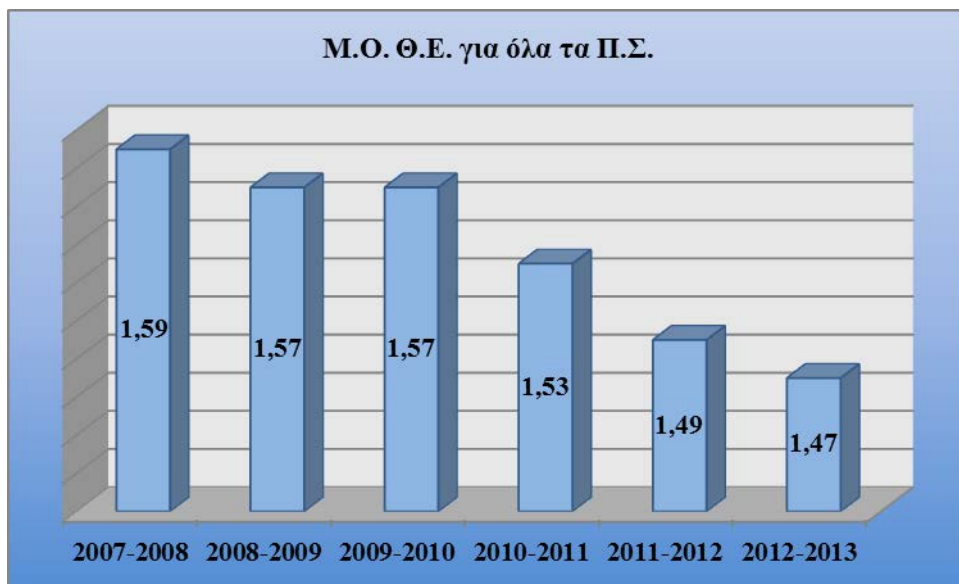
Στον Πίνακα 6 καταγράφεται ο μέσος όρος των Θ.Ε. που αντιστοιχεί σε κάθε φοιτητή τα τελευταία 6 ακαδ. έτη.

Τα στοιχεία που περιλαμβάνονται στον Πίνακα 6, απεικονίζονται διαγραμματικά στο Διάγραμμα 6.

Μέσος όρος Θ.Ε. για όλα τα Π.Σ.	
Ακαδ. έτος	Μ.Ο. Θ.Ε.
2007-2008	1,59
2008-2009	1,57
2009-2010	1,57
2010-2011	1,53
2011-2012	1,49
2012-2013	1,47

Πίνακας 6: Μέσος όρος Θ.Ε. για όλα τα Π.Σ.

Πηγή: Διοικητικές υπηρεσίες Ε.Α.Π.2013

Διάγραμμα 6 : Μέσος όρος Θ.Ε. για όλα τα Π.Σ.

Πηγή: Διοικητικές Υπηρεσίες Ε.Α.Π. , 2013

Από τα στοιχεία που προηγήθηκαν, φαίνεται η πτώση του Μ.Ο. Θ.Ε. ειδικά από το ακαδ. έτος 2010-2011 γεγονός που σημαίνει ότι ο αριθμός των Θ.Ε. που οι φοιτητές επέλεξαν κάθε ακαδ. έτος μειωνόταν συνεχώς. Η μείωση συνεχίζεται μέχρι και το τρέχον ακαδ. έτος χωρίς να παρατηρείται κάποια αξιοσημείωτη πτώση καθώς είναι μέσα σε εύλογα όρια.

5.5.Μελέτη στοιχείων για το Π.Σ. «ΔΕΟ»

Τα στοιχεία που παρουσιάστηκαν μέχρι τώρα στο παρόν κεφάλαιο αφορούν το σύνολο των Π.Σ. του Ε.Α.Π. Λόγω όμως του ότι σαν εργαλείο άντλησης στοιχείων χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο που απευθυνόταν σε φοιτητές του Ιδρύματος, στάθηκε αδύνατη η μελέτη του συνόλου των φοιτητών του. Όπως αναφέρθηκε και στο κεφάλαιο 3 αλλά και στην αρχή του παρόντος κεφαλαίου, το μέγεθος του Ε.Α.Π. ως εκπαιδευτικού οργανισμού, είναι τέτοιο που καθιστά αδύνατη την εξέταση του συνόλου του φοιτητικού πληθυσμού. Γι αυτό και αποφασίστηκε η επικέντρωση στο Προπτυχιακό Π.Σ. «Διοίκηση Επιχειρήσεων και Οργανισμών» ή αλλιώς «ΔΕΟ».

Οι λόγοι για τους οποίους επελέγη το συγκεκριμένο Π.Σ. είναι:

- ✚ Το ότι η «ΔΕΟ» είναι το μεγαλύτερο Π.Σ. όσον αφορά τον αριθμό των ενεργών φοιτητών του Πανεπιστημίου. Συγκεκριμένα, έχει 3.879 ενεργούς φοιτητές, αριθμός που αντιστοιχεί στο 14,7% του συνόλου του φοιτητικού πληθυσμού. Στο Παράρτημα ΙΙ παρουσιάζεται αναλυτικά στον Πίνακα 3 ο αριθμός των ενεργών φοιτητών κάθε Π.Σ. με φθίνουσα σειρά.
- ✚ Το ότι για τα Προπτυχιακά Π.Σ. δημιουργούνται τμήματα σε 9 πόλεις της Ελλάδας όπως φαίνεται στο κεφάλαιο 3, παρ. 3.4, σελ 26 της εργασίας αυτής, γεγονός που συμβάλει στη συλλογή στοιχείων από διαφορετικές πόλεις της Ελλάδας.

Λόγω της επικέντρωσης της παρούσας μελέτης στη ΔΕΟ, θα παρατεθούν στη συνέχεια οι παράμετροι που εξετάστηκαν για το σύνολο των Π.Σ. και συγκεκριμένα για τη ΔΕΟ

5.5.1. Αριθμός φοιτητών σε προσωρινή διακοπή στη «ΔΕΟ»

Στον Πίνακα 7 που ακολουθεί αναγράφεται για τα τελευταία 6 ακαδ. έτη ο αριθμός των φοιτητών που έκαναν χρήση του δικαιώματος προσωρινής διακοπής των σπουδών τους και παράλληλα ο αριθμός των ενεργών φοιτητών.

Τα στοιχεία αυτά απεικονίζονται στο *Διάγραμμα 7*.

Αριθμός φοιτητών σε προσωρινή διακοπή στο Π.Σ. "ΔΕΟ"		
Ακαδ. έτος	Φοιτητές σε προσωρινή διακοπή	Πλήθος ενεργών φοιτητών
2007-2008	27	3.504
2008-2009	46	3.674
2009-2010	74	3.795
2010-2011	198	3.933
2011-2012	415	3.884
2012-2013	630	3.879

Πίνακας 7: Αριθμός φοιτητών σε προσωρινή διακοπή στο Π.Σ. "ΔΕΟ"

Πηγή: Διοικητικές υπηρεσίες Ε.Α.Π. 2013

Διάγραμμα 7 : Φοιτητές σε προσωρινή διακοπή στο Π.Σ. "ΔΕΟ"

Πηγή: Διοικητικές Υπηρεσίες Ε.Α.Π. , 2013

Από το ακαδ. έτος 2010-2011 ο αριθμός των φοιτητών που ανέβαλαν τις σπουδές τους αυξάνεται με μεγαλύτερα ποσοστά από ότι πριν.

Αναλυτικότερα, το 2010-2011 ο αριθμός των φοιτητών υπερδιπλασιάστηκε καθώς η αύξηση έφτασε το 167%. Το 2011-2012 το ποσοστό αύξησης ήταν 109,6% και τέλος το τρέχον ακαδ. έτος η αύξηση ήταν μικρότερη με ποσοστό 51,8%.

5.5.2. Αριθμός φοιτητών που διεγράφη από τη «ΔΕΟ»

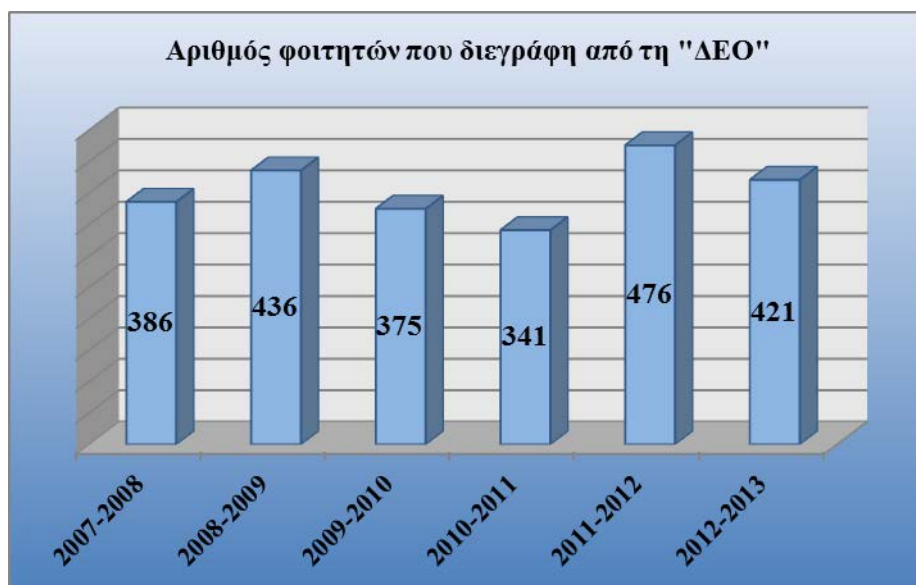
Στον Πίνακα 8 αναγράφεται ο αριθμός των φοιτητών που διεγράφη από τη ΔΕΟ.

Οι λόγοι διαγραφής είναι οι ίδιοι με αυτούς που αναφέρθηκαν όταν παρατέθηκαν τα αντίστοιχα στοιχεία που αφορούν το σύνολο των Π.Σ.

Αριθμός φοιτητών που διεγράφη από τη "ΔΕΟ"	
Ακαδ. έτος	Αριθμός φοιτητών που διεγράφη
2007-2008	386
2008-2009	436
2009-2010	375
2010-2011	341
2011-2012	476
2012-2013	421

Πίνακας 8: Αριθμός φοιτητών που διεγράφη από τη "ΔΕΟ"

Πηγή: Διοικητικές υπηρεσίες Ε.Α.Π.2013

Διάγραμμα 8 : Αριθμός φοιτητών που διεγράφη από τη "ΔΕΟ"

Πηγή: Διοικητικές Υπηρεσίες Ε.Α.Π. , 2013

Ενώ οι διαγραφές είχαν παρουσίασαν πτώση τα ακαδ. έτη 2009-2010 και 2010-2011, το 2011-2012 αυξήθηκαν με ποσοστό 39,6% .

Το 2012-2013 ο αριθμός των διαγραφέντων μειώνεται κατά 11,6%.

5.5.3. Μέσος όρος Θ.Ε. ανά φοιτητή στο Π.Σ. «ΔΕΟ»

Στον Πίνακα 9 καταγράφεται ο μέσος όρος των Θ.Ε. που αντιστοιχεί τα τελευταία ακαδ. έτη σε κάθε φοιτητή της ΔΕΟ.

Όπως σε όλα τα Προπτυχιακά Π.Σ., έτσι και στη ΔΕΟ κάθε φοιτητής έχει δικαίωμα να επιλέγει μέχρι 3 Θ.Ε. κάθε ακαδ. έτος.

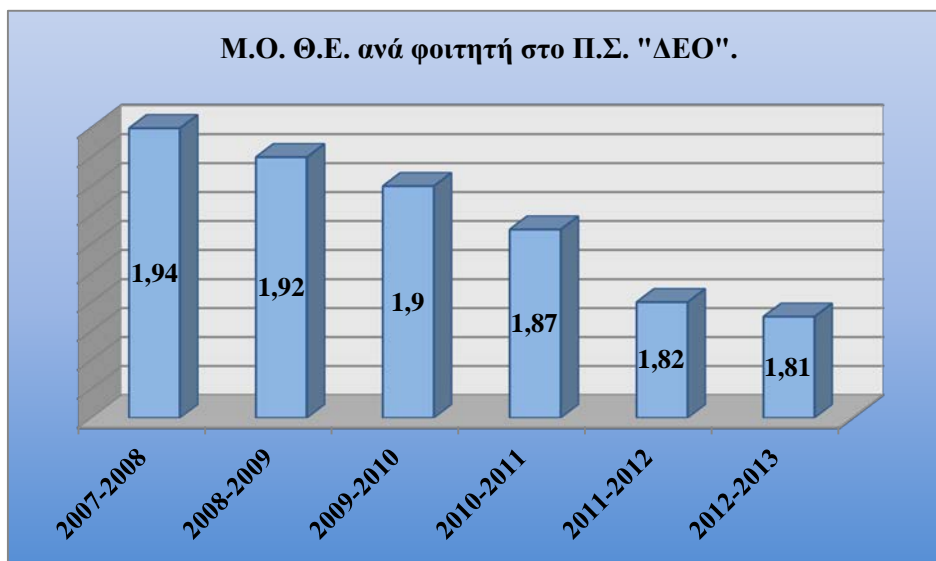
Τα στοιχεία απεικονίζονται στο Διάγραμμα 9

Είναι εμφανές ότι υπάρχει συνεχής πτωτική πορεία κάτι που σημαίνει ότι οι φοιτητές κάθε ακαδ. έτος επέλεξαν λιγότερες Θ.Ε. Λίγο μεγαλύτερη πτώση παρατηρείται το 2010-2011 και το 2011-2012. Ο Μ.Ο. Θ.Ε. ανά φοιτητή στη ΔΕΟ παραμένει πάνω από το μέσο όρο που αφορά το σύνολο των Π.Σ.

Μέσος όρος Θ.Ε. ανά φοιτητή στο Π.Σ. "ΔΕΟ"	
Ακαδ. έτος	Μ.Ο. Θ.Ε.
2007-2008	1,94
2008-2009	1,92
2009-2010	1,9
2010-2011	1,87
2011-2012	1,82
2012-2013	1,81

Πίνακας 9: Μ.Ο. Θ.Ε. ανά φοιτητή στο Π.Σ. "ΔΕΟ"

Πηγή: Διοικητικές υπηρεσίες Ε.Α.Π.2013

Διάγραμμα 9 : Μ.Ο. Θ.Ε. ανά φοιτητή στο Π.Σ. "ΔΕΟ"

Πηγή: Διοικητικές Υπηρεσίες Ε.Α.Π. , 2013

5.5.4. Σειρά κατάταξης εγγραφής πρώτου και τελευταίου εισακτέου στο Π.Σ. «ΔΕΟ»

Στον Πίνακα 10 που ακολουθεί καταγράφεται η σειρά κατάταξης του πρώτου και τελευταίου που εγγράφηκε στη ΔΕΟ από το ακαδ. έτος 2005-2006.

Από την κλήρωση που διεξάγεται κάθε Δεκέμβριο και αφορά τους επιλεγέντες για το επόμενο ακαδ. έτος, διαμορφώνονται 3 κατηγορίες, σε όλα τα Π.Σ. (Α, Β, και Γ).

Στην Α κατηγορία περιλαμβάνονται οι επιτυχόντες.

Στη Β κατηγορία περιλαμβάνεται αριθμός επιλαχόντων, που διαφέρει κάθε ακαδ. έτος για τα Π.Σ. και ορίζεται με απόφαση της Δ.Ε. ανάλογα με την πρότερη εμπειρία σχετικά με τον αριθμό των αιτήσεων που υποβάλλονται. Για παράδειγμα, το τρέχον ακαδ. έτος, με απόφαση της Δ.Ε., στη Β κατηγορία συμπεριελήφθη αριθμός επιλαχόντων που αντιστοιχεί στο 100% των προσφερόμενων θέσεων, σε αντίθεση με ποσοστά 60% ή 80% που ίσχυαν τα προηγούμενα ακαδ. έτη

Στη Γ' κατηγορία περιλαμβάνονται οι υπόλοιποι υποψήφιοι με σειρά κατάταξης.

ΔΕΟ								
Ακαδ. έτη	2005-2006	2006-2007	2007-2008	2008-2009	2009-2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013
ΠΡΩΤΟΣ	A-1	A-1	A-1	A-1	A-1	A-1	A-2	A-1
ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΣ	B-1558	B-1388	B-1410	B-1509	B-1572	Γ-1617	Γ-1823	B-1692

	2005-2006	2006-2007	2007 - 2008	2008 - 2009	2009 - 2010	2010-2011	2011-2012	2012-2013
ΘΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΠΡΟΚΗΡΥΧΘΗΚΑΝ	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000
ΘΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΚΑΛΥΦΘΗΚΑΝ	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000	1000

Πίνακας 10: Σειρά κατάταξης πρώτου και τελευταίου στο Π.Σ. "ΔΕΟ"

Πηγή: Διοικητικές υπηρεσίες Ε.Α.Π.2013

Από την μελέτη του πίνακα φαίνεται ότι από το ακαδ. έτος 2006-2007 και μετά, η σειρά κατάταξης του τελευταίου επιλαχόντα που τελικά εγγράφεται στο Π.Σ., έχει σταθερή αυξητική τάση πλην του τελευταίου έτους.

Συσχετίζοντας τη σειρά κατάταξης με τον αριθμό των αιτήσεων που φαίνονται στο σχετικό διάγραμμα στο κεφάλαιο 5, σελ. 37, το ακαδ. έτος 2009-2010 παρατηρήθηκε πτώση των αιτήσεων στη ΔΕΟ. Οι αιτήσεις ήταν 14.498, άρα για να κλείσει το Π.Σ. απαιτήθηκε το 10,8% των αιτήσεων. Το 2010-2011 ο τελευταίος επιλαχών που εγγράφηκε ήταν στη Γ' κατηγορία (Γ-1617). Οι υποβληθείσες αιτήσεις ήταν 13.594, άρα απαιτήθηκε το 11,9% των αιτήσεων. Το 2011-2012 το Ίδρυμα έφτασε στο 18,1% των αιτήσεων και τέλος στο τρέχον ακαδ. έτος έφτασε στο 25,7%. Άρα ναι μεν μειώθηκε ο αριθμός των αιτήσεων που απαιτήθηκε για να κλείσει το Π.Σ. αλλά ο αριθμός των αιτήσεων ανερχόταν στις 5.648.

Παρατηρείται λοιπόν ότι ειδικά από το 2011-2012 και ο αριθμός των αιτήσεων μειώνεται αλλά και το Τμήμα Μητρώου Φοιτητών εξετάζει μεγαλύτερο αριθμό αιτήσεων μέχρι να συμπληρωθούν οι προσφερόμενες θέσεις.

Κεφάλαιο .6: Σχεδιασμός και πραγματοποίηση της έρευνας

6.1. Μεθοδολογία της έρευνας

Για τη συλλογή περισσότερων στοιχείων για τη θεματολογία και τις παραμέτρους που μέχρι τώρα έχουν εξεταστεί χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο. Το ερωτηματολόγιο αποτελεί την πιο διαδεδομένη μέθοδο για τη συλλογή πρωτογενών στοιχείων.⁵⁴

Όπως τονίστηκε και στο προηγούμενο κεφάλαιο, λόγω του μεγάλου αριθμού των φοιτητών και των Προσφερόμενων Π.Σ., δεν ήταν δυνατή η πρόσβαση στο μεγαλύτερο μέρος του φοιτητικού πληθυσμού. Για το λόγο αυτό, τα ερωτηματολόγια διανεμήθηκαν σε φοιτητές της ΔΕΟ, που είναι το πολυπληθέστερο Π.Σ., σε Ο.Σ.Σ. που διεξήχθησαν σε Πάτρα, Αθήνα, Ηράκλειο, Ιωάννινα και Λάρισα. Στην Πάτρα διανεμήθηκαν από την ερευνήτρια ενώ στις υπόλοιπες πόλεις διανεμήθηκαν από διοικητικούς υπαλλήλους του Ε.Α.Π. ή άτομα επιφορτισμένα με τη επίβλεψη των χώρων διεξαγωγής των Ο.Σ.Σ.

Σχετικά με τη διαμόρφωση του ερωτηματολογίου κρίνεται σκόπιμο να αναφερθεί ότι:

- ✚ διαμορφώθηκε βάσει οδηγιών που περιλαμβάνονται σε βιβλιογραφία όσον αφορά και τη δομή του αλλά και το περιεχόμενο κάποιων ερωτήσεων, π.χ. οι ερωτήσεις που αφορούν την εξ αποστάσεως εκπαίδευση προέκυψαν από ανασκόπηση βιβλιογραφίας που σχετίζεται με το θέμα αυτό (*Keegan 2000, Jarvis 2003, Λιοναράκης 1999*).
- ✚ οι ερωτήσεις και οι απαντήσεις βασίστηκαν σε θέματα χρήσιμα για την άντληση υλικού για την εκπόνηση της παρούσας διατριβής
- ✚ χρησιμοποιήθηκε η μέχρι τώρα προσωπική εμπειρία της ερευνήτριας που απορρέει από την απασχόλησή της στο φορέα

Οι ερωτήσεις του ερωτηματολογίου αναπτύσσονται σε 4 μέρη. Το Α μέρος περιλαμβάνει τις ερωτήσεις 1-7 (δημογραφικά στοιχεία), το Β μέρος τις ερωτήσεις 8-10 (σπουδές στο Ε.Α.Π.), το Γ μέρος τις ερωτήσεις 11-17 (σπουδές στο Ε.Α.Π. σε σχέση με την οικονομική συμμετοχή) και το Δ μέρος τις ερωτήσεις 18-25 (πορεία των σπουδών στο Ε.Α.Π.).

Το ερωτηματολόγιο είναι ανώνυμο. Στην αρχή της πρώτης σελίδας του ερωτηματολογίου υπάρχει ένα μικρό κείμενο στο οποίο αναφέρεται ο σκοπός του. Οι ερωτήσεις είναι αριθμημένες και ομαδοποιημένες ανάλογα με το αντικείμενο που εξετάζουν. Χρησιμοποιήθηκαν ερωτήσεις κλειστού τύπου, διχοτομικές όπως (16,19), πολλαπλής επιλογής (2,8,9,18), στις περισσότερες από τις οποίες δίνεται η δυνατότητα στον ερωτώμενο να επιλέξει περισσότερες από μία απαντήσεις και μία ανοικτή ερώτηση (14) στην οποία ο

⁵⁴ Σταθακόπουλος 2005

ερωτώμενος μπορεί να εκφράσει ελεύθερα τη γνώμη του. Οι ερωτώμενοι παραπέμπονται σε επόμενη ερώτηση όπου είναι απαραίτητο. Έγινε προσπάθεια να αποφευχθεί «συνωστισμός των ερωτήσεων», να μην απαιτείται πολύς χρόνος για τη συμπλήρωσή του και να μη χρησιμοποιούνται δυσνόητες λέξεις. Για την πλήρη κάλυψη των δυνητικών απαντήσεων, συμπεριελήφθη σε όποιες ερωτήσεις κρίθηκε απαραίτητο, η «ανοικτού τύπου» εναλλακτική απάντηση «άλλο... ή άλλος λόγος...». ⁵⁵

Αφού διαμορφώθηκε βάσει οδηγιών που αναφέρονται σε βιβλιογραφία εδόθη σε φιλόλογο για διόρθωση και αναθεώρηση. Στη συνέχεια, διανεμήθηκε σε μια ομάδα 5 ανθρώπων που δε θα συμπεριλαμβάνονταν στην κύρια έρευνα. Το συμπλήρωσαν και σημείωσαν ότι δεν κατάλαβαν ή το διόρθωσαν ανάλογα με το πώς θα επιθυμούσαν να διατυπώνονται κάποια σημεία (face validity). Στη συνέχεια δόθηκε σε μια ομάδα ειδικών με εξειδίκευση στην ΑεξΑΕ και στα οικονομικά ή σε συνδυασμό των 2 (content validity) που επίσης δε θα συμπεριλαμβάνονταν στην έρευνα. Το συμπλήρωσαν και βαθμολόγησαν κάθε ερώτηση ανάλογα με τη σχετικότητα της στην κλίμακα: 1= πολύ άσχετη, 2= Άσχετη, 3= σχετική, 4=πολύ σχετική. Όλες οι ερωτήσεις βαθμολογήθηκαν με 3 και πάνω⁵⁶. Έγινε πιλοτικό τεστ συμπλήρωσης με 4 άτομα που δε θα συμπεριλαμβάνονταν στην κύρια έρευνα, ελέγχθηκε ο χρόνος συμπλήρωσης και από τα 4 αυτά άτομα τα οποία ανέφεραν ότι η συμπλήρωσή του δε διήρκεσε πάνω από 5'. Αφού δεν παρατηρήθηκαν επιπλέον προβλήματα εστάλη ηλεκτρονικά στον επιβλέποντα Καθηγητή ο οποίος υπέδειξε αλλαγές που ενσωματώθηκαν στο ερωτηματολόγιο και εστάλη εκ νέου για την οριστική έγκρισή. Το ερωτηματολόγιο στην τελική του μορφή (βλ. παράρτημα III) ήταν έτοιμο για διανομή στους φοιτητές της ΔΕΟ.

⁵⁵ Δημητριάδης-Τζωρτζάκη, 2010

⁵⁶ Rovinelli, Hambleton, 1977

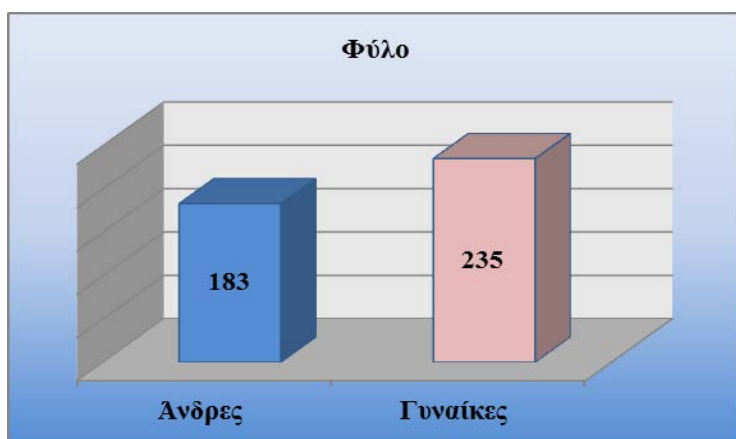
6.2.: Ανάλυση Αποτελεσμάτων Έρευνας

Συνολικά συγκεντρώθηκαν 420 ερωτηματολόγια, 46 στα Ιωάννινα, 64 στη Λάρισα, 91 στο Ηράκλειο, 66 στην Πάτρα και 153 στην Αθήνα από όπου καλύφθηκε μεγάλη γεωγραφική περιοχή. Ο αριθμός των ερωτηματολογίων που συγκεντρώθηκε δεν είναι μεγάλος ανάλογα με το σύνολο του φοιτητικού πληθυσμού του Ε.Α.Π. αλλά αρκετά μεγάλος για το συγκεκριμένο Π.Σ. ώστε ο αριθμός τους να μας επιτρέπει να εξάγουμε χρήσιμα συμπεράσματα για την παρούσα μελέτη. Συγκεκριμένα, απάντησε το 10,8% των φοιτητών της ΔΕΟ. Μετά τη συλλογή, τα ερωτηματολόγια καταχωρήθηκαν στο spss για διευκόλυνση στην ανάλυση των αποτελεσμάτων.

Στη συνέχεια παρουσιάζονται διαγραμματικά, ανά ομάδα ερωτήσεων, τα αποτελέσματα που προέκυψαν από τη συμπλήρωση του ερωτηματολογίου.

A) Δημογραφικά κριτήρια

Ερώτηση 1

Από το Διάγραμμα A1, προκύπτει ότι τα ερωτηματολόγια συμπληρώθηκαν από 183 άντρες και 235 γυναίκες ενώ 2 φοιτητές δε συμπλήρωσαν το φύλο τους, ήτοι ποσοστό 43,5% για τους άνδρες, 56,0% για τις γυναίκες και 0,5% για όσους δεν απάντησαν.

Διάγραμμα A1: Φύλο

Ερώτηση 2

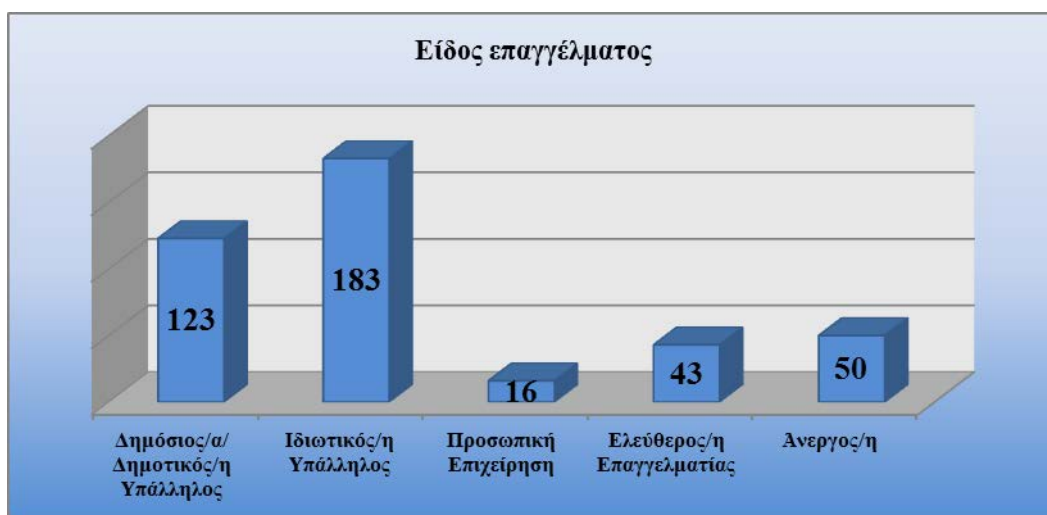

Διάγραμμα A2: Ηλικιακή κατηγορία

Σύμφωνα με το *Διάγραμμα Α2*, η πλειοψηφία των φοιτητών της ΔΕΟ που συμπλήρωσαν το ερωτηματολόγιο βρίσκονται ηλικιακά από 31-40 σε ποσοστό 57,2%. Ακολουθεί η κατηγορία από 41-50 με ποσοστό 29,0% με τρίτη την κατηγορία από 21-30 με ποσοστό 9,3%. Τελευταία είναι η κατηγορία από 51-60 με ποσοστό 3,8% με τις άλλες κατηγορίες να είναι μηδενικές ενώ 3 φοιτητές (0,7%) δε συμπλήρωσαν την ερώτηση αυτή.

Συμπερασματικά, προκύπτει ότι η πλειοψηφία των φοιτητών που ανέρχεται σε ποσοστό 86,2% αφορά ηλικίες από 31-50 που είναι και οι πιο εργασιακά παραγωγικές.

Ερώτηση 3

Διάγραμμα Α3: Είδος επαγγέλματος

Στο *Διάγραμμα Α3* καταγράφεται το είδος επαγγέλματος των φοιτητών. Δε συμπεριλαμβάνονται το επάγγελμα του τεχνίτη και των οικοδομικών εργασιών καθώς το αποτέλεσμα είναι μηδενικό ούτε αυτό του βιομηχανικού εργάτη το οποίο σημείωσε 1 άτομο. Επίσης 3 άτομα δεν απάντησαν στην ερώτηση αυτή. Θεωρήθηκε σημαντικότερο να σχολιαστούν τα επαγγέλματα που σημειώθηκαν με μεγαλύτερα ποσοστά. Εκατόν είκοσι τρεις (123) φοιτητές είναι δημόσιοι και δημοτικοί υπάλληλοι (ποσοστό 29,3%), 183 είναι ιδιωτικοί υπάλληλοι (ποσοστό 43,7%) και προσωπική επιχείρηση έχει ποσοστό 3,8%.

Αξίζει να τονιστεί ότι, από τους 420 φοιτητές, οι 50 είναι άνεργοι, δηλαδή ποσοστό 11,9% επί του συνόλου. Οι άνεργοι κατέχουν την τρίτη θέση αφού είναι περισσότεροι και από τους ελεύθερους επαγγελματίες που κατέχουν ποσοστό 10,4%.

Ερώτηση 3

Διάγραμμα Α4: Καθεστώς εργασίας

Την ερώτηση 4, ποσοστό 11,4% (48 φοιτητές) δεν την απάντησε, καθότι όπως φάνηκε από την προηγούμενη ερώτηση, 50 φοιτητές είναι άνεργοι. Από τα αποτελέσματα, προκύπτει ότι 81,2% αναφέρουν ότι η εργασία τους είναι μόνιμη/συνεχής, άρα έχουν οικονομικούς πόρους, 5,0% περιστασιακή και 2,4% αναφέρουν άλλο είδος εργασίας.

Ερώτηση 4

Διάγραμμα Α5: Οικογενειακή κατάσταση

Όσον αφορά την οικογενειακή κατάσταση των ερωτηθέντων, 34,0% απάντησαν ότι είναι άγαμοι, 60,0% έγγαμοι (κατέχουν το μεγαλύτερο ποσοστό), εκ των οποίων το 31,2% έχουν 2 παιδιά, άρα αυξημένες οικονομικές υποχρεώσεις, 5,2% διαζευγμένοι και 0,2% μονογονεϊκή οικογένεια ενώ 3 φοιτητές δεν απάντησαν τη συγκεκριμένη ερώτηση.

B) Σπουδές στο Ε.Α.Π.

Ερώτηση 8

Διάγραμμα Β8: Για ποιο λόγο αποφάσισαν να σπουδάσουν

Στην ερώτηση για ποιο λόγο αποφάσισαν να σπουδάσουν, πρώτος λόγος αναφέρεται η βελτίωση της μόρφωσης και δεύτερος λόγος η επαγγελματική εξέλιξη. Την ερώτηση αυτή, 5 φοιτητές (1,2%) δεν την απάντησαν. Οι κυριότεροι λόγοι που σημειώθηκαν ταυτίζονται με αυτούς που έχουν αναφερθεί στο κεφάλαιο 2 σελ. 9 και παραπέμπουν σε έρευνα της Eurostat που αφορά τους λόγους για τους οποίους στην Ελλάδα οι άνθρωποι ακολουθούν τη μη τυπική εκπαίδευση. Να επισημανθεί ότι στην ερώτηση αυτή δόθηκε η δυνατότητα στους φοιτητές να επιλέξουν περισσότερες της μιας απάντησης εάν το επιθυμούσαν.

Ερώτηση 9

Διάγραμμα Β9: Για ποιο λόγο επέλεξαν την εξΑΕ για σπουδές

Ο βασικότερος λόγος για τον οποίο οι φοιτητές της ΔΕΟ επέλεξαν σαν μέθοδο εκπαίδευσης της εξ Αποστάσεως, είναι οι επαγγελματικές τους υποχρεώσεις με δεύτερο λόγο το γεγονός ότι τους εξυπηρετεί καλύτερα αυτός ο τρόπος σπουδών. Ο τρίτος σε επιλογή παράγοντας, πάντα ανάλογα με τον αριθμό των απαντήσεων που σημειώθηκαν, είναι οι οικογενειακές υποχρεώσεις. Και σε αυτήν την περίπτωση, οι απαντήσεις ταυτίζονται με το θεωρητικό μέρος του κεφαλαίου 2 που αναφέρεται στους λόγους για τους οποίους αναπτύχθηκε η εξ αποστάσεως εκπαίδευση και γιατί όλο και περισσότεροι ενήλικες την επιλέγουν. Σύμφωνα με τη βιβλιογραφία, η εξ αποστάσεως εκπαίδευση εξυπηρετεί καλύτερα τους φοιτητές γιατί τους παρέχει ευελιξία στη μάθηση και γιατί λόγω επαγγελματικών και οικογενειακών υποχρεώσεων δε μπορούν να παρακολουθήσουν Π.Σ. σε συμβατικά Α.Ε.Ι. Να επισημανθεί ότι και στην ερώτηση αυτή δόθηκε η δυνατότητα στους φοιτητές να επιλέξουν περισσότερες της μιας απάντησης εάν το επιθυμούσαν.

Γ) Σπουδές στο Ε.Α.Π. σε σχέση με την οικονομική συμμετοχή

Ερώτηση 11

Διάγραμμα Γ11: Πως χαρακτηρίζουν την οικονομική τους κατάσταση

Σχεδόν όλοι οι φοιτητές απάντησαν στο πως χαρακτηρίζουν την οικονομική τους κατάσταση αφού μόνο 5 από αυτούς δεν απάντησαν. Ποσοστό 49,3% των ερωτηθέντων φοιτητών χαρακτήρισαν την οικονομική τους κατάσταση *μέτρια* και 30,7% τη χαρακτήρισαν *δύσκολη*. Ο αριθμός των φοιτητών που τη χαρακτήρισε *δύσκολη* προσεγγίζει αριθμητικά τον αριθμό των φοιτητών που θέλησε να απαντήσει την ερώτηση 14 (την ανοικτού τύπου), και

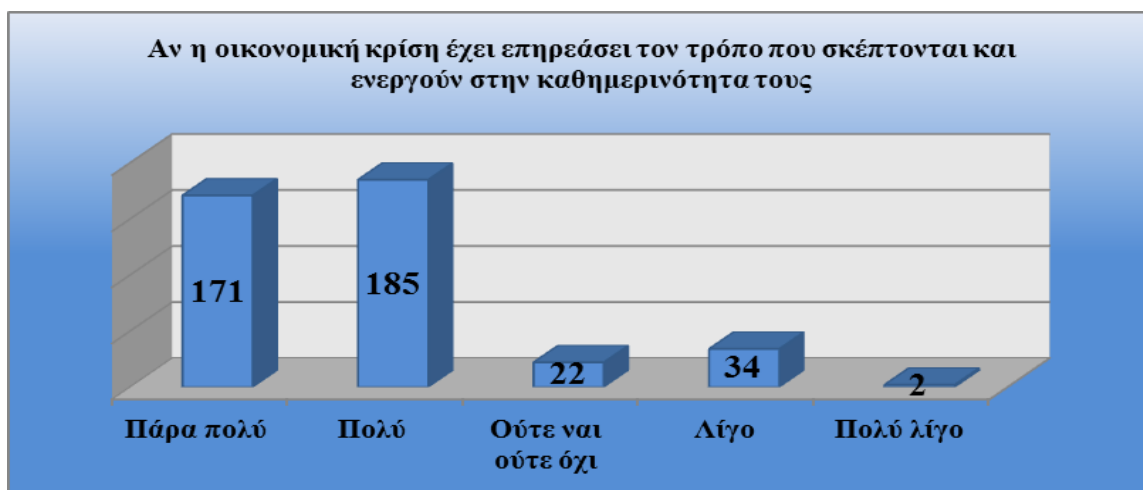
κατέγραψαν ότι δυσκολεύονται στην καταβολή της οικονομικής συμμετοχής με κάποιους από αυτούς να σκέφτονται την αναβολή έως και τη διακοπή των σπουδών.

Ποσοστό 12,1% τη χαρακτήρισε *ικανοποιητική* και μόλις 6,0% *προβληματική*.

Ποσοστό 44,0% δήλωσε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει *πολύ* τον τρόπο που σκέφτονται και ενεργούν στην καθημερινότητά τους και σχεδόν ίδιο ποσοστό (40,7%) δήλωσε ότι τους έχει επηρεάσει *πάρα πολύ*. Τα στοιχεία αυτά απεικονίζονται στο *διάγραμμα Γ12*.

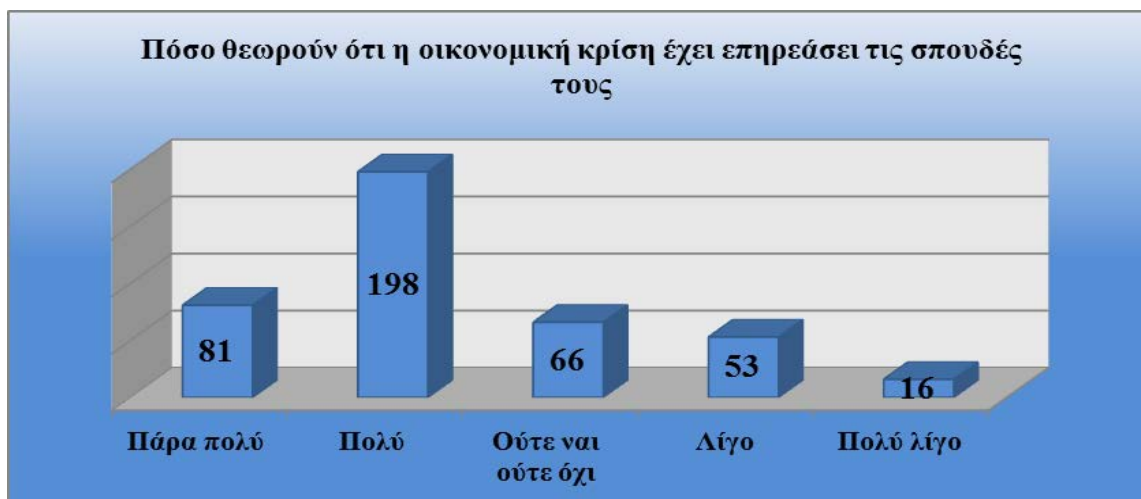
Άρα το 84,7% έχει επηρεαστεί από την οικονομική κρίση στην καθημερινότητά του από πολύ έως πάρα πολύ.

Ερώτηση 12

Διάγραμμα Γ12: Αν η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τον τρόπο που σκέφτονται και ενεργούν στην καθημερινότητά τους

Ερώτηση 13

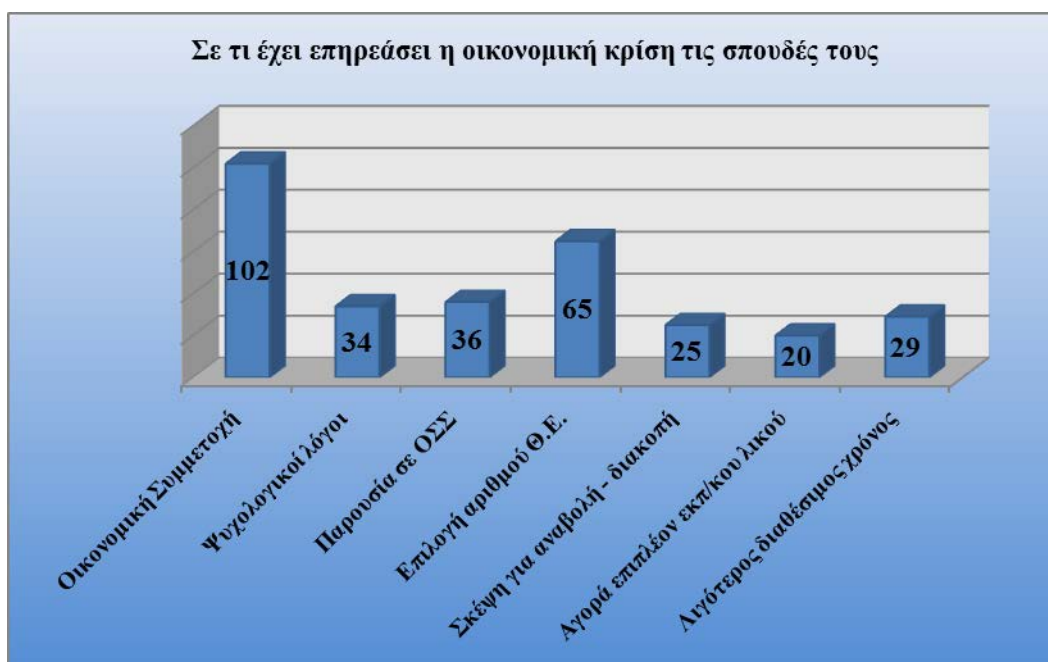

Διάγραμμα Γ13: Πόσο θεωρούν ότι η κρίση έχει επηρεάσει τις σπουδές τους

Σχεδόν οι μισοί από τους φοιτητές (47,1%) δήλωσαν ότι η κρίση έχει επηρεάσει *πολύ* τις σπουδές τους και ακολουθούν με ποσοστό 19,3% οι φοιτητές που απάντησαν ότι τους έχει επηρεάσει *πάρα πολύ*. Αμέσως μετά με μικρή διαφορά (15,7%) ακολουθεί η απάντηση «*ούτε ναι ούτε όχι*».

Άρα ποσοστό 66,4% έχει επηρεαστεί στον τομέα των σπουδών από την κρίση *πολύ* έως *πάρα πολύ*.

Ερώτηση 14

Διάγραμμα Γ14: Σε τι έχει επηρεάσει η κρίση τις σπουδές τους

Η ερώτηση 14 ήταν η μόνη ανοικτού τύπου στην οποία οι φοιτητές κλήθηκαν να εκφράσουν όπως αυτοί αισθάνονται, με ποιον ακριβώς τρόπο η κρίση έχει επηρεάσει τις σπουδές τους αν θεωρούν ότι συμβαίνει κάτι τέτοιο.

Ποσοστό 36,9% δεν απάντησε την ερώτηση αυτή. Οι απαντήσεις των φοιτητών που ελήφθησαν, ομαδοποιήθηκαν και φαίνονται στο *Διάγραμμα Γ14*.

Να σημειωθεί ότι αρκετοί φοιτητές δεν εστίασαν μόνο σε ένα θέμα.

Η πλειοψηφία δήλωσε ότι δυσκολεύεται στην καταβολή της οικονομικής συμμετοχής.

Ακολουθεί η επιλογή αριθμού Θ.Ε. Εξήντα πέντε (65) φοιτητές δήλωσαν ότι επιλέγουν λιγότερες Θ.Ε. με αποτέλεσμα την επιμήκυνση του χρόνου σπουδών. Ακολουθεί η αδυναμία παρακολούθησης όλων των Ο.Σ.Σ. λόγω των εξόδων μετακίνησης και διαμονής και τέλος, ψυχολογικοί λόγοι (άγχος, δυσκολία συγκέντρωσης, έλλειψη διάθεσης για μελέτη). Άλλος τομέας που κατέγραψαν είναι ότι έχουν λιγότερο διαθέσιμο χρόνο κυρίως λόγω αύξησης των ωρών εργασίας. Ακολουθεί η σκέψη για αναβολή έως και διακοπή κυρίως γιατί είναι έντονη η ανησυχία αν θα μπορέσουν να ανταποκριθούν μέχρι τέλους οικονομικά και τέλος δήλωσαν ότι δυσκολεύονται στην αγορά επιπλέον εκπαιδευτικού υλικού.

Λόγω του μικρού αριθμού φοιτητών που απάντησε την ερώτηση αυτή, εξετάζεται κυρίως υποστηρικτικά η πιθανή σύνδεση των ευρημάτων αυτής, με απαντήσεις που ελήφθησαν σε άλλες ερωτήσεις όπως έγινε στην ερώτηση 11

Ερώτηση 15

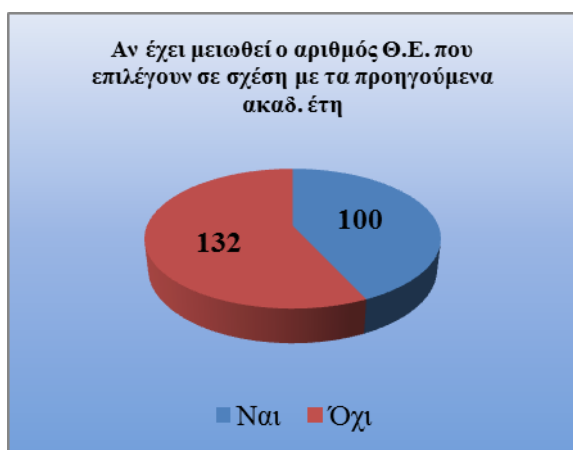
Διάγραμμα Γ15: Συγκριτικά με τα πρώτα έτη σπουδών πόσο πιο δύσκολο είναι να καταβάλουν την οικονομική συμμετοχή

Στο *Διάγραμμα Γ15* απεικονίζονται οι απόψεις των φοιτητών όσον αφορά το πόσο πιο δύσκολο είναι να καταβάλλουν την οικονομική συμμετοχή τα τελευταία 2 χρόνια σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Να σημειωθεί ότι η συγκεκριμένη ερώτηση, στην προσπάθεια να είναι πιο «ασφαλή» τα αποτελέσματα, ζητήθηκε να απαντηθεί από φοιτητές που ξεκίνησαν τις σπουδές τους πριν το ακαδ. έτος 2010-2011. Λόγω του περιορισμού αυτού που ετέθη, μεγάλος αριθμός φοιτητών δεν την απάντησε καθώς όπως προέκυψε από τις απαντήσεις της ερώτησης 10 «*Ποιο ακαδ. έτος ξεκινήσατε τις σπουδές σας;*», 148 φοιτητές ξεκίνησαν πιο πριν τις σπουδές τους. Τελικά όμως, την ερώτηση 15 απάντησαν συνολικά 236 φοιτητές (ποσοστό 56,2%) άρα προφανώς 88 φοιτητές επιπλέον θέλησαν να απαντήσουν καθώς 141, ξεκίνησαν τις σπουδές τους το 2010-2011 και το 2011-2012

Από το σύνολο των φοιτητών που απάντησαν, ποσοστό 40,7% *δυσκολεύεται πολύ να πληρώσει* και ακολουθεί ποσοστό 10,5% που *δε δυσκολεύεται ιδιαίτερα να πληρώσει*.

Ο περιορισμός που τέθηκε στην προηγούμενη ερώτηση ίσχυε και για την ερώτηση 16. Και σε αυτήν την περίπτωση απάντησαν σχεδόν όλοι οι φοιτητές που απάντησαν και την ερώτηση 15 (εκτός από 4). Οι απαντήσεις φαίνονται στο *Διάγραμμα Γ16*.

Ερώτηση 16

Ποσοστό 31,4% δήλωσε ότι δεν έχει μειωθεί ο αριθμός των Θ.Ε. που επιλέγουν σε σχέση με τα προηγούμενα ακαδ. έτη ενώ ποσοστό 23,8% δήλωσε ότι έχει μειωθεί.

Διάγραμμα Γ16.: Αν έχει μειωθεί ο αριθμός Θ.Ε. που επιλέγουν σε σχέση με τα προηγούμενα ακαδ. έτη

Ερώτηση 17

Διάγραμμα Γ17: Σε τι βαθμό θεωρούν ότι η μείωση της οικον. συμμετοχής θα βοηθήσει τη συνέχιση των σπουδών τους

Την ερώτηση 17 απάντησαν 401 φοιτητές, εκ των οποίων ποσοστό 31% απάντησε ότι η μείωση της οικονομικής συμμετοχής θα τους βοηθήσει *πολύ* στη συνέχιση των σπουδών τους και ποσοστό 30,2% απάντησε *μέτρια*.

Άρα, ποσοστό 74,5% θα βοηθηθεί από *μέτρια* έως *πάρα πολύ* από τη μείωση αυτή στην περίπτωση που σκεφτόταν να κάνει χρήση του δικαιώματος αναβολής ή να διακόψει τις σπουδές του.

Στο ανωτέρω διάγραμμα παρουσιάζονται αναλυτικά οι απαντήσεις των φοιτητών

Δ) Πορεία σπουδών στο Ε.Α.Π.

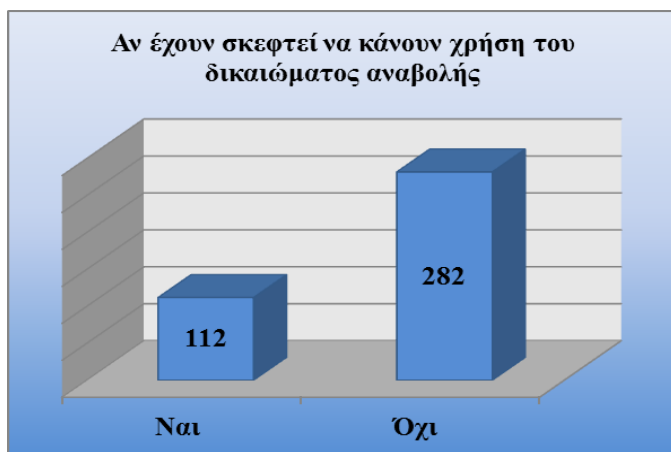
Ερώτηση 18

Διάγραμμα Δ18: Για ποιο λόγο επιλέγουν λιγότερες από 3 Θ.Ε.

Στην ερώτηση για ποιο λόγο οι φοιτητές επιλέγουν λιγότερες από 3 Θ.Ε. που είναι ο ανώτερος αριθμός που μπορεί να επιλέξει ένας φοιτητής σε ένα ακαδ. έτος, ποσοστό 54,0% απάντησε λόγω οικονομικών δυσκολιών και σχεδόν με το ίδιο ποσοστό (52,9%) απάντησαν λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων. Δεν παρατηρείται κάποια αξιοσημείωτη διαφορά στην επιλογή της απάντησης που αφορά τις οικονομικές δυσκολίες. Να σημειωθεί ότι στην ερώτηση αυτή δόθηκε η δυνατότητα στους φοιτητές να επιλέξουν περισσότερες της μιας απάντησης.

Στην επόμενη ερώτηση για το αν οι φοιτητές μέχρι τώρα έχουν κάνει χρήση του δικαιώματος αναβολής των σπουδών μόνο 20 απάντησαν θετικά. Και 6 φοιτητές δεν απάντησαν καθόλου αυτή την ερώτηση. Κατά συνέπεια, η ερώτηση 20 που ζητήθηκε να απαντηθεί από όσους απάντησαν θετικά στην ερώτηση 19, δε θα σχολιαστεί γιατί το δείγμα είναι πολύ μικρό για να αξιολογηθεί και να έχει βαρύτητα το συμπέρασμα.

Ερώτηση 21

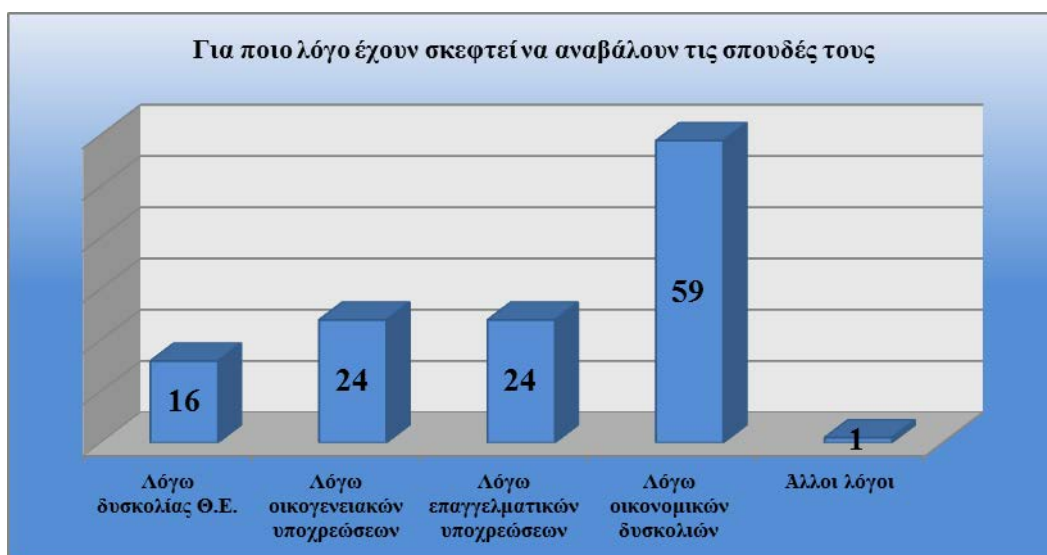
Διάγραμμα Δ21: Αν έχουν σκεφτεί να κάνουν χρήση του δικαιώματος αναβολής

Εκατόν δώδεκα (112) φοιτητές, ήτοι ποσοστό 26,6%, απάντησε ότι έχει σκεφτεί να ζητήσει προσωρινή διακοπή των σπουδών, ενώ 282 φοιτητές, ποσοστό 67,1% απάντησαν αρνητικά.

Είκοσι έξι (26) φοιτητές δεν απάντησαν την ερώτηση αυτή.

Η ερώτηση 22 ζητήθηκε να απαντηθεί από όσους φοιτητές απάντησαν θετικά στην ερώτηση 21. Παρόλα αυτά, 12 φοιτητές επιπλέον την απάντησαν. Συνολικά, το 29,5% των φοιτητών απάντησαν. Οι απαντήσεις τους απεικονίζονται διαγραμματικά στο *Διάγραμμα Δ22* που ακολουθεί.

Ερώτηση 22

Διάγραμμα Δ22: Για ποιο λόγο έχουν σκεφτεί να αναβάλουν τις σπουδές τους

Το 14%, 59 φοιτητές δηλαδή, απάντησαν ότι ο λόγος για τον οποίο έχουν σκεφτεί να αναβάλουν τις σπουδές τους είναι οι οικονομικές δυσκολίες και αμέσως μετά με ίδιο ποσοστό, 5,7%, ακολουθούν οι επαγγελματικές και οικογενειακές υποχρεώσεις.

Οι απαντήσεις στην ερώτηση 23 φαίνονται στον Πίνακα 11.

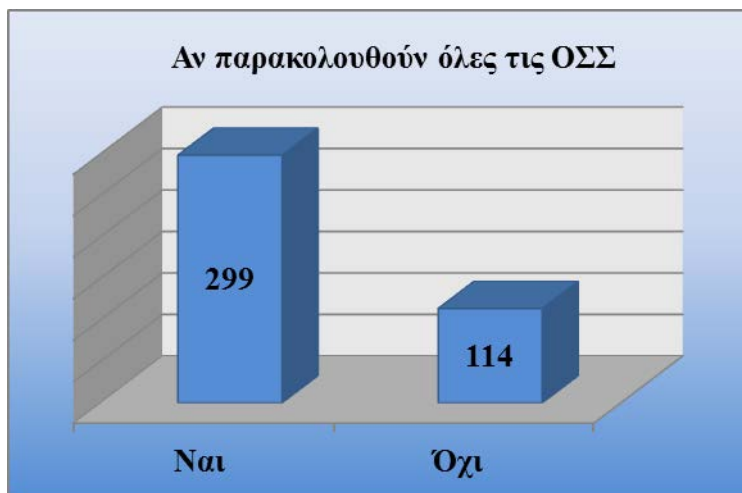
Ζητήθηκε από τους φοιτητές να σημειώσουν με 1 τον πιο σημαντικό λόγο και με 4 τον λιγότερο σημαντικό λόγο για τον οποίο θα διέκοπταν τις σπουδές τους.

Λόγοι	1	2	3	4
Λόγω δυσκολίας Θ.Ε.	30	50	55	214
Λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων	70	114	92	69
Λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων	68	113	143	45
Λόγω οικονομικών δυσκολιών	223	57	63	26

Πίνακας 11: Αξιολογήθηκε με 1 ο πιο σημαντικός λόγος και με 4 ο λιγότερος σημαντικός λόγος για τον οποίο θα διέκοπταν τις σπουδές τους.

Σαν συμπέρασμα προκύπτει ότι ο πιο σημαντικός λόγος για τον οποίο θα διέκοπταν τις σπουδές οι φοιτητές είναι οικονομικός και ακολουθούν οι οικογενειακές και οι επαγγελματικές υποχρεώσεις ενώ ως τελευταίος λόγος καταγράφεται η δυσκολία των Θ.Ε.

Ερώτηση 24

Από το σύνολο των φοιτητών, ποσοστό 71,1% απάντησαν θετικά στο αν παρακολουθούν όλες τις Ο.Σ.Σ., ποσοστό 27,2% απάντησαν αρνητικά και 1,7% δεν απάντησε καθόλου.

Διάγραμμα Δ24: Αν παρακολουθούν όλες τις Ο.Σ.Σ.

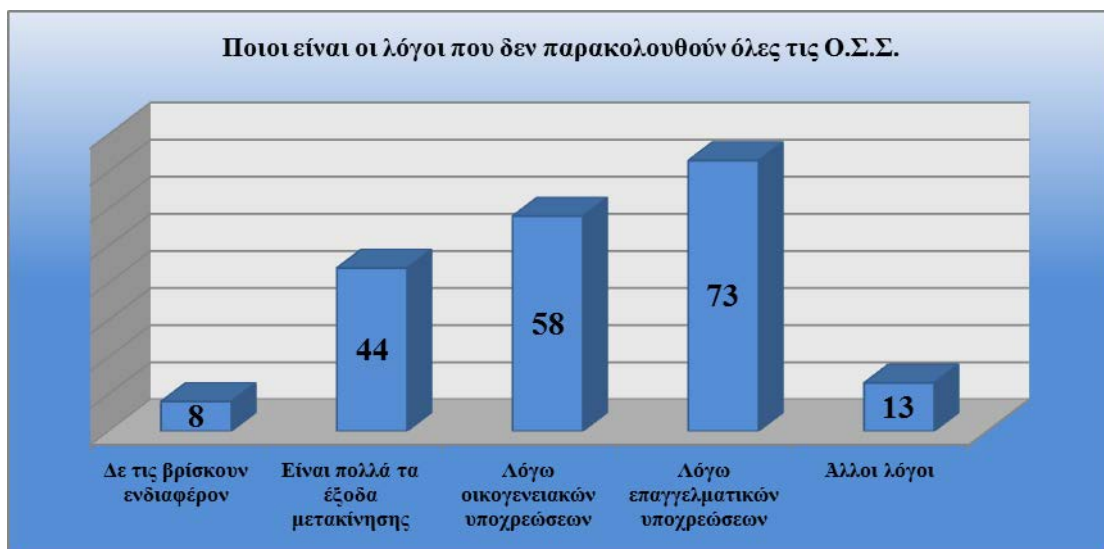
Τέλος, στην ερώτηση 25, καταγράφονται οι λόγοι για τους οποίους δεν παρακολουθούν όλες τις Ο.Σ.Σ.

Η πλειοψηφία απάντησε τις επαγγελματικές υποχρεώσεις, ήτοι το 17,4%, ακολουθεί σαν δεύτερος λόγος οι οικογενειακές υποχρεώσεις και τρίτος λόγος αναφέρονται τα έξοδα μετακίνησης.

Στο Διάγραμμα Δ25 φαίνονται οι απαντήσεις των φοιτητών. Λόγω του ότι προϋπόθεση για να απαντηθεί αυτή η ερώτηση ήταν η αρνητική απάντηση στην ερώτηση 24, ποσοστό 68,5% δεν την απάντησε. Σε όσους απάντησαν δόθηκε η ευκαιρία να επιλέξουν περισσότερες της μιας απάντησης.

Ερώτηση 25

Διάγραμμα Δ2: Ποιοι είναι οι λόγοι που δεν παρακολουθούν όλες τις Ο.Σ.Σ.

Κεφάλαιο 7: Συμπεράσματα

Η ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση που παρέχεται από το Ε.Α.Π. στην Ελλάδα, αναπτύσσεται συνεχώς και αποκτά όλο και περισσότερους υποστηρικτές. Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης των τελευταίων χρόνων όμως είναι πολυπαραγοντικές, κατά συνέπεια δεν θα μπορούσαν οι σπουδές στο Ε.Α.Π. να μείνουν ανεπηρέαστες καθώς απαιτείται η καταβολή οικονομικής συμμετοχής. Το Ε.Α.Π. μέσα στα 13 χρόνια πλήρους λειτουργίας του έχει εξελιχθεί στο τρίτο, σε μέγεθος φοιτητικού πληθυσμού, Α.Ε.Ι. της χώρας, καθώς η συνεχής απόκτηση νέων προσόντων, ή η ανάπτυξη των ήδη κερτημένων, αλλά και η απόκτηση νέων δεξιοτήτων, έχει γίνει βίωμα και αναγκαιότητα σε μεγάλο μέρος των πολιτών που προσπαθούν να εξελιχθούν και να «επιβιώσουν» σε ένα συνεχώς μεταβαλλόμενο περιβάλλον.

Παρά την αυξημένη ζήτηση στην εξ αποστάσεως εκπαίδευση, παρατηρείται το 2011-2012 και το 2012-2013 μεγάλη πτώση στο πλήθος των αιτήσεων από το σύνολο των Π.Σ. που φτάνει το 25,2% και 30,5% αντίστοιχα. Το γεγονός αυτό θα μπορούσε να συνδυαστεί με το ότι το 2010 η ετήσια ύφεση βάρυνε με συρρίκνωση του Α.Ε.Π. 4,5% καθώς οι αιτήσεις για το 2011-2012 υπεβλήθησαν στο τέλος του 2010.

Από το ακαδ. έτος 2007-2008, μέχρι το ακαδ. έτος 2010-2011, περίοδοι που ταυτίζονται με την αρχή και την κορύφωση της κρίσης, παρατηρήθηκε μεγάλη μεταστροφή, στην πρόθεση των υποψηφίων φοιτητών όσον αφορά στην επιλογή δήλωσης Π.Σ., καθώς ενώ τα προηγούμενα χρόνια ήταν σαφής η προτίμηση των Π.Π.Σ., άρχισε να υπερέχει η προτίμηση στα Μ.Π.Σ.

Αξιοσημείωτη είναι η αύξηση των φοιτητών που το ακαδ. έτος 2010-2011, ζήτησαν αναβολή των σπουδών τους. Ο αριθμός τους υπερδιπλασιάστηκε. Τα επόμενα 2 χρόνια ο αριθμός των φοιτητών που ζήτησαν αναβολή συνεχίζει να αυξάνεται, με μειωμένα όμως ποσοστά γεγονός που είναι θετικό για το Ίδρυμα. Η ίδια εικόνα παρατηρείται και στο Π.Σ. ΔΕΟ όπου το 2010-2011 υπερδιπλασιάστηκε ο αριθμός αναβολών, ενώ αύξηση παρατηρείται και τα 2 επόμενα χρόνια αλλά με σημαντικά μειωμένα ποσοστά.

Ο αριθμός των φοιτητών που διέκοψε τις σπουδές, παρουσιάζει μεγάλη αύξηση το ακαδ. έτος 2011-2012 με ποσοστό 14,9% σε σχέση με το προηγούμενο ακαδ. έτος. Το 2012-2013 συνεχίζει να αυξάνεται επίσης με μεγάλο ποσοστό (16,1%). Και στη ΔΕΟ το 2011-2012 παρατηρείται μεγάλη αύξηση διακοπής, μεγαλύτερη από αυτή του συνόλου των Π.Σ. με ποσοστό 39,6%, ενώ το 2012-2013 ο αριθμός των διαγραφέντων παρουσιάζει πτώση με ποσοστό 11,6%.

Ο μέσος όρος Θ.Ε. παρουσιάζει συνεχώς μειούμενο ρυθμό που σημαίνει ότι οι φοιτητές επιλέγουν λιγότερες Θ.Ε. με μια ελαφρώς μεγαλύτερη αύξηση το 2010-2011 και το 2011-2012 αλλά το τρέχον ακαδ. έτος ο ρυθμός ομαλοποιείται και επανέρχεται στα επίπεδα που ήταν πριν τις έντονες επιπτώσεις της κρίσης. Ο μέσος όρος Θ.Ε. κινείται με τον ίδιο τρόπο και στη ΔΕΟ ενώ το 2012-2013 υπάρχει ελάχιστη μείωση του μέσου όρου, μικρότερη και από αυτή που παρατηρήθηκε το 2007-2008 και το 2008-2009.

Όσον αφορά τις απαντήσεις που ελήφθησαν με το ερωτηματολόγιο που διανεμήθηκε σε φοιτητές της ΔΕΟ, η πλειοψηφία των ερωτηθέντων είναι δημόσιοι και ιδιωτικοί υπάλληλοι που θεωρούν την εργασία τους μόνιμη/συνεχή και συνδυάζοντας τον αριθμό των απαντήσεων που ελήφθησαν σε σχετικές ερωτήσεις, αποφάσισαν να σπουδάσουν για βελτίωση της μόρφωσής τους και για επαγγελματική εξέλιξη ενώ επέλεξαν αυτόν τον τρόπο σπουδών γιατί λόγω υποχρεώσεων τους εξυπηρετεί καλύτερα.

Παρά το γεγονός ότι ποσοστό 84,7% έχει επηρεαστεί σε μεγάλο βαθμό από την οικονομική κρίση στην καθημερινότητα του, μικρότερο ποσοστό (66,4%) δηλώνει ότι έχει επηρεαστεί στις σπουδές του, πολύ μικρό ποσοστό έχει ήδη κάνει χρήση του δικαιώματος αναβολής (4.8%) και επίσης σχετικά μικρό ποσοστό, (26,6%) έχει σκεφτεί την πιθανότητα χρήσης του δικαιώματος αυτού.

Στο γεγονός ότι μικρό ποσοστό έχει σκεφτεί να κάνει χρήση του δικαιώματος αναβολής, έχει συμβάλει και η μείωση της οικονομικής συμμετοχής καθώς όπως φάνηκε από τις απαντήσεις των φοιτητών, για το 74,5% λειτουργεί θετικά στις αποφάσεις που επρόκειτο να λάβουν για την πορεία των σπουδών τους σχετικά με αναβολή ή διακοπή.

Η πλειοψηφία των φοιτητών, ειδικά όσοι έχουν ξεκινήσει τις σπουδές τους πριν το ακαδ. έτος 2010-2011, δήλωσε ότι δυσκολεύεται πολύ να καταβάλει την οικονομική συμμετοχή σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Παρόλα αυτά, οι περισσότεροι δεν έχουν μειώσει τον αριθμό των Θ.Ε. που επιλέγουν σε σχέση με παλαιότερα. Άλλωστε, όταν ρωτήθηκαν όλοι οι φοιτητές για ποιους λόγους επιλέγουν λιγότερες Θ.Ε. από 3, ίδια ποσοστά παρουσιάζουν οι απαντήσεις που αφορούν τις οικονομικές δυσκολίες και τις επαγγελματικές υποχρεώσεις.

Τέλος, όσον αφορά την παρακολούθηση των Ο.Σ.Σ., παρά το ότι μεγάλο μέρος των φοιτητών δηλώνει ότι έχει επηρεαστεί από την οικονομική κρίση, η συντριπτική πλειοψηφία τις παρακολουθεί όλες. Οι λόγοι αδυναμίας παρακολούθησης μάλιστα που αναφέρθηκαν από όσους δεν τις παρακολουθούν, είναι πρώτα οι επαγγελματικές υποχρεώσεις και όχι οι οικονομικοί λόγοι (π.χ. έξοδα μετακίνησης και διαμονής) που κατέχουν την τρίτη θέση ενώ τη δεύτερη θέση κατέχουν οι οικογενειακές υποχρεώσεις.

Συμπερασματικά λοιπόν, με βάση τα ερωτήματα που τέθηκαν και τις απαντήσεις του πληθυσμού-στόχου της παρούσας μελέτης, διαπιστώνεται ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει σε κάποιο βαθμό τις σπουδές στο Ε.Α.Π.

Οι επιπτώσεις είναι κυρίως εμφανείς τα ακαδ. έτη 2010-2011 και 2011-2012 στους παρακάτω τομείς:

- ✚ Επηρεάστηκε σε σημαντικό βαθμό το ενδιαφέρον για τη συμμετοχή στις αιτήσεις των προσφερόμενων Π.Π.Σ. και Μ.Π.Σ. με μεγαλύτερο ποσοστό στα Π.Π.Σ.
- ✚ Παρά την οικονομική κρίση, τα 2 τελευταία έτη δεν παρατηρήθηκε σημαντική μείωση του μέσου όρου Θ.Ε. που δήλωσαν οι φοιτητές.
- ✚ Παρατηρήθηκε μεγάλη αύξηση των ποσοστών αναβολής και διακοπής φοίτησης, χωρίς όμως αυτό να επηρεάσει σημαντικά το μέσο όρο δήλωσης Θ.Ε.
- ✚ Παρά τις εκφρασμένες δυσκολίες που αντιμετωπίζουν από την οικονομική κρίση οι ενεργοί φοιτητές, δείχνουν πρόθυμοι να συνεχίσουν τις σπουδές
- ✚ Η μείωση της οικονομικής συμμετοχής ενθαρρύνει και διευκολύνει τη συνέχιση των σπουδών.
- ✚ Στους ανασταλτικούς παράγοντες στην πορεία των σπουδών, προκύπτουν και άλλοι λόγοι εκτός της οικονομικής κρίσης.

Η παρούσα μελέτη που επικεντρώνεται στα πρώτα χρόνια της οικονομικής κρίσης στην Ελλάδα μπορεί να αποτελέσει συγκριτικό στοιχείο για περαιτέρω έρευνα. Θα ήταν χρήσιμο να επαναληφθεί και να επεκταθεί: α) σε μεγαλύτερο μέρος του φοιτητικού πληθυσμού, β) σε περισσότερα Π.Π.Σ. και Μ.Π.Σ. ώστε να γίνει σύγκριση μεταξύ τους, γ) να αναζητηθούν εξειδικευμένα στοιχεία οικονομικών παραμέτρων που επηρεάζουν τις σπουδές από απόσταση, δ) να γίνει ανάλυση των ιδιαιτεροτήτων της γεωγραφικής διασποράς των φοιτητών από οικονομικής και εκπαιδευτικής πλευράς και ε) να μελετηθεί και να συγκριθεί με έρευνες που πιθανά διεξάγονται σε άλλες χώρες όπου παρέχεται εξΑΕ και αντιμετωπίζουν οικονομική κρίση.

Κεφάλαιο 8: Προτάσεις για τη διαχείριση του προβλήματος

Τα στοιχεία που συλλέχθηκαν αποτελούν χρήσιμο υλικό για τη λήψη στρατηγικών αποφάσεων από το Ίδρυμα με σκοπό τη βιωσιμότητα και την αναβάθμιση των σπουδών αλλά και τη βελτίωση της παροχής εκπαιδευτικών και διοικητικών υπηρεσιών.

Μερικές προτάσεις που θα πρέπει απασχολήσουν τη Διοίκηση σε σχέση με τις σπουδές και την οικονομική συμμετοχή είναι:

- ✚ Η χρήση σε εκτεταμένο βαθμό των Τεχνολογιών Πληροφορίας και Επικοινωνίας (ΤΠΕ) ώστε να μειωθούν οι δαπάνες μετακίνησης των φοιτητών και να εξαλειφθεί αυτή η αιτία αδυναμίας παρακολούθησης των Ο.Σ.Σ.
- ✚ Η χορήγηση αποκλειστικά ηλεκτρονικού εκπαιδευτικού υλικού που θα έχει σαν αποτέλεσμα τη μείωση του κόστους οικονομικής συμμετοχής
- ✚ Η αξιοποίηση των Πυλών –Πόλων στις Περιφέρειες με τη δυνατότητα παροχής υποστηρικτικών υπηρεσιών προς τους φοιτητές
- ✚ Η περαιτέρω μείωση της οικονομικής συμμετοχής
- ✚ Η διεύρυνση των διευκολύνσεων του τρόπου καταβολής της οικονομικής συμμετοχής
- ✚ Η αύξηση των προσφερόμενων υποτροφιών
- ✚ Η ειδική αντιμετώπιση των μακροχρόνια άνεργων

Παράρτημα Ι

Πίνακας 1: Δια βίου μάθηση, 2005 και 2010

(% του πληθυσμού ηλικίας 25 – 64 που συμμετέχουν σε εκπαίδευση και κατάρτιση)

	Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες	
	2005	2010	2005	2010	2005	2010
Ευρώπη των 27	9,8	9,1	9,0	8,3	10,5	10,0
Ζώνη του ευρώ	8,1	7,9	7,9	7,5	8,4	8,3
Βέλγιο	8,3	7,2	8,2	7,0	8,5	7,4
Βουλγαρία	1,3	1,2	1,3	1,1	1,2	1,3
Τσέχικη Δημοκρατία	5,6	7,5	5,2	7,3	5,9	7,7
Δανία	27,4	32,8	23,6	26,3	31,2	39,3
Γερμανία	7,7	7,7	8,0	7,7	7,4	7,6
Εσθονία	5,9	10,9	4,3	8,6	7,3	13,0
Ιρλανδία	7,4	6,7	6,2	6,3	8,6	7,2
Ελλάδα	1,9	3,0	1,9	3,1	1,8	2,9
Ισπανία	10,5	10,8	9,7	10,0	11,4	11,6
Γαλλία	7,1	5,0	7,0	4,6	7,2	5,4
Ιταλία	5,8	6,2	5,4	5,9	6,2	6,5
Κύπρος	5,9	7,7	5,4	7,5	6,3	7,9
Λετονία	7,9	5,0	5,0	3,4	10,6	6,5
Λιθουανία	6,0	4,0	4,2	3,2	7,7	4,8
Λουξεμβούργο	8,5	13,4	8,5	12,8	8,5	14,0
Ουγγαρία	3,9	2,8	3,2	2,6	4,6	2,9
Μάλτα	5,3	5,7	6,1	5,2	4,5	6,1
Ολλανδία	15,9	16,5	15,6	15,9	16,1	17,1
Αυστρία	12,9	13,7	12,3	12,7	13,5	14,7
Πολωνία	4,9	5,3	4,3	4,8	5,4	5,9
Πορτογαλία	4,1	5,8	4,0	5,8	4,2	5,7
Ρουμανία	1,6	1,3	1,5	1,2	1,6	1,4
Σλοβενία	15,3	16,2	13,6	14,1	17,2	18,3
Σλοβακία	4,6	2,8	4,6	2,2	5,0	3,3
Φιλανδία	22,5	23,0	19,0	18,9	26,1	27,1
Σουηδία	17,4	24,5	13,0	18,0	21,9	31,1
Ηνωμένο Βασίλειο	27,6	19,4	23,1	16,4	32,0	22,4

	Σύνολο		Άνδρες		Γυναίκες	
	2005	2010	2005	2010	2005	2010
Ισλανδία	25,7	25,2	21,6	21,1	29,8	29,4
Νορβηγία	17,8	17,8	16,3	16,4	19,3	19,2
Ελβετία	27,0	30,6	27,4	31,6	26,5	29,6
Κροατία	2,1	2,0	2,0	2,2	2,1	1,8
Φύρομ	:	3,2	:	3,1	:	3,4
Τουρκία	:	2,5	:	2,6	:	2,4

Πηγή: Eurostat Education and training In Europe in figures, Eurostat yearbook 2012, σελ. 222, πίνακας 4.5.1.

Πίνακας 2: Λόγοι συμμετοχής σε μη τυπική εκπαίδευση και κατάρτιση, 2007,

%

	Απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων σχετικά με ενδιάφεροντα αντικείμενα	Απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων χρησιμων για την καθημερινή ζωή	Αύξηση πιθανοτήτων για εύρεση /βελτίωση δουλειάς	Υποχρεώθηκαν συμμετέσχουν	Να μη χάσουν τη δουλειά τους	Βελτίωση στην εργασία/βελτίωση προοπτικών καριέρας	Η γωνομία με νέους ανθρώπους	Απόκτηση προσόντων	Ανοιγμα ιδιόκτητης δουλειάς	Άλλου/ δεν απάντησαν
Βέλγιο	38,7	29,8	9,2	24,1	3,3	64,4	11,8	8,1	2,6	1,9
Βουλγαρία	38,5	40,0	20,8	22,1	22,0	77,3	9,2	34,3	1,8	1,2
Τσέχικη Δημοκρατία	46,2	33,7	16,8	7,4	13,3	54,6	10,4	20,8	4,5	0,5
Δανία	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Γερμανία	45,9	14,3	15,6	25,0	19,9	68,0	10,5	11,6	3,8	5,4
Εσθονία	21,1	17,6	5,8	24,9	15,1	80,2	2,4	8,8	1,6	5,5
Ιρλανδία	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Ελλάδα	76,7	52,4	25,5	18,1	16,0	74,8	20,6	48,6	7,9	4,3
Ισπανία	66,6	50,8	28,4	11,8	12,7	68,4	11,8	25,0	4,8	5,0
Γαλλία	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Ιταλία	43,9	20,9	10,9	13,8	2,5	47,6	13,3	13,5	2,6	3,9
Κύπρος	64,3	38,2	8,7	16,9	2,1	53,6	14,7	13,3	1,6	4,4
Λετονία	43,8	58,6	17,8	33,7	27,7	74,7	24,3	37,8	4,4	1,8
Λιθουανία	50,6	42,3	17,5	26,2	31,3	77,5	11,8	41,4	3,4	3,2

	Απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων σχετικά με ενδιάφερα αντακείμενα	Απόκτηση γνώσεων και δεξιοτήτων χρησιμών για την καθημερινή ζωή	Αύξηση πιθανοτήτων για εύρεση /βελτίωση δουλειάς	Υποχρεώθηκαν συμμετέχον	Να μη χάσουν τη δουλειά τους	Βελτίωση στην εργασία/ βελτίωση προοπτικών καριέρας	Η γνώριμία με νέους ανθρώπους	Απόκτηση προσόντων	Άνοιγμα ιδιόκτητης δουλειάς	Άλλοι/ δεν απάντησαν
Λουξεμβούργο	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Ουγγαρία	56,0	52,0	33,3	51,4	38,3	67,8	13,2	35,2	7,5	1,3
Μάλτα	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Ολλανδία	42,4	40,2	12,8	35,9	6,6	66,4	19,2	23,7	4,2	10,1
Αυστρία	57,4	57,2	16,2	23,7	10,5	67,1	20,9	10,7	4,6	5,1
Πολωνία	7,6	7,2	7,2	5,2	6,6	67,1	0,5	7,2	1,4	2,8
Πορτογαλία	80,5	81,6	31,8	12,2	16,0	69,9	23,7	47,4	6,6	6,2
Ρουμανία	:	:	:	:	:	:	:	:	:	:
Σλοβενία	12,5	21,2	1,7	13,1	1,0	54,4	1,8	2,3	0,3	2,5
Σλοβακία	34,6	30,2	23,1	66,1	26,5	63,1	8,8	19,2	4,6	1,8
Φιλανδία	62,1	41,1	16,1	35,3	14,3	69,1	30,0	13,5	3,7	9,4
Σουηδία	59,3	41,8	6,5	36,4	8,0	61,8	20,8	8,9	1,5	5,5
Ηνωμένο Βασίλειο	8,2,0	44,8	18,1	57,7	2,8	55,0	9,7	33,9	9,3	86,1
Νορβηγία	67,9	33,2	9,6	43,1	12,7	71,8	16,0	18,3	1,5	7,2
Κροατία	45,4	35,9	17,3	31,7	17,6	78,1	8,3	15,3	4,9	1,4

Πηγή: Eurostat Education and training In Europe in figures, Eurostat yearbook 2012, σελ. 222, πίνακας 4.5.2.

Παράρτημα II

Πίνακας 3: Αριθμός ενεργών φοιτητών ανά Π.Σ.

Πρόγραμμα Σπουδών	Αριθμός ενεργών φοιτητών
ΔΕΟ	3.879,00
ΕΛΠ	3.413,00
ΕΠΟ	3.215,00
ΠΛΗ	2.871,00
ΕΚΠ	1.454,00
ΤΡΑ	917,00
ΦΥΕ	909,00
ΔΠΙ	818,00
ΜΒΑ	811,00
ΔΠΜ	794,00
ΔΜΥ	736,00
ΔΧΤ	616,00
ΕΚΕ	593,00
ΙΣΠ	489,00
ΠΛΣ	441,00
ΔΤΕ	431,00
ΠΣΠ	385,00
ΔΙΑ	367,00
ΑΓΓ	364,00
ΚΦΕ	355,00
ΠΣΕ	339,00
ΓΑΛ	327,00
ΣΜΑ	312,00
ΟΡΘ	303,00
ΓΕΡ	244,00
ΓΤΠ	213,00
ΜΣΜ	205,00
ΚΠΠ	153,00
ΣΔΥ	142,00
ΣΦΠ	120,00
ΠΣΦ	107,00
ΔΥΥ	85,00

Πηγή: Διοικητικές Υπηρεσίες Ε.Α.Π.

Παράρτημα III

Ερωτηματολόγιο

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Σκοπός του ερωτηματολογίου αυτού είναι να διερευνήσει τους λόγους που ώθησαν τους φοιτητές του Ε.Α.Π. να σπουδάσουν και ειδικά με τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και να εξετάσει το αν και κατά πόσο η οικονομική κρίση επηρεάζει την πορεία των σπουδών τους.

Σημειώστε με (✓) τις απαντήσεις σας όπου χρειάζεται

Α) Δημογραφικά Κριτήρια

1. Σημειώστε το φύλο σας:

Ανδρας Γυναίκα

2. Σημειώστε σε ποια ηλικιακή κατηγορία ανήκετε:

Κάτω των 20 21 – 30 31 – 40 41 – 50 51 – 60 61 - 70 Άνω των 70

3. Αν εργάζεστε σημειώστε το είδος του επαγγέλματός σας. Αν όχι, σημειώστε με (✓) την απάντηση «άνεργος/η»

Δημόσιος/α/Δημοτικός/η Υπάλληλος
 Ιδιωτικός/η Υπάλληλος
 Τεχνίτης/τρια
 Προσωπική Επιχείρηση
 Βιομηχανικός/η Εργάτης/τρια
 Οικοδομικές Εργασίες
 Ελεύθερος/η Επαγγελματίας
 Άνεργος/η
 Άλλο (Συμπληρώστε.....)

4. Αν εργάζεστε, σημειώστε το καθεστώς εργασίας σας:

Μόνιμη/Συνεχής Περιστασιακή Άλλο .....

5. Ποιά είναι η οικογενειακή σας κατάσταση;

Ανύπαντρος / η
 Παντρεμένος / η
 Διαζευγμένος / η
 Μονογονεϊκή Οικογένεια

6. Αν έχετε παιδιά σημειώστε τον αριθμό .....

7. Τόπος διαμονής σας (Αναγράψτε πόλη ή νομό) .....

B) Η ομάδα ερωτήσεων που ακολουθεί αφορά τις σπουδές σας στο Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο.

8. Για ποιά λόγο αποφασίσατε να σπουδάσετε; (Μπορείτε να σημειώσετε παραπάνω από έναν λόγους)

- Για να βελτιώσετε τη μόρφωσή σας
- Για να μη χάσετε τη δουλειά σας
- Για επαγγελματική εξέλιξη
- Για αύξηση του μισθού σας
- Για άλλο λόγο (παρακαλώ σημειώστε το λόγο).....

9. Για ποιά λόγο επιλέξατε τη μέθοδο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης για τις σπουδές σας; (Μπορείτε να σημειώσετε παραπάνω από έναν λόγους).

- Λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων
- Λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων
- Επειδή ο τόπος διαμονής σας είναι μακριά από κάποιο συμβατικό Πανεπιστήμιο
- Λόγω οικονομικής αδυναμίας να μετακομίσετε σε άλλη πόλη για σπουδές
- Γιατί σας εξυπηρετεί καλύτερα αυτός ο τρόπος σπουδών
- Για άλλο λόγο (παρακαλώ σημειώστε το λόγο).....

10. Ποιά ακαδ. έτος ξεκινήσατε τις Σπουδές σας; (π.χ. 2012-2013) .....

Γ) Η ομάδα ερωτήσεων που ακολουθεί αφορά τις σπουδές σας στο Ε.Α.Π. σε σχέση με την οικονομική συμμετοχή που καταβάλετε.

11. Πώς θα χαρακτηρίζατε την οικονομική σας κατάσταση;

- Προβληματική Δύσκολη Μέτρια Ικανοποιητική Άνετη

12. Θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τον τρόπο που σκέπτεστε και ενεργείτε στην καθημερινότητά σας;

- Πάρα πολύ Πολύ Ούτε ναι ούτε όχι Λίγο Πολύ λίγο

13. Πόσο θεωρείτε ότι η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει τις σπουδές σας;

- Πάρα πολύ Πολύ Ούτε ναι ούτε όχι Λίγο Πολύ λίγο

14. Αν η οικονομική κρίση έχει επηρεάσει ως ένα βαθμό τις σπουδές σας προσδιορίστε σε τι ή που ακριβώς.

.....

Αν ξεκινήσατε τις σπουδές σας πριν το ακαδ. έτος 2010-2011, παρακαλούμε απαντήστε τις ερωτήσεις 15 και 16 που ακολουθούν. Αν όχι, συνεχίστε με την ερώτηση 17.

15. Συγκριτικά με τα πρώτα έτη σπουδών σας, πόσο πιο δύσκολο είναι να καταβάλετε την οικονομική συμμετοχή τα τελευταία 2 χρόνια;

- Αδυνατώ να πληρώσω
- Δυσκολεύομαι πολύ να πληρώσω
- Δε δυσκολεύομαι ιδιαίτερα να πληρώσω
- Δεν δυσκολεύομαι να πληρώσω

16. Ο αριθμός των Θ.Ε. που επιλέγετε τα τελευταία ακαδ. έτη έχει μειωθεί, σε σχέση με τα προηγούμενα ακαδ. έτη, λόγω της οικονομικής κρίσης;

- Ναι Όχι

17. Από το ακαδ. έτος 2013-2014 η οικονομική συμμετοχή θα είναι συνολικά μειωμένη κατά 150 € ανά Θ.Ε. σε σχέση με τα προηγούμενα ακαδ. έτη. Αν είχατε πρόθεση να διακόψετε, ή να μειώσετε τον αριθμό των Θ.Ε. που θα παρακολουθήσετε, σε τι βαθμό θεωρείτε ότι η μείωση αυτή θα βοηθήσει να συνεχίσετε τις σπουδές σας;

- Πολύ λίγο Λίγο Μέτρια Πολύ Πάρα πολύ

Δ) Η ομάδα ερωτήσεων που ακολουθεί αφορά την πορεία των σπουδών σας στο Ε.Α.Π.

18. Αν επιλέγετε λιγότερες από 3 Θ.Ε. κάθε ακαδ. έτος, σημειώστε το λόγο για τον οποίο δεν επιλέγετε τον ανώτερο αριθμό Θ.Ε. (Μπορείτε να σημειώσετε παραπάνω από έναν λόγους).

- Λόγω δυσκολίας των Θ.Ε.
- Λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων
- Λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων
- Λόγω οικονομικών δυσκολιών
- Άλλοι λόγοι (παρακαλώ σημειώστε το λόγο).....

19. Έχετε κάνει μέχρι τώρα χρήση του δικαιώματος αναβολής των σπουδών σας;

- Ναι Όχι

Αν απαντήσατε ναι στην ερώτηση 19, παρακαλώ συνεχίστε στην επόμενη ερώτηση. Αν απαντήσατε όχι, συνεχίστε με την ερώτηση 21.

20. Ποιοί είναι οι λόγοι που σας ανάγκασαν να κάνετε χρήση του δικαιώματος αναβολής; (Μπορείτε να σημειώσετε παραπάνω από έναν λόγους).

- Η δυσκολία των Θ.Ε.
- Οι οικογενειακές υποχρεώσεις
- Οι επαγγελματικές υποχρεώσεις
- Οικονομικές δυσκολίες
- Άλλοι λόγοι (παρακαλώ σημειώστε το λόγο).....

21. Έχετε σκεφτεί να κάνετε χρήση του δικαιώματος αναβολής;

- Ναι Όχι

Αν απαντήσατε ναι στην ερώτηση 21, παρακαλώ συνεχίστε με την επόμενη ερώτηση. Αν απαντήσατε όχι παρακαλώ συνεχίστε με την ερώτηση 23

22. Για ποιό λόγο έχετε σκεφτεί να κάνετε χρήση του δικαιώματος αναβολής;

- Λόγω δυσκολίας των Θ.Ε.
- Λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων
- Λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων
- Λόγω οικονομικών δυσκολιών
- Άλλοι λόγοι (παρακαλώ σημειώστε το λόγο).....

23. Σημειώστε με 1 τον πιο σημαντικό λόγο και με 4 τον λιγότερο σημαντικό λόγο, για τον οποίο θα διακόπτατε τις σπουδές σας

- Λόγω δυσκολίας των Θ.Ε. _____
- Λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων _____
- Λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων _____
- Λόγω οικονομικών δυσκολιών _____

24. Παρακολουθείτε όλες τις Ο.Σ.Σ. κάθε Θ.Ε.;

- Ναι Όχι

25. Αν όχι, ποιοί είναι οι λόγοι για τους οποίους δεν τις παρακολουθείτε; (Μπορείτε να σημειώσετε παραπάνω από έναν λόγους)

- Δε βρίσκετε ενδιαφέρον στη διαδικασία των Ο.Σ.Σ
- Είναι πολλά τα έξοδα μετακίνησης
- Λόγω οικογενειακών υποχρεώσεων
- Λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων
- Άλλοι λόγοι (παρακαλώ σημειώστε το λόγο).....

Σας ευχαριστούμε για το χρόνο σας!

Γλωσσάριο

- Ε.Α.Π. : Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο
- Ο.Σ.Σ.: Ομαδικές Συμβουλευτικές Συναντήσεις
- Π.Σ. : Προγράμματα Σπουδών
- Α.Ε.Ι.: Ανώτατο Εκπαιδευτικό Ίδρυμα
- ΑεξΑΕ: Ανοικτή και εξ αποστάσεως Εκπαίδευση
- Θ.Ε. : Θεματικές Ενότητες
- Ν.Π.Δ.Δ.: Νομικό πρόσωπο Δημοσίου Δικαίου
- Δ.Ε.Π.: Διδακτικό Ερευνητικό Προσωπικό
- Σ.Ε.Π.: Συνεργαζόμενο Ερευνητικό Προσωπικό
- Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση

Βιβλιογραφία

Δημητριάδης Σ., Τζωρτζάκη Α., (2010), Μάρκετινγκ, Αρχές, Στρατηγικές, Εφαρμογές, Rosili, Αθήνα, σελ. 118

Κουστουράκης Γ. (2006), Η προσπάθεια διαμόρφωσης του πλαισίου για την οργάνωση και λειτουργία του Ελληνικού Ανοικτού Πανεπιστημίου, Μια κοινωνιολογική προσέγγιση Στο Λιοναράκης Α. (επιμ.), Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης, Προπομπός, Αθήνα σελ.63

Κουστουράκης Γ., Παναγιωτακόπουλος Χ., (1999) Ανοικτά Πανεπιστήμια και παραδοσιακά Α.Ε.Ι.: Συμπτώσεις – ομοιότητες και διαφορές Στο Χάρης Κ.Π., Πετρουλάκης Ν.Β., Νικόδημος Σ. (επιμ.) Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και δια βίου μάθηση, Διεθνής εμπειρία και Ελληνική προοπτική, Πρακτικά Θ' Διεθνούς Παιδαγωγικού Συνεδρίου, Ατραπός, Βόλος σελ. 649-657

Κουστουράκης Γ., Παναγιωτακόπουλος Χ., (2005) Κοινωνιολογική προσέγγιση των εκπαιδευτικών πρακτικών και της αξιοποίησης των Τ.Π.Ε. για την παροχή εξ αποστάσεως εκπαίδευσης από το Ε.Α.Π., Πρακτικά 3^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου «Παιδαγωγικές και Τεχνολογικές Εφαρμογές», Λιοναράκης Α. (επιμ.) Γ' τόμος, Προπομπός, Αθήνα σελ. 130-145

Λιοναράκης Α., (2001) Ανοικτή και εξ αποστάσεως πολυμορφική εκπαίδευση. Προβληματισμοί για μια ποιοτική προσέγγιση σχεδιασμού διδακτικού υλικού, Στο Λιοναράκης (επιμ.), Απόψεις και Προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Προπομπός, Αθήνα, σελ. 35

Λιοναράκης Α., (1999), Ιδρύματα Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης Στο Βεργίδης Δ., Λιοναράκης Α., Λυκουργιώτης Α., Μακράκης Β. και Ματραλής Χ., (1999), Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, Θεσμοί και λειτουργίες, Τόμος Α, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, σελ. 151-152

Λιοναράκης Α., (2006), Η θεωρία της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης και η πολυπλοκότητα της πολυμορφικής της εκπαίδευσης Στο Λιοναράκης Α. (επιμ.), *Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Στοιχεία Θεωρίας και Πράξης*, Προπομπός, Αθήνα

Λιοναράκης Α., (2001), Για ποια «εξ αποστάσεως εκπαίδευση» μιλάμε; Πρακτικά εισηγήσεων 1^{ου} Πανελλήνιου Συνεδρίου για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση , Τόμος Α, Ε.Α.Π., Πάτρα

Λιοναράκης Α., Λυκουργιώτης Α., (1999), Ανοικτή και παραδοσιακή εκπαίδευση, Στο Βεργίδης Δ., Λιοναράκης Α., Λυκουργιώτης Α., Μακράκης Β. και Ματραλής Χ., (1999), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, Θεσμοί και λειτουργίες*, Τόμος Α, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα σελ. 30-31

Λυκουργιώτης Α., (1999), Το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο Στο Βεργίδης Δ., Λιοναράκης Α., Λυκουργιώτης Α., Μακράκης Β. και Ματραλής Χ., (1999), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, Θεσμοί και λειτουργίες*, Τόμος Α, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα σελ. 125-138

Λυκουργιώτης Α., (1999), Το Αρθρωτό Σύστημα Στο Βεργίδης Δ., Λιοναράκης Α., Λυκουργιώτης Α., Μακράκης Β. και Ματραλής Χ., (1999), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, Θεσμοί και λειτουργίες*, Τόμος Α, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα σελ. 82-83

Μαρκασιώτης Ι. (2005), *Εκπαίδευση από Απόσταση*, Β. Γκιούρδας Εκδοτική, Αθήνα

Ματραλής Χ., (1999) *Εκπαίδευση από Απόσταση, από Ιδιαίτερα Εκπαιδευτικά «εργαλεία» - μέθοδοι* Στο Βεργίδης Δ., Λιοναράκης Α., Λυκουργιώτης Α., Μακράκης Β. και Ματραλής Χ., (1999), *Ανοικτή και εξ αποστάσεως εκπαίδευση, Θεσμοί και λειτουργίες*, Τόμος Α, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, σελ.41-55

Σιάνου-Κύργιου Ε., (2007), *Ανοικτά Πανεπιστήμια και διεύρυνση της συμμετοχής στην ανώτατη εκπαίδευση*, στο Λιοναράκης Α. (επιμ.) 4^ο Διεθνές Συνέδριο για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Μορφές Δημοκρατίας στην Εκπαίδευση, Ανοικτή πρόσβαση και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Προπομπός, Αθήνα, σελ. 555-556

Σταθακόπουλος Β., (2005), Μέθοδοι έρευνας αγοράς, Σταμούλης, Αθήνα

Jarvis P., (2003), Συνεχιζόμενη εκπαίδευση και κατάρτιση, θεωρία και πράξη, Μεταίχμιο, Αθήνα

Keegan D., (2001) Η Ευρωπαϊκή Πανεπιστημιακή εξ αποστάσεως εκπαίδευση στην αυγή της τρίτης χιλιετίας, Στο Λιοναράκης (επιμ), Απόψεις και Προβληματισμοί για την Ανοικτή και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευση, Προπομπός, Αθήνα σελ.29

Keegan D., (2000), Οι Βασικές Αρχές της Ανοικτής και εξ Αποστάσεως Εκπαίδευσης, Μεταίχμιο, Αθήνα

Race Ph., (1999), Το εγχειρίδιο της Ανοικτής Εκπαίδευσης, Μεταίχμιο, Αθήνα

Dohmen G., (1967) Das Fernstudium. Ein neues padagogisches Forschungs-und Arbeitsfeld, Tubingen DIFF

Garrison D., Shale D., (1987) Mapping the boundaries of distance education: problems in defining the field, The American Journal of Distance Education 1

Holmberg B. (1960) On the methods of teaching by Correspondence, Lund: Gleerup

Moore M., (1973) Toward a theory of independent learning and teaching, Journal of Higher Education 44

Rovinelli,R.J., Hambleton,R.K., (1977), On the use of content specialists in the assessment of criterion-referenced test item validity, Dutch Journal of Educational Research 2, 49-60

Rumble G., (1989) On defining Distance Education. The American Journal of Distance Education,3

Wedmeyer C., (1977) Independent study Στο Knowles A. (επιμ.) The International Encyclopedia of Higher Education, Boston, Northeastern University

Ιδρυτικός Νόμος Ε.Α.Π.: Ν.2552/97, ΦΕΚ 266/24.12.1997

Διαδικτυακοί τόποι

Ιστοσελίδα Ε.Α.Π., (2013), Καινοτομίες του Ε.Α.Π.,

<http://www.eap.gr/view.php?artid=1179>

Δομή του Ε.Α.Π., (2013), Γραφείο Πληροφοριακών και Δικτυακών Υπηρεσιών, Τμήμα Εγκαταστάσεων και Εκτέλεσης Έργων Ε.Α.Π.

Ιστοσελίδα Ε.Α.Π., (2013), Το Ε.Α.Π. σήμερα,

<http://www.eap.gr/view.php?artid=1173>

Ιστοσελίδα Ε.Α.Π., (2013), Διοίκηση, Τμήματα, Τμήμα Προσωπικού

<http://www.eap.gr/view.php?artid=393>

Ιστοσελίδα Ε.Α.Π., (2013), Διοίκηση, Τμήματα, Τμήμα Μητρώου Φοιτητών

<http://www.eap.gr/view.php?artid=405>

Ιστοσελίδα Ε.Α.Π., (2013), Διοίκηση, Τμήματα, Τμήμα Εκπαίδευσης

<http://www.eap.gr/view.php?artid=398>

Ιστοσελίδα Ε.Α.Π., (2013), Διοίκηση, Τμήματα, Τμήμα Ακαδημαϊκών Οργάνων

<http://www.eap.gr/view.php?artid=401>

Ιστοσελίδα Ε.Α.Π., (2013), Διοίκηση, Τμήματα, Τμήμα Εγκαταστάσεων και Εκτέλεσης Έργων

<http://www.eap.gr/view.php?artid=404>

Ιστοσελίδα Ε.Α.Π., (2013), Διοίκηση, Τμήματα, Τμήμα Οικονομικών Υποθέσεων

<http://www.eap.gr/view.php?artid=397>

Ιστοσελίδα Ε.Α.Π., (2013), Διοίκηση, Τμήματα, Τμήμα Διαχείρισης Ειδικού Λογαριασμού

<http://www.eap.gr/view.php?artid=403>

Ιστοσελίδα Ε.Α.Π., (2013), Διοίκηση, Τμήματα, Τμήμα Δημοσίων και Διεθνών Σχέσεων

<http://www.eap.gr/view.php?artid=400>

Ιστοσελίδα Ε.Α.Π., (2013), Κανονισμός Βιβλιοθήκης

<http://lib.eap.gr/kanonismos.html>

Ιστοσελίδα Ε.Α.Π., (2013), Μονάδα Διακίνησης Διδακτικού Υλικού

<http://www.eap.gr/view.php?artid=2828>

Ιστοσελίδα Ε.Α.Π., (2013), Γραφείο Διασύνδεσης

<http://career.eap.gr/>

Ιστοσελίδα Ε.Α.Π., (2013), Δομή Απασχόλησης και Σταδιοδρομίας

<http://www.eap.gr/view.php?artid=2590>

Ιστοσελίδα Ε.Α.Π., (2013), Εργαστήριο Εκπαιδευτικού Υλικού και Εκπαιδευτικής Μεθοδολογίας

<http://www.eap.gr/view.php?artid=1265>

Ιστοσελίδα Ε.Α.Π., (2013), Μονάδα Εσωτερικής Αξιολόγησης και Επιμόρφωσης

<http://meae.eap.gr/index.php/el/operation>

European University Association (EUA), (2012), The impact of the economic crisis on higher education in Europe, EUA Funding Forum, June 2012, Salzburg

http://www.google.gr/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=1&sqi=2&ved=0CDAQFjAA&url=http%3A%2F%2Fwww.eua.be%2FLibraries%2FFunding_Forum%2FEconMonitoringPresentation.sflb.ashx&ei=zGFYUdXHA-S10QXSioDYDw&usg=AFQjCNGw0Cg7K8p72oGv_gMF8giTLtLFQQ&bvm=bv.44442042.d.d2k

Eurostat, (2012), Economy and Finance In Europe in figures, Eurostat yearbook 2012 σελ

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-CD-12-001 σελ. 30-33, 56-57

Eurostat, (2012), Education and training In Europe in figures, Eurostat yearbook 2012, σελ.212-223

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-CD-12-001

Eurostat, (2012), Education and training In Europe in figures, Eurostat yearbook 2012 σελ 196

http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/product_details/publication?p_product_code=KS-CD-12-001

OECD, (2012), Education at a Glance 2012, OECD Indicators

<http://www.uis.unesco.org/Education/Documents/oced-eag-2012-en.pdf> σελ. 408

Unesco, (2009), Globalization, economic crisis and national strategies for higher education development

<http://unesdoc.unesco.org/images/0018/001864/186428E.pdf> σελ. 23-24

Vienna Institute of Demography, (2010), Working Papers, The Impact of the Economic Crisis on Labour and Education in Europe σελ. 7-8

http://www.oeaw.ac.at/vid/download/WP2010_06.pdf